

Cinege

Vasi Madártani Tájékoztató

30. szám

Ornithological Newsletter of Vas County

The issue 30th

Szerkesztette:

Gyurác József

Editor:

J. Gyurác

Szombathely

2025

Chernel István (1865-1922) és Serfőző József (1975-2025) emlékének
In memory of István Chernel and József Serfőző

ISSN 1416-6356

ISSN 1786-2000 on-line változat

Kiadja a

Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület

I. Chernel Ornithological and Nature Conservation Society

(MME 8. Sz. Vas Megyei Helyi Csoportja, The Vas County Group of MME/BirdLife Hungary)

9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., honlap: www.chernelmte.extra.hu,

<https://www.facebook.com/tomordi.madarvarta>

https://real-j.mtak.hu/view/journal/Cinege_-_Vasi_Mad=E1rtani_T=E1j=E9koztat=F3.html

<https://epa.oszk.hu/01300/01313>

dr.habil. Gyurácz József

elnök/president

dr. Kóta András

titkár/secretary

Horváth Ildikó

gazdasági vezető/economic secretary

dr. Bánhidi Péter

Illés Péter

alelnök/vice-president

Takács Árpád

titkárhelyettes/vice-secretary

Tartalom

EGYESÜLETI ÉLET	Oldal
Visszatekintés 2025-re	5

TERMÉSZETVÉDELEM

<i>Erdő-Tóth Zsófia, Góczán Éva, Gruber Ágnes, Harsányi Krisztián, Jandrasits László, Kutschi Péter, Molnár Mónika Mercédesz, Szakál Bianka, Szekeres Zsófia, Takács Árpád, Végh Attila, Szentirmai István: Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységei 2025-ben</i>	7
<i>Szakál Bianka: Legendás madarak és megsegítésük</i>	15
<i>Gyöngyössy Péter: Tájéztetői kutatások jelentősége a természetvédelemben</i>	16

MONITORING, FAUNISZTIKA, FLORISZTIKA

<i>Kóta András: A fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>) állományfelmérése Vas vármegyében 2025-ben</i>	18
<i>Gyurácz József, Bánhidi Péter, Góczán József: Madárgyűrzés a Tömördi Madárvártán 2025-ben</i>	22
<i>Harsányi Krisztián: A megfogás nélkül azonosított madarak vasi kötődésű esetei 2025-ben</i>	27
<i>Kóta András: Érdekes megfigyelések Vas vármegyében 2025-ben</i>	29
<i>Kóta András: A küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>) késői költése Vas vármegyében</i>	35
<i>Illés Péter: A karmazsinpirók (<i>Carpodacus erythrinus</i>) hazai helyzete, különös tekintettel a faj 12 évére az Abért-tónál</i>	38
<i>Góczán József: Az Őrségi Nemzeti Park bölényrezervátumában előforduló madárfajok felmérése fészkelési időszakban 2025-ben</i>	45
<i>Harsányi Krisztián: Madarak és szeméttelpek</i>	58
<i>Harsányi Krisztián: A tűzok (<i>Otis tarda</i>) legújabb előfordulásai Vas vármegye északi részén</i>	60
<i>Takács Árpád: Felmérések a vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>) védelme érdekében</i>	62
<i>Zséder Péter: Harkály által épületfal szigetelésébe vájt üregeket elfoglaló füleskuvik (<i>Otus scops</i>) Szombathelyen</i>	63
<i>Szinetár Csaba: Adatok a Rába vasi szakaszának 2025. évi kérésrajzásaihoz (<i>Palingenia longicauda</i>, <i>Ephoron virgo</i>) és a lárváik előfordulásához</i>	64
<i>Keszei Balázs: Sárma (<i>Ornithogalum</i>) fajok Vas vármegye északi területein</i>	66
<i>Bancsó Sándor: Hidrobiológiai értékek Kőszeg környéki vizes élőhelyeken</i>	75
<i>Gyurácz József: A Tömördi Madárvárta közösségi oldalának helyi élővilággal kapcsolatos bejegyzései</i>	76

KRÓNIKA

<i>Gyurácz József: Beszámoló a „Vasi Természetvédelmi Konferencia 2025” rendezvényről</i>	129
<i>A Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület munkájának támogatói 2025-ben</i>	131

Contents

SOCIETY LIFE	Pages
Looking back on 2025	5
CONSERVATION	
<i>Zsófia Erdő-Tóth, Éva Góczán, Ágnes Gruber, Krisztián Harsányi, László Jandrasits, Péter Kutschi, Mónika Mercédesz Molnár, Bianka Szakál, Zsófia Szekeres, Árpád Takács, Attila Végh, István Szentirmai:</i> Ornithological activities of Őrség National Park Directorate in 2025	7
<i>Bianka Szakál:</i> Legendary birds and helping them	15
<i>Péter Gyöngyössy:</i> The importance of landscape history research in nature conservation	16
MONITORING ON THE FAUNA AND FLORA	
<i>András Kóta:</i> Results of the White Stork (<i>Ciconia ciconia</i>) monitoring project of Vas County in 2025	18
<i>József Gyurác, Péter Bánhidi, József Góczán:</i> Bird Ringing at the Tömörd Bird Ringing Station in 2025	22
<i>Krisztián Harsányi:</i> Birds identified without being caught in Vas County, 2025	27
<i>András Kóta:</i> Avifaunistical data of the rare bird species of Vas County, 2025	29
<i>András Kóta:</i> Late breeding of the Common Tern (<i>Sterna hirundo</i>) in Vas County	35
<i>Péter Illés:</i> The status of the Common Rosefinch (<i>Carpodacus erythrinus</i>) in Hungary, with special regard to the species' 12 years at Lake Abért	38
<i>József Góczán:</i> Survey of bird species of the buffalo reserve of the Őrség National Park in breeding period, 2025	45
<i>Krisztián Harsányi:</i> Birds and landfills	58
<i>Krisztián Harsányi:</i> The latest occurrences of the Great Bustard (<i>Otis tarda</i>) in the northern part of Vas County	60
<i>Árpád Takács:</i> Surveys for the protection of the Red Kite (<i>Milvus milvus</i>)	62
<i>Péter Zséder:</i> Eurasian Scops Owl (<i>Otus scops</i>) occupying cavities carved into building walls by woodpeckers in Szombathely	63
<i>Csaba Szinetár:</i> Data on the 2025 mayfly swarms (<i>Palingenia longicauda</i> , <i>Ephoron virgo</i>) and the occurrence of their larvae in the Vas section of the Rába River	64
<i>Balázs Keszei:</i> <i>Ornithogalum</i> species are in the northern areas of Vas County	66
<i>Sándor Bancsó:</i> Hydrobiological values in wetlands around Kőszeg	75
<i>József Gyurác:</i> Posts related to local wildlife on the Tömördi Bird Ringing Station community page	76
CHRONICLE	
<i>József Gyurác:</i> Report on the Vas County Nature Conservation Conference 2025	129
Sponsors of the <i>István Chernel</i> Ornithological and Nature Conservation Society in 2025	131

EGYESÜLETI ÉLET

Visszatekintés 2025-re Looking back on 2025

The article lists the projects in 2025. Those not mentioned in the rest of this newsletter are: environmental education programs, awards, applications for funding.

Januárban bekapcsolódtunk az Országos Sasszinkron Vas vármegyei felmérésébe, melynek során 29 megfigyelő 106 UTM négyzetet járt be. Februárban részt vettünk a telelő erdei fülesbaglyok országos felmérésébe, 13 fő 29 vármegyei helyszínen 198 példányt számolt meg. Ugyanebben a hónapban Lőrincz Csilla lemondott titkár-helyettesi beosztásáról, ezúton is köszönjük több évtizedes vezetőségi munkáját. A helyi csoport vezetősége Takács Árpádot kooptálta a titkár-helyettesi pozícióba. Március 1-én 14 órakor a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban tartottuk meg rendes évi taggyűlésünket. A tagság meghallgatta és elfogadta a vezetőség 2024. évi szakmai és pénzügyi beszámolóját, valamint a helyi csoport 2025. évi munkatervét és költségvetését. Március 16-án az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság (ÖNPI) meghívásának eleget téve, önálló standdal vettünk részt a Csákánydoroszlón megrendezett Csörgőalma Családi Oltónapon, ahol Takács Árpád fogadta az MME iránt érdeklődő látogatókat. Március 20-án a Savaria Múzeum által szervezett, az év élőlényeit bemutató rendezvényen Dankovics Róbert tagtársunk a sárgahasú unkáról, dr. Gyurácz József pedig a bőjti récéről tartott előadást. 2025. április 5-től április 13-ig rendeztük meg a Tömördi Madárvárta tavaszi madárgyűrűző programját. Az egy hét során több óvodás és diák csoportnak tartottunk madárgyűrűzési bemutatót, valamint az MME Ifjúsági Tagozatának VIII. Vártanapok programjának is helyet biztosítottuk. 2025. április 4-én 28. alkalommal rendezte meg a "Madarak és Fák Napja" országos verseny területi fordulóját az MME vasi csoportja. Az idei versenyt is Kelemen Tibor, a Gothard Jenő Általános Iskola tanára szervezte. A Kámoni Arborétum és Ökoturisztikai Látogatóközpontban megrendezett Vas vármegyei fordulón 12 csapat vett részt, akiket dr. Gyurácz József, a helyi csoport elnöke és Jánosa László a Szombathelyi Erdészeti Zrt. erdei iskolai referense köszöntött. A versenyt a Nyitra Utcai Általános Iskola csapata nyerte. Április 18-án madarásztúrát szerveztünk a Dozmati-víztározóhoz, ahol a dr. Kóta András, helyi csoportunk titkára közel 50 érdeklődőnek mutatta be a tavasszal megfigyelhető madarakat. Április 19-én elkezdtük az idei év Állandó Ráfordítású

Gyűrűzés (CES) programját a Tömördi Madárvártán, ahol május 9-10-én az "Életközösségek, működésük és védelmük" tantárgy terepgyakorlatát rendeztük meg az ELTE szombathelyi biológiatanár szakos hallgatói részére. A fészkelő fehér gólyák felmérése mellett június második felében az ŐNPI-vel (koordinátor Harsányi Krisztián) közösen rendeztük (koordinátor dr. Kóta András) meg a fehér gólya fiókáinak látványgyűrűzését Szombathelyen, Csepregen, Szentgotthárdon és a városok környékén, valamint az Őrség néhány településén. Összesen 23 településen 18 fészeknél mutattuk meg a mintegy 1600 érdeklődőnek a gólyafiókákat. Az ŐNPI munkatársaival együttműködve több ritka és veszélyeztetett madárfaj, pl. parlagi sas, hamvas rétihéja, vörös kánya előfordulását és/vagy fészkelését állapítottuk meg és szükség esetén a védelmi intézkedéseket is segítettük. Júniusban Góczán József és Tóth Mihály tagtársunk befejezte a fészkelő madárfajok második felmérését az ŐNPI kondorfai bölényrezervátumában. Július 7-én a Csányi Alapítvány a Gyermekekért Természetismereti és Idegen Nyelvi Táborának diákjai is betekintheztek a Tömördi Madárvárta tevékenységébe. Júliusban Az Országos Széchényi Könyvtárban működő Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis (EPA) is nyilvántartásba vette a Cinege, Vasi Madártani Tájékoztató köteteit. Augusztus 1-től november 9-ig folyamatosan működtettük a Tömördi Madárvárta Actio Hungarica madárgyűrűzési programját. Egy-egy tagtársunk részt vett a KFO és az MME Vízimadár-védelmi Szakosztály által szervezett felmérésekbe is. Október 4-én és 5-án az Abért-tóra, a Rátóti-kavicsbánytavakhoz és a Tömördi Madárvárra szervezett madármegfigyeléssel bekapcsolódtunk az Európai Madármegfigyelő Napok akcióba. November 15-én tartottuk meg a II. Vasi Természetvédelmi Konferenciát Kőszegen. Az MME 2025. évi küldöttközgyűlésén Kutschi Péter, Orbán Attila, Takács Árpád és Vörös Norbert képviselte csoportunkat. Ez évi tevékenységünkről is többször hírt adtunk különböző lapokban, rádiókban, tévékben és a Tömördi Madárvárta közösségi oldalán. Az MME Országos Elnökségének döntése alapján az egyesület májusi közgyűlésén kimagasló madártani és természetvédelmi tevékenységéért Chernel István Emlékérmét vehetett át Góczán József tagtársunk, akinek szívből gratulálunk és további eredményes munkát kívánunk! Többi tagtársunknak is köszönjük áldozatkész segítségét és további eredményes munkát kívánunk!

A *Chernel István* Madártani és Természetvédelmi Egyesület,

MME Vas Megyei Helyi Csoport vezetősége

TERMÉSZETVÉDELEM

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységei 2025-ben

Erdő-Tóth Zsófia – Góczán Éva – Gruber Ágnes – Harsányi Krisztián – Jandrasits László – Kutschi Péter – Molnár Mónika Mercédesz – Szakál Bianka – Szekeres Zsófia – Takács Árpád – Végh Attila – Szentirmai István

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Őriszentpéter, Városszer 57., e-mail: istvan.szentirmai@onpi.hu

Zs. Erdő-Tóth, É. Góczán, Á. Gruber, K. Harsányi, L. Jandrasits, P. Kutschi, M.M. Molnár, B. Szakál, Zs. Szekeres, Á. Takács, A. Végh, I. Szentirmai: Ornithological activities of Őrség National Park Directorate in 2025

Őrség National Park Directorate carried out a number of ornithological surveys and conservation activities in Vas County during this year as well. We covered two third of last year's area at the eagle census and counted less raptors. We participated in the county-wide survey of rare and colonial nesting birds (RTM) and censused selected bird species along the protected section of River Rába. We completed the Common Bird Census (MMM) in 6 UTM quadrant, and registered more than 2500 individuals of 88 species. We checked altogether 127 medium-voltage electric poles and found only a single electrocuted bird. We received and treated 495 injured birds in our Bird Protection and Rescue Centre in Kőszeg. We searched several thousand hectares of forest for the nests and as a result discovered two new territories of Black Storks (*Ciconia nigra*). As part of the White Stork (*C. ciconia*) preservation programme, we carried out work at 26 nests. We joined the White Stork ringing road show this year as well, carried out environmental education programme for children seven times and bird ringing at four events. The yearly check of our artificial nest boxes was completed: 177 passerine nest boxes and 39 Western Barn Owl (*Tyto alba*) boxes were investigated. Furthermore, we installed 75 nest boxes for Eurasian Scops Owl (*Otus scops*) (and 30 for passerines. On high-voltage electric poles we checked 10 nesting platforms and 30 large falcon boxes.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság idén is számos madártani felmérést és madárvédelmi tevékenységet végzett Vas vármegye területén. A januári sasszinkron alkalmával az előző évi terület kétharmadát mértük fel, így a megfigyelt madarak száma is alacsonyabb volt. Az RTM program által érintett fajok felmérését is elvégeztük, továbbá a Rába védett szakaszán kenuról végeztünk madárszámlálást. Elvégeztük az MMM program szerinti felméréseket 6 db UTM négyzetben, melynek során 88 madárfaj 2597 egyedét észleltük. Összesen 127 közép feszültségű oszlopot ellenőriztünk le és mindössze egy elpusztult madarat találtunk. A kőszegi Madárvédelmi Mentőközpontban 55 madárfaj 495 sérült vagy elárvult madarat láttunk el. Több ezer hektár erdőt vizsgáltunk át gallyfészkek után kutatva, melynek eredményeként két fekete gólya revírt sikerült felfedeznünk. Fehér gólya védelmi programunk részeként 26 fészeknél végeztünk munkálatokat. Idén is

csatlakoztunk a fehér gólya fiókák látványgyűűzéséhez, 7 helyszínen tartottunk ismeretterjesztő programot gyerekeknek és négy alkalommal végeztünk bemutató madárgyűűzést. Mesterséges odútelepeink éves ellenőrzése is megtörtént: 177 énekmadár odút és 39 gyöngybagoly ládát vizsgáltunk meg. Emellett kihelyeztünk további 75 db füleskuvik odút és 30 db énekesmadár odút. A nagyfeszültségű vezetékek oszlopain 10 költőtálcát és 30 nagysólyom ládát ellenőriztünk le.

Sasszinkron

Az országos programot Igazgatóságunk koordinálja a vármegyében, a felmérők között azonban jelentős számban vannak az MME Vas Megyei Helyi Csoportjának önkéntesei is. Az idei évben ideálisnak nem nevezhető időjárási körülmények között zajlottak a megfigyelések. A résztvevők száma nagyjából megegyezett, az érintett területek kiterjedése a kétharmadára esett vissza az elmúlt években tapasztaltakhoz képest. Ennek megfelelően szerényebb eredménnyel zárult a felmérés (1. táblázat), viszont a megfigyelt vörös kánya (*Milvus milvus*) száma továbbra is meredeken emelkedik.

1. táblázat. A 2025. évi sasszinkron eredményei

Érintett UTM négyzetek (2,5x2,5 km)	106
Megfigyelők száma	29
Összes ragadozómadár példányszáma	397
egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>)	236
vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	75
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	37
kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	18
rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	12
karvaly (<i>Accipiter nisus</i>)	12
gatyás ölyv (<i>Buteo lagopus</i>)	3
barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	2
kis sólyom (<i>Falco columbarius</i>)	1
vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	1

Ritka és telepesen fészkelő madárfajok (RTM)

A felmérések az alább felsorolt madárfajokra terjedtek ki. Ezek közül a ragadozómadarakra és a **fekete gólyára** (*Ciconia nigra*) vonatkozó eredményeket

táblázatos formában foglaljuk össze (2. táblázat), a többi fajt szövegesen írjuk le. A korábbi évekhez hasonlóan a **fehér gólya** (*Ciconia ciconia*) aktuális állományával a megszokott módon külön cikk foglalkozik (Kóta 2025).

2. táblázat. Fokozottan védett ragadozómadarak és a fekete gólya (*Ciconia nigra*) költési eredményei

faj	biztos revír	sikeres költés	sikertelen költés	kérdéses kimenetelű költés	megfigyelt fiókák
fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	6	3	3		7
darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	4	1		3	1
parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	0				
hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	1			1	
vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	2	2			2
barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	2	2			3
rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	8	6		2	10
gyöngybagoly (<i>Tyto alba</i>)	13	9	1	3	37
kuvik (<i>Athene noctua</i>)	3			3	
törpekuvik (<i>Glaucidium passerinum</i>)	0				
füleskuvik (<i>Otus scops</i>)	11			11	
uhu (<i>Bubo bubo</i>)	4	1		3	2
uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)	0				
vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	1	1			4

Cigányréce (*Aythya nyroca*): Költött a püspökmolnári kavicsbányákban, két fiatal került távcső elé.

Daru (*Grus grus*): A tavalyihoz hasonlóan, az idei évben sem volt bizonyított költése a fajnak a vármegyében, de átnyaráló egyedek ismét feltűntek a korábbi fészkelőhelyen.

Haris (*Crex crex*): Kőszegnél 4, Bobán 7, az Őrségi Nemzeti Park területén pedig 14 revírről volt tudomásunk. A 2025-ös évben a revírek számának pozitív tendenciája folytatódott a vármegyében. A szárazabb áprilist csapadékos hónap követte és előzte meg, így a faj számára biztosított volt a megfelelő élőhely. A nemzeti park területén minden évben teljes felmérés zajlik, így lehetőség van az évek közti összehasonlításra. Ebből az látszik, hogy idén újabb helyeken is megjelentek a harisok, illetve egy-egy tradicionális költőhelyen jelentősen megnőtt a sűrűségük. Előfordult, hogy egy kb. 60 ha-os gyepkomplexumon egyszerre 6 dörgő hímet rögzítettünk. A nemzeti parkon kívül a felmérés csak a rendszeresen használt költőhelyekre szorítkozott, így nem tekinthető reprezentatívnak a vármegye területére.

Gólyatöcs (*Himantopus himantopus*): Két pár költött a püspökmolnári kavicsbányákban.

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*): Idén nem volt a fajnak bizonyított költése Vas vármegyében.

Küszvágó csér (*Sterna hirundo*): Az ölbői kavicsbányában 13 pár fészkel, 10 fészkaljából repültek ki fiatal madarak. A püspökmolnári kavicsbányákban valószínűleg 4-5 pár fészkelhetett.

Gyurgyalag (*Merops apiaster*) és **partifecske** (*Riparia riparia*): A Rába Szentgotthárd és Csákánydoroszló közötti szakaszán összesen 163 db költőüreget számoltunk a gyurgyalag esetében és 16-ot a partifecske esetében. A felmérések során lényegesen kevesebb egyedet láttunk mindkét faj esetében a korábbi évekhez képest. A vármegye kavicsbányáiban további 381 gyurgyalag és 50 partifecske költőüreget találtunk. A felmérés nem tekinthető teljesnek, mivel az idei évben sem jutottunk el minden ismert fészkelőhelyre.

Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): Az idei évben április 1-16-a között ellenőriztük a megyében ismert telepeket. A legnépesebb állomány továbbra is Szombathelyen található (14 telepen 540 fészek), valamint ezektől elkülönülve Táplánszentkereszten és Szentgotthárdon találhatóak jelentősebb mennyiségben.

2025-ben összesen 28 kisebb-nagyobb telepen 1532 fészket számoltunk. Legnagyobb egyedszámban Táplánszentkereszten (2 helyen 506 fészek), Szombathely Pelikán parkban (352 fészek), Szentgotthárdon (9 helyen 357 fészek) és Csepregen (53 fészek) fészkeltek a vetési varjak. Vépen a tavalyi 110 fészekhez képest 70 %-ára csökkent, összesen 76 fészket számoltunk. Az előző évhez képest Szentgotthárdon két újabb kisebb fészektelep is előkerült.

Fészkelő vízimadarak monitoringja a Rábán

2025-ben három alkalommal jártuk végig kenuval a Rába Szentgotthárd és Csákánydoroszló közötti védett szakaszát, május, június és július hónapok közepén. Az alábbiakban a három alkalom alatt megfigyelt maximális egyedszámokat adjuk meg, figyelembe véve azt is, hogy a fészkelő állományok megállapítása volt a célunk. Kis liléből (*Charadrius dubius*) 2 felnőtt egyedet, billegetőcankóból (*Actitis hypoleucos*) 43 egyedet, erdei cankóból (*Tringa ochropus*) 4 egyedet figyeltünk meg. A kis lilék egyedszáma a korábbi években sem volt kimagasló, de az idei évben nagyon kevés egyedet figyeltünk meg, melynek oka feltehetően a tavalyi év árvizeinek időzítése lehet. Ezzel szemben július hónapban feltűnően magas billegető cankó egyedszámot regisztráltunk. Hegyi billegetőből (*Motacilla cinerea*) 13, jégmadárból (*Alcedo atthis*) szintén 13 egyedet számoltunk, ami az előző években tapasztaltakkal közelítőleg megegyező.

Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM)

Igazgatóságunk munkatársai idén 6 db 2,5 km x 2,5 km-es UTM négyzetben végeztek MMM felmérést. A 13 felmérési nap alkalmával összesen 88 madárfaj 2597 egyedét regisztrálták. A leggyakoribb fajok sora egyedszám szerint csökkenő sorrendben az alábbiak szerint alakult: erdei pinty (*Fringilla coelebs*), barátposzáta (*Sylvia atricapilla*), fekete rigó (*Turdus merula*), széncinege (*Parus major*), csilpcsalpfüzike (*Phylloscopus collybita*). A ritkább fajok közül például a haris (*Crex crex*), a karvalyposzáta (*Curruca nisoria*) és az erdei pacsirta (*Lullula arborea*) került megfigyelésre.

Középfeszültségű áramhálózat felmérése

2025. november közepéig 127 oszlopot ellenőriztünk a Marcal-medencében, melyek alatt egy áramütött egerészölyv tetemét találtuk meg.

Fészekkeresések

Az Észak-Vasi Tájegységben a 2024/25-ös téli szezonban hat terenapot fordítottunk fészekkeresésre, melyek során 11 település 46 erdőrészletét vizsgáltuk

át. A bejárásokon hat gallyfészket találtunk, ezek közül az egyikről később bebizonyosodott, hogy fekete gólya aktív költőhelye. A fészkek mellett számos egyéb biotikai (főleg famatuzsálem, biotópfa, harkály) adatot is rögzítettünk. A Szentgyörgyvölgyi és a Körmentdi Körzet erdőtervezését megalapozó adatgyűjtő munka részeként az Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálatának és Természetmegőrzési Osztályának munkatársai több alkalommal szerveztek csoportos fészektérképezést. A három alkalommal szervezett bejárással mintegy 1500 hektárnyi erdőterületet néztünk át.

Madármentés

A Chernel-kerti Mentőközpontba 2024 novemberétől 2025 október végéig 55 madárfaj 495 sérült vagy elárvult egyede került be. A leggyakoribb fajok a fekete rigó (52), a molnárfecske (*Delichon urbica*) (42), az egerészölyv (*Buteo buteo*) (40), a vörös vércse (*Falco tinnunculus*) (36) és a fehér gólya (35) voltak.

A Mentőközpontban élő tartósan sérült madaraink közül az idei szezonban két fehér gólya és egy vörös vércse párnál volt sikeres költés, összesen 6, illetve 2 fiókát neveltek fel. A fenti időszakban 173 egyed repatriálására került sor, ebből 37 példány fokozottan védett fajhoz tartozott: 32 fehér gólya, 2 gyurgyalag, 2 gyöngybagoly (*Tyto alba*) és 1 fekete gólya (*C. nigra*). A repatriált madarak természetvédelmi értéke összesen 8.975.000 Ft.

2024 novemberétől 2025. október végéig 22, a mentőközpontban gondozott, majd egyedi jelöléssel szabadon engedett fehér gólyáról érkezett visszajelzés, összesen 39 alkalommal. Egy 2024 májusában pelyhes fiókaként Győr-Moson-Sopron vármegyéből a Chernel-kertbe érkező, majd a felnevelését követően onnan egyedi jelöléssel szabadon engedett madarat december végén a spanyolországi Villarrasa szeméttelapén fotózták le (David Cerezo). A Sevillától nyugatra, a Gibraltári-szorostól mindössze 185 km-re történt eset volt az első, amikor magyar gyűrűs gólyát figyeltek meg a mediterrán országban. A madár e sorok írásáig a legtávolabb (2187 km) megkerült repatriált példány a Chernel-kerti madármentés harminc éves történetében. 2025-ben bizonyosodott be először, hogy egy a gólyaudvarunkban - röpképtelen állandó lakóink fiókájaként - született, ott nevelkedett, majd onnan kirepülve útra kelt gólya a vadon élő állomány költő tagjává vált. A tormásligeti Kisfaludy utcában fészkelő pár egyik tagja 2020-ban látta meg a napvilágot a Chernel-kertben, 2023 nyarán figyeltük meg újra a környéken (Harsányi Krisztián) és idén sikerrel fészkelte és nevelte fel két fiókáját

(Kóta András). Augusztus közepén Franciaország déli részén, a Rhone-folyónál fekvő Montélimar városánál (légvonalban 965 km-re Kőszegtől) figyelték meg egy fehér gólyánkat, amely az idei évben jött világra a Chernel-kert gólyaudvarában, tartósan röpképtelen gólyáink földre épült fészkében. Ez az első alkalom, hogy Franciaországban került meg egy magyar gyűrűs fehér gólya.

Ugyanebben az időszakban 3 Vas vármegyében kézre került gyűrűs madár érkezett a mentőközpontba: egy fehér gólya, egy erdei fülesbagoly (*Asio otus*) és egy Ausztriában solymászmadárként tartott zárt gyűrűs vándorsólyom (*Falco peregrinus*).

Az idei szezonban beérkezett szokatlanul nagyszámú mentett tojás miatt előtérbe került a keltetőgép használata. A gép sikeres alkalmazásának következtében szükségessé vált vadon élő pótszülők keresése a kikelt fehér gólya fiókák számára. A körütekintő előkészítést követően hat fészekbe hét fiatal helyezettünk ki. A fészekaljak monitorozása során megállapítottuk, hogy négy fészekből a vad és a dajkásított fiókák is hiánytalanul kirepültek, két fészeknél csökkent az összlétszám. A módszer összességében sikeresnek bizonyult, érdemes vele számolni, tovább tanulmányozni. Ugyancsak keltetőbe került az a négy bíbictojás, amelyeket területkezelés közben leltek fel véletlenül, majd az otthonában keltetett a megtaláló, és amikor azok életjelet adtak leadta őket a mentőközpontban. A négy tojásból két fióka kelt ki, melyek közül egyet sikerült felnevelni, majd zászlós gyűrűvel megjelölve szabadon engedni. A vadon élő fajtársainál bizalmasabb madár később több alkalommal is emberek közelében mutatkozott, de képes volt az önálló táplálékszerzésre, az önfenntartásra. A repatriálása és az ezideáig történt utolsó megfigyelése között 40 nap telt el.

Gólyafészkes munkák

A 2024/25-ös téli szezon során összesen 26 fehér gólya fészeknél avatkoztunk be: tizenegy esetben felújítottuk a fészekanyagot vagy a fészektartót, kilenc helyszínen biztonságos fém fészektartóra emeltük a madarak által rakott költőhelyeket, három új fészektartót helyeztünk ki korábban nem lakott (kisfeszültségű hálózat részét képező) villanyoszlopokra, illetve további három alkalommal egyéb jellegű munkálatok folytak.

Szemléletformálás madarakkal

Idén is csatlakoztunk a fehér gólya fiókák látványgyűrűzéséhez, melynek keretében az Őrségben és Kemenesalján összesen 11 helyszínen 32 növendék madarat

jelöltük meg, jelentős lakossági érdeklődés (mintegy 1200 kilátogató) kíséretében. Mentőközpontunk munkatársai idén 7 helyszínen (Cák, Kőszeg, Kőszegdoroszló, Ság hegy, Szombathely, Velem) tartottak ismeretterjesztő programot gyerekeknek kézhez szoktatott madarainkkal.

Az idei évben négy alkalommal tartottunk bemutató gyűrűzést. A Zöld Pünkösdi programunk keretében Szalafőn, illetve az Őriszentpéteri iskolában és óvodában, valamint az egyházasrádóci iskolásoknak a Vadása-tónál. Ezeknek a programoknak elsősorban a környezeti nevelésben, szemléletformálásban van fontos szerepe. A négy alkalom során 5 madárfaj kilenc egyedére került jelölőgyűrű (4 széncinege, 1 kék cinege (*Cyanistes caeruleus*), 1 fenyvescinege (*Periparus ater*), 2 citromsármány (*Emberiza citrinella*), 1 mezei veréb (*Passer montanus*)).

Odútelepek, költőládák

Az Őrségi Nemzeti Park területén négy helyszínen üzemeltetünk énekesmadár-odútelepet. Csörötneken 27 db-ot foglaltak a 40-ből a következő arányban: széncinege (*Parus major*) 10 db, örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) 11 db, kék cinege 3 db, csuszka (*Sitta europaea*) 3 db. A rábagyarmati telepen 35 odúból 22-ben volt bizonyított költés a következő arányban: széncinege 8 odúban, mezei veréb 10 odúban, csuszka 2 odúban, örvös légykapó 1 odúban, nyaktekerecs (*Jynx torquilla*) 1 odúban. A szalafői "Őserdő" erdőrezervátum szegélyében található jelenleg 35 odút számláló telepen 14 odúban volt bizonyított a fészkelés az alábbi megoszlásban: örvös légykapó 12, széncinege pedig 2 odúban. A szőcei 27 db odúból mindössze 7-ben volt bizonyított költés, amelyből 6-ban széncinegék voltak, örvös légykapó pedig 1 odúban. Az odúkban talált fiókák közül meggyűrűztünk 44 széncinegét, 19 mezei verebet, 6 csuszkát és 4 örvös légykapót.

A Chernel-kerti odútelepünket idén egy alkalommal, április végén ellenőriztük. Ellenőrzéskor az odúk 68%-ában találtunk valamilyen aktív költésre utaló nyomot. A kirepült utódok pontosabb számának meghatározásához több ellenőrzésre lett volna szükség, de elmondható, hogy 54 fióka valószínűleg sikeresen elhagyta a madárodúkat. Az egyik odúban az ellenőrzés során egy erdei siklót találtunk, amely elpusztította az egész széncinege fészakaljat. A legtöbb költőhelyet széncinege foglalta el, de két odúban költött csuszka és egy odúban kékcinege is.

39 kihelyezett gyöngybagoly költőládáról van tudomásunk a vármegyében, ezek közül tízet foglaltak gyöngybaglyok, hatot vörös vércsék.

Az idei évben az OrCon Interreg projekt és az Élő Táj BESTbelt projekt keretében az Európai Unió társfinanszírozásával valósult meg 75 db füleskuvik odú, illetve 30 db énekesmadár odú kihelyezése a nemzeti park területén, a Legendás madarak és megfigyelésük című előadás összefoglalójában leírtak szerint.

Az idei évben teljeskörűen ellenőriztük az EON 120 kV-os és a MAVIR 400 kV-os rendszerén, valamint a kommunikációs tornyokon található fészektálcákat és nagysólyom költőládákat. A tíz fémtálcából három vörös vércsék, egyen hollók (*C. corax*) fészkeltek. A 30 nagysólyom láda közül nyolcat foglaltak vörös vércsék, hatot hollók, két helyen a hollók költését vércsék, egy helyen kabasólymok (*F. subbuteo*) fészkelése követte. A vércseládák felmérésére idén nem került sor.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozunk mindazoknak a terepmadarászoknak, akik adataikkal hozzájárultak az egyes programokhoz. Emellett köszönjük azon munkatársaink közreműködését, akik részt vettek valamelyik felmérésben, illetve a fenti írás összeállításában.

Legendás madarak és megsegítésük

Szakál Bianka

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Őriszentpéter, Városszer 57., email: bianka.szakal@onpi.hu

B. Szakál: Legendary birds and helping them

Three of the current projects of the Őrség National Park Directorate focus primarily on birds. These are the „Élő Táj” BESTbelt, OrCon Austria-Hungary Interreg, and KeepItDark Slovenia-Hungary Interreg projects.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság jelenleg futó projektjei közül három foglalkozik kiemelten madarakkal. Ezek az Élő Táj BESTbelt, az OrCon Ausztria-Magyarország Interreg és a KeepItDark Szlovénia-Magyarország Interreg projektek.

Az Élő Táj projekt keretein belül a nemzeti park területén ökológiai folyosók helyreállítása és megőrzése a célunk – leendő famatuzsálemeknek hoztunk létre rezervátumokat, hogy ezek majd élőhelyként szolgálhassanak az odúlakó madarak számára, illetve egy márciusi tábor során egyetemisták segítségével 45 füleskuvik (*Otus scops*) odút helyeztünk ki 6 településen (Nagyrákos, Őriszentpéter, Szalafő, Kétvölgy, Orfalu, Apátistvánfalva), hogy a szomszédos szlovén populációval

összeköttetést teremtsünk. A rezervátumok közt mintegy 1,5 km-en cserjesorokat alakítunk ki és további 1 km hosszú, már meglévő cserjesort is megőrzünk, amivel további madárfajokat is segítünk. Az OrCon projekt keretében gyümölcsöskertekbe telepítettünk 30 darab füleskuvik odút, az előbb említett projekt által érintett területekre, továbbá saját gyümölcsöseinkbe 30 darab énekesmadár odút. Kiosztottunk 30 további füleskuvik és 63 kis énekesmadár odút is önként jelentkezőknek, akik vállalták ezek monitorozását. Ezek az odúk szélesebb körben, 12 településen kerültek kihelyezésre (Szentgyörgyvölgy, Velemér, Magyarszombatfa, Bajánsenye, Őrszentpéter, Szalafő, Szentgotthárd, Apátistvánfalva, Felsőszölnök, Kistrákos, Felsőmarác, Nádasd). Az általunk kihelyezett odúkba nem fészkeltek madarak, az önkéntesek által megfigyelt odúkban 1 házi veréb (*Passer domesticus*), 1 búbosbanka (*Upupa epops*), 1 kékcinege (*Cyanistes caeruleus*), 2 seregély (*Sturnus vulgaris*) és 4 széncinke (*Parus major*) fészekalj nevelkedett az idei évben. A KeepItDark projektünk november hónapban indult, melynek keretében a fényszennyezés általi káros hatásokat mérjük fel és igyekszünk mérsékelni. Gyöngybagoly (*Tyto alba*) és füleskuvik ládákat fogunk kihelyezni a fajok megsegítése érdekében, a Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány segítségével. Az odútelepítéssel kapcsolatban felmerült legnagyobb probléma, hogy sokat darazsak, néhol méhek foglaltak el. Ennek megelőzésére és kezelésére még keressük a hatékony megoldást. A nehézség ezen odúk kezelésében, hogy rendkívül nagy számúak és nagy területen, kültéren helyezkednek el, így a gyakori beavatkozást igénylő megoldások esetünkben kevésbé lehetnek hatékonyak.

Tájtörténeti kutatások jelentősége a természetvédelemben

Gyöngyössy Péter

Kerekerdő Alapítvány

9700 Szombathely, Széll Kálmán u. 46. II/9., e-mail: kerekerdoalap@gmail.com

P. Gyöngyössy: The importance of landscape history research in nature conservation

The author used contemporary maps and geographic information system models to reveal how forest cover and forest conditions have changed over the past centuries in the Őrség region.

Az előadás célja a figyelemfelhívás, a gondolatébresztés volt. A Kerekerdő Alapítvány három tájtörténeti kutatási projektjén keresztül kívánta felkelteni az

érdeklődést a téma iránt. A Kerekerdő Alapítvány számos tevékenységének origója a Szőcei tőzegmohás láprét, melynek megőrzése érdekében idén 35. alkalommal valósult meg a szénagyűjtő tábor. A tájtörténeti kutakodásoknak is a tábor adta az első impulzusokat. A faluban hallott információk hatására kezdődött régi térképek, statisztikai adatok, légifotók tanulmányozása. Kiderült, hogy az 250 évvel ezelőtt alig volt erdő a környéken. A völgyben a duzzasztott tavak malmokat hajtottak. A patak mentén végig kaszáló rétek voltak, és nemcsak a völgy alján, hanem a domboldalon is. A rét a patakra merőleges keskeny parcellákra volt osztva. Fekete-fehér katonai légifotókon látható, hogy még az 1950-60-as években is megvolt a 18. századi földhasználati status quo. Csak az 1980-as években, tehát a védetté nyilvánítás után időszakban indult el az erdőterület növekedése, a rétek eltűnése. A légifotókon az is jól látszik, hogy a rét nem volt homogén, látszanak a mozaikosan eltérő rétfoltok.

A szőcei tapasztalatok után kezdődött az a nagyszabású munka, melynek eredménye az a saját kézi színezéssel készült, M= 1: 10 00 méretű, tematikus térkép, mely azt mutatja meg, hogy az 1840-60-as évek óta hogyan változott az erdősültség, az Őrségi Nemzeti Park 39 településének határában. A cél az volt, hogy térképen beazonosítható módon meg lehessen mondani, hol volt régen erdő és hol nem. Később a térkép elkészült digitális állományként is. Nyilvánvaló, hogy az a termőhely, amit 1000 évig szántottak egészen más, mint, amit folyamatosan erdő borított. Tehát ez a mintázat rejtett módon ott van az erdők talajában. A térkép ezt jeleníti meg. A harmadik bemutatott projekt a ciszterek erdejéről szólt. A levéltárban megtalálható a Szentgotthárdi Apátság Csörötneki Erdőgondnokságának 1935. évi üzemterve és a hozzá tartozó M= 1: 4000-es térkép. 2020-ban Gyöngyössy Pál elkészítette azt a térinformatikai modellt, mely lehetővé teszi, hogy akár erdőrésztlet szinten összehasonlítsuk az 1935-ös és a jelenlegi (2019-es) erdőállapotot az erdőtervi adatok segítségével. Az erdőbirtok Szakonyfalu és Rábatótfalu között 11 mai település határában 2847 hektárt ölel fel. A mostani és az akkori állapotot tükröző térinformatikai modellekből látványos összehasonlító elemzéseket tehetünk, táblázatok, grafikonok és színezett térképek formájában. Ezekből tudjuk, hogy meglepő módon az erdők állapota az elmúlt közel 100 évben természetvédelmi és erdészeti szempontból is jelentősen javult.

MONITORING, FAUNISZTIKA, FLORISZTIKA

A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas vármegyében 2025-ben

Kóta András

9700 Szombathely, Benczúr Gyula utca 14., e-mail: vasimadarasz@gmail.com

A. Kóta: Results of the White Stork (*Ciconia ciconia*) monitoring project of Vas County in 2025

In 2025, altogether 233 nests of White Stork (*Ciconia ciconia*) have been recorded. 200 nests among these have been inhabited but only 165 pairs of these have brooded. In total, 497 offsprings have left their nests successfully. The average number of tended nestlings has been 3.01 of the successful parents.

Tovább tart a vasi gólyaállomány növekedése, még a 2024-es rekordévhez képest is emelkedett idén a fészkek, a párok és a kirepült fiókák száma! A felmérést Gyurácz József, Koszorús Péter, Kóta András, Kutschi Péter és Somogyi Csaba végezte. A koordinálás, összesítés és az MME gólyás online adatbázisába (www.termeszetenen.mme.hu/#/golyales) való adatrögzítés Kóta András munkája volt.

2019-es mélypont óta eltelt 6 szezon alatt volt egy közepes év (2021), három erős év (2020, 2022 és 2023) és a kiemelkedő 2024 után szemtanúi voltunk idén egy újabb fantasztikus évnak! 2025-ben 233 fészekben 200 pár költését követtük nyomon. A 165 sikeres párunknál 497 fióka kirepülését regisztráltuk. A 2025-ös év így még a kiemelkedő 2024-es évre is rátett egy lapáttal: ilyen sok pár és ilyen sok fióka már legalább 2013 óta nem volt a vármegyénkben (1. és 2. táblázat)!

10 település adott otthont kettőnél több gólyapárnak. A legtöbb költés Szombathelyen volt, a 17 párból 13 volt sikeres, összesen 38 fióka repült ki. Körmenden 12 párból 10 volt sikeres (24 fióka), 4-4 pár fészkelte Bajánsenyén (2 sikeres, 7 fióka), Szentgotthárdon (3 sikeres, 8 fióka), Bükön (3 sikeres, 11 fióka), Gyöngyösfaluban (4 sikeres, 10 fióka) illetve Sárváron (4 sikeres, 15 fióka). 3-3 pár volt Balogunyomban, Egyházásrádócon és Sorkifaludon.

19 új fészkek épült idén, ebből 5 helyen (Vashosszúfalu, Nick, Meggyeskovácsi, Csepreg és Acsád) valószínűleg csak a tavalyi pár átköltözéséről van szó. Nicken tavaly egy autóbalesetben dőlt ki a fészkes villanyoszlop, a kirakott tartót elfoglalták és sikeresen költöttek benne madaraink. 3 olyan fészkekről szereztünk tudomást az idei szezonban, amik biztosan nem 2025-ben épültek. A szombathelyi szeméttel

mellett egy kb. 20 méter magas kommunikációs torony tetejére gondolta egy pár, hogy jó ötlet fészket rakni, Őrszentpéteren egy kazánkéményen épült fészkek lett ismert, ill. előkerült egy fára épült fészkek! Utóbbin idén nem volt költés, csak átmenetileg használták gólyák, de 2012 óta nem volt tudomásunk fán épült fészkekről Vas vármegyében. Kiemelkedően érdekes, hogy Dozmaton és Bejcgyertyánoson minimum 12 éve nem volt gólyapár!

Annak ellenére, hogy számos településen (pl. Gór, Gencsapáti) estek szét véglegesen rossz állapotú, évek óta lakatlan fészkekmaradványok, mégis összességében nyolccal emelkedett a fészkek száma a tavalyihoz képest. 21 helyen történtek gólyafészkeket érintő természetvédelmi célú beavatkozások, amik a gólyák költésének, ill. a települések áramellátásának biztonsága érdekében történtek (fészekkönnyítés ledőlésveszélyes esetben, ill. fészektartó kihelyezése olyan helyen, amikor csupasz vezetékre rakta a korábbi években a fészket a pár). 4 esetben ezeket sajnos idén nem foglalta el gólyapár (Sorokpolány, Szombathely - Fábián Gy. u., Magyarlak és Kisrákos), de az esetek döntő többségében a változtatás elnyerte a gólyák tetszését.

A felmérés során kiemelten figyeltünk a gólyafészkek közelében lévő veszélyes oszlopokra, vezetékekre, illetve a megdőlt fészkekre és jelentettük ezeket az illetékeseknek. Az elmúlt 6 költési szezon nagyon biztató eredményei ellenére sok feladat van a gólyavédelemben. Folytatni kell az elmúlt pár év tendenciáját, hogy az Őrségi Nemzeti Park szakemberei és az MME aktivistái hatására az áramszolgáltató tegyen madárbaráttá minél több veszélyes villanyoszlopot!

Idén is nagy erőket mozgósítottunk annak felderítésére, hogy a költésben lévő gólyák közül mennyi a gyűrűs. 123 fészeknél van infónk, hogy viselt-e jelölést valamelyik szülő, 55 fészeknél mindkét szülő lábát sikerült ellenőrizni. 22 vasi fészken kezdett gyűrűs madár költésbe, Káldon a pár mindkét tagja jelölt volt. A 23 madár közül 3 esetében a gyűrű koszsossága/olvashatatlansága miatt sajnos eredménytelenül próbáltuk kikódolni a számot (Sárvár-Rábasömjén, Bük és Sorkikápolna). A sikeresen leolvasottak mindegyike fiókaként a fészken került a gyűrűzők kezébe, így a kelés éve és helye is ismert. A vasi fészkelők átlagos kora 2025-ben (20 madár adata alapján, 3. táblázat) 7,2 év, az átlagos kelési távolság 172 km! A legidősebb madarunk 15 éves, egyben ő a távolsági rekorder is, légvonalban 481 km-re a mostani fészketől látta meg a napvilágot Németországban.

1. táblázat. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészekadatok Vas vármegyében 2025-ben

Járás	Fészek- adatok	Üres fészek- tartó	Lakat- lan fészek	Lakott fészek	Magá- nyos gólya (HE)	Költőpár kirepülő fiatalok nélkül (HPo)	Sikeres költőpár (HPm)
Celldömölki	38	21	4	13	0	1	12
Körmendi	97	45	10	42	0	9	33
Kőszegi	35	11	0	24	0	6	18
Sárvári	82	34	8	40	0	4	36
Szentgotthárdi	40	23	4	13	0	3	10
Szombathelyi	105	46	3	56	0	12	44
Vasvári	39	23	4	12	0	0	12
Összes:	436	203	33	200	0	35	165

2. táblázat. Összehasonlító adatok az elmúlt évek költési sikerességéről (Kóta 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
kirepült fiókák száma	460	279	321	272	328	315	221	380	305	366	392	483	497
gólya- párok száma	179	183	165	157	158	146	135	155	166	163	186	191	200
gólya- fészkek száma	237	234	230	226	224	212	208	210	217	207	215	225	233
összes pár fióka- átlaga (JZa)	2,57	1,52	1,94	1,73	2,08	2,15	1,64	2,45	1,96	2,25	2,11	2,53	2,49
sikeres párok fióka- átlaga (JZm)	2,8	2,18	2,31	2,32	2,60	2,78	2,23	2,87	2,42	2,73	2,76	3,08	3,01

3. táblázat. Érdekesebb statisztikai adatok Vas vármegyében fészkelő gyűrűzött madarakról

év (n = madarak száma)	a madarak átlagos életkora	a költőhely átlagos távolsága a kelési helytől	az előző évben is leolvastuk ugyanott/másik fészken
2023 (n=15)	6,2 (3-13) év	212 (26-481) km	
2024 (n=20)	6,8 (4-14) év	191 (24-481) km	10/1 (91 % maradt ugyanott)
2025 (n=20)	7,2 (3-15) év	172,5 (6-481) km	11/4 (73 % maradt ugyanott)

Vasegerszegen ugyanazon a fészken már 8 éve költ ugyanaz a madár, ő a helyi rekorder, soha korábban nem volt információnk arról, hogy Vasban egy madár ennyire régóta fészkelne! Leolvastunk 9 magyar, 3 szlovén, 3 cseh, 1 szlovák, 2 német, 1 horvát és 1 lengyel gyűrűt. A 9 magyar madár közül végre jelentős részben (4 esetben) vasi kelésű, 4 Veszprém vármegyei és 1 Fejér vármegyei.

Célunk a jövőben továbbra is a szoros együttműködés az Őrségi Nemzeti Park gólyavédelemben munkálkodó szakembereivel, mert 2026-ban is szeretnénk Vas vármegye teljes felmérését elvégezni.

Köszönet azoknak, akik nagyobb területek felmérését vállalták: Gyurácz József, Koszorús Péter, Kutschi Péter és Somogyi Csaba. Külön köszönet illeti Balikó Milánt, Góczán Évát, Harsányi Krisztiánt, Kalmár Esztert, Orbán Attilát és Szekeres Zsófiát, akik egy-egy fészekről, vagy gyűrűs madárról szolgáltatottak értékes információkat.

Irodalom

www.termeszetlesen.mme.hu/#/golyales

Kóta A. (2012): Beszámoló a Magyar Madártani Egyesület Vas megyei Csoportjának 2012. évi fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkefelméréséről. Cinege 17: 10-13.

Kóta A. (2013): Beszámoló a Magyar Madártani Egyesület Vas megyei Csoportjának 2013. évi fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkefelméréséről. Cinege 18: 14-18.

Kóta A. (2014): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) helyzete Vas megyében 2014-ben. Cinege 19: 29-33.

Kóta A. (2015): Fogymozgó fehér gólyák (*Ciconia ciconia*) Vas megyében. Cinege 20: 13-17.

Kóta A. (2016): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2016-ban. Cinege 21: 13-18.

- Kóta A. (2017): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2017-ben. Cinege 22: 22-27.
- Kóta A. (2018): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2018-ban. Cinege 23: 11-14.
- Kóta A. (2019): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2019-ben. Cinege 24: 41-44.
- Kóta A. (2020): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2020-ban. Cinege 25: 32-35.
- Kóta A. (2021): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2021-ben. Cinege 26: 15-18.
- Kóta A. (2022): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2022-ben. Cinege 27: 37-40.
- Kóta A. (2023): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas vármegyében 2023-ban. Cinege 28: 17-20.
- Kóta A. (2024): A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas vármegyében 2024-ben. Cinege 29: 14-18.

Madárgyűrűzés a Tömördi Madárvártán 2025-ben

Gyurácz József¹ – Bánhidi Péter² – Góczán József²

1. Eötvös Loránd Tudományegyetem, SEK BDPK, Biológiai Tanszék
9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu
2. 9745 Meszlen, Béke u. 51., e-mail: dr.banhidip@freemail.hu
3. 9900 Körmend, Nádajai út 57., e-mail: goczanjozsef72@gmail.com

J. Gyurácz, P. Bánhidi: Bird Ringing at the Tömörd Bird Ringing Station in 2025

The Constant Effort Sites (CES) program - which started in 2004 - has continued. We have ringed 147 birds of 25 species during the days of CES. In addition to the CES program, a one week-long spring bird-ringing action was organized. In total, 446 specimens of 32 species were ringed. The autumn action lasted from 02 Aug until 9 November. In total, 5405 specimens of 78 species were captured with 1330 recaptured individuals of 38 species. The first table shows the species and numbers of ringed birds during the CES, in spring and in autumn. These actions were very popular among laypeople.

Az idei tavasz-nyár a tavalyihoz képest lényegesen szárazabb volt. A "tavi" hálók (18-23) idén is a 17-es háló melletti, a tómeder északi szélében lévő bokorfüzesről délre, a bokrossal többé-kevésbé párhuzamosan álltak.

A tavaszi madárgyűrűzés 2025. április 5-től április 13-ig tartott. 23 db 12 méter hosszú függőhálót használtunk. 32 faj 446 példányát gyűrűztük meg, és 17 faj 127 visszafogását regisztráltuk. A következő program a tavaszi vonulási időszak végén és a fészkelési időben történő – CES (Constant Effort Site) néven ismert – vizsgálat volt. 2025. április 15. és július 13. között kilenc alkalommal végeztünk napi 6 órás gyűrűzést 13 db 12 méter hosszú függőhálósval. A CES programban 25 faj

147 példányát gyűrtük meg, és 18 faj 51 visszafogását rögzítettük. Az utolsó CES napon a Csányi Alapítvány természetismereti táborában résztvevő gyerekek is megismerkedhettek a madárvárta tevékenységével. A nyári-őszi madárgyűrzés 2025. augusztus 2-án kezdődött és folyamatosan tartott november 9-ig, 28 db 12 méter hosszú függőhálót működtettünk. Alkalmanként "hangozást" is használtunk, elsősorban baglyok befogásához. Az őszi programban 78 faj 5405 példányát gyűrtük meg és 1330 esetben fogtuk vissza 38 faj egyedeit. A három madárgyűrzési programban gyűrzött madárfajok egyedszámát a fajok abc sorrendjében az *1. táblázat* tartalmazza. A Tömördön kívül megkerült madarak 2024 decemberétől 2025 decemberéig érkezett gyűrzési és megkerülési adatait a *2. táblázat* tartalmazza.

A madárvártát idén is több száz óvodás, általános és középiskolás diák, valamint egyetemi hallgató kereste fel szervezett keretek között. Az ELTE Savaria Egyetemi Központ biológiai tanár szakos hallgatóinak ökológiai és természetvédelmi terepgyakorlatát idén is a madárvártára és környékére szerveztük. A Soproni Egyetem külföldi hallgatóinak szakmai gyakorlatát is részben a madárvártán rendezték meg. Az Európai Madármegfigyelő Napok alkalmából is többen érkeztek Tömöldre. Az Állatorvostudományi Egyetem Parazitológiai és Állattani Tanszéke részére idén is gyűjtöttünk élősködő állatokat.

Állandó munkatárs volt: Göncz István Nagykanizsa.

Gyűrzők: Bánhidi Péter Meszlen, Bátky Kolos Tata, Góczán Éva Körmend, Góczán József Körmend, Gyurácz József Bük, Illés Péter Szombathely, Kalmár Sándor Sopron, Koszorús Péter Sótöny, Kovács Patrik Táplánszentkereszt, Kovács Dávid Budapest, Lukács Zoltán Budapest, Mesteri Róza Szombathely, Polovitzer Péter Budapest, Tatai Sándor Tárnokréti, Vágfalvi Simon Kőszeg.

Segítők: Bánhidi Márton Szombathely, Bognár Balázs Komárom, Haag Ders Csokonyavisonta, Erdő Ádám Szombathely, Égető János Nagykanizsa, Fülöp Viktor, Garamszegi Abigél, Góczán Levente Körmend, Houlbrooke Max, Horváth Márton Táplánszentkereszt, Illés Dorottya Kőszeg, Kárpáti László Egerág, Kedmenec József Sopron, Kiss Richárd és Kiss Zsolt Szurdokpüspöki, Koszorús Ildikó, Kovács Orsolya Szombathely, Kovács Csaba Kőszeg, Kozma György, Lendvai Imre Szombathely, Lepold Ágnes Kőszeg, Lepold Zoltán Tököl, Maronics Nóra Szombathely, Marton Zoltán Tömörd, Molnár György és Molnár András Győr, Monostori Aurél, Móricz Dániel, Móricz Milán, Pánczél Zsolt,

1. táblázat. A Tömördön gyűrűzött madarak egyedszáma fajonként

Faj	Tavaszi vonulás 2025. 04.05 – 04.13.	CES 2025. 04.19 – 07.07.	Őszi vonulás 2025. 08. 02 – 11. 09.
1. barátcinege (<i>P. palustris</i>)	-	7	16
2. barátposzáta (<i>S. atricapilla</i>)	104	28	724
3. barázdabillegető (<i>M. alba</i>)	-	-	6
4. cigánycsuk (<i>S. rubicola</i>)	-	-	1
5. citromsármány (<i>E. citrinella</i>)	4	2	74
6. cserregő nádiposzáta (<i>A. scirpaceus</i>)	-	-	5
7. csicsörke (<i>S. serinus</i>)	-	-	1
8. csilpcsalpfüzike (<i>Ph. collybita</i>)	67	6	414
9. csíz (<i>S. spinus</i>)	-	-	1
10. csuszka (<i>S. europaea</i>)	1	2	16
11. egerészölyv (<i>B. buteo</i>)	-	-	1
12. erdei fülesbagoly (<i>A. otus</i>)	-	-	13
13. erdei pinty (<i>F. coelebs</i>)	5	1	385
14. erdei pityer (<i>A. trivialis</i>)	1	-	8
15. erdei szürkebegy (<i>P. modularis</i>)	21	-	79
16. énekes nádiposzáta (<i>A. palustris</i>)	-	6	3
17. énekes rigó (<i>T. philomelos</i>)	13	1	154
18. fekete harkály (<i>D. martius</i>)	-	-	5
19. fekete rigó (<i>T. merula</i>)	5	4	390
20. fenyőpinty (<i>F. montifringilla</i>)	-	-	180
21. fenyvescinege (<i>P. ater</i>)	-	-	7
22. fitiszfüzike (<i>Ph. trochilus</i>)	6	1	47
23. foltos nádiposzáta (<i>A. schoenobaenus</i>)	-	1	4
24. függőcinege (<i>R. pendulinus</i>)	1	-	-
25. fülemüle (<i>L. megarhynchos</i>)	1	-	23
26. füsti fecske (<i>H. rustica</i>)	-	-	5
27. fűrj (<i>C. coturnix</i>)	-	-	1
28. hantmadár (<i>O. oenanthe</i>)	-	-	7
29. házi rozsdafarkú (<i>Ph. ochruros</i>)	1	-	5
30. házi veréb (<i>P. domesticus</i>)	-	-	2
31. hegyi fakusz (<i>C. familiaris</i>)	2	2	10
32. jégmadár (<i>A. atthis</i>)	-	-	1
33. karvaly (<i>A. nisus</i>)	-	-	7
34. karvalyposzáta (<i>C. nisoria</i>)	-	1	4
35. kenderike (<i>C. cannabina</i>)	1	-	7
36. kerti geze (<i>H. icterina</i>)	-	-	6
37. kerti poszáta (<i>S. borin</i>)	-	2	25
38. kerti rozsdafarkú (<i>Ph. phoenicurus</i>)	4	-	12
39. kékbegy (<i>L. svecica</i>)	1	-	-
40. kék cinege (<i>C. caeruleus</i>)	7	5	276

41. kis fakopáncs (<i>D. minor</i>)	-	-	4
42. kis légykapó (<i>F. parva</i>)	-	-	1
43. kis poszáta (<i>C. curruca</i>)	4	3	107
44. kormos légykapó (<i>F. hypoleuca</i>)	4	1	41
45. közép fakopáncs (<i>D. medius</i>)	-	-	6
46. lappantyú (<i>C. europaeus</i>)	-	-	1
47. meggyvágó (<i>C. coccothraustes</i>)	2	-	6
48. mezei poszáta (<i>C. communis</i>)	4	5	67
49. mezei veréb (<i>Pas. montanus</i>)	-	1	62
50. nádi sármány (<i>E. schoeniclus</i>)	1	-	52
51. nádi tücsökmadár (<i>L. luscinoides</i>)	-	-	4
52. nagy fakopáncs (<i>D. major</i>)	-	2	12
53. nagy fülemüle (<i>L. luscinia</i>)	-	-	1
54. nagy örgébics (<i>L. excubitor</i>)	-	-	1
55. nyaktekercs (<i>J. torquilla</i>)	2	-	16
56. ökörsem (<i>T. troglodytes</i>)	7	-	61
57. örvös légykapó (<i>F. albicollis</i>)	-	-	2
58. őszapó (<i>Ae. caudatus</i>)	5	-	116
59. pettyes vízicsibe (<i>P. porzana</i>)	-	-	1
60. réti pityer (<i>A. pratensis</i>)	-	-	1
61. réti tücsökmadár (<i>L. naevia</i>)	-	-	3
62. rozsdás csuk (<i>S. rubetra</i>)	-	-	6
63. rövidkarmú fakusz (<i>C. brachydactyla</i>)	3	-	14
64. sárgafejű királyka (<i>R. regulus</i>)	1	-	366
65. seregély (<i>S. vulgaris</i>)	2	-	91
66. sisegő füzike (<i>Ph. sibilatrix</i>)	-	1	13
67. sordély (<i>E. calandra</i>)	-	-	2
68. süvöltő (<i>P. pyrrhula</i>)	-	-	6
69. szajkó (<i>G. glandarius</i>)	-	-	9
70. széncinege (<i>P. major</i>)	5	29	276
71. szőlőrigó (<i>T. iliacus</i>)	-	-	11
72. szürke légykapó (<i>M. striata</i>)	-	-	20
73. tengelic (<i>C. carduelis</i>)	-	-	13
74. töviszűrő gébics (<i>L. collurio</i>)	-	2	121
75. tüzesfejű királyka (<i>R. ignicapilla</i>)	3	-	31
76. vadgerle (<i>S. turtur</i>)	-	-	1
77. vörösbegy (<i>E. rubecula</i>)	158	34	884
78. vörös vércse (<i>F. tinnunculus</i>)	-	-	3
79. zöld küllő (<i>P. viridis</i>)	-	-	1
80. zöldike (<i>Ch. chloris</i>)	-	-	47
Összesen	446	147	5405

Pánczelné Major Eszter, Póla Miklós, Riba Krisztina Sopron, Ruff Andrea Szombathely, Sarkadi Máté és Olivér, Santa Ádám, Surányi Máté Szombathely, Süle Ildikó Nagykanizsa, Somogyvári Csaba, Lovranics Dávid, Lovrencics Bálint,

2. táblázat. Tömördön gyűrűzött és belföldön vagy külföldön megkerült, valamint a Tömördön megkerült és külföldön vagy belföldön gyűrűzött madarak 2024 végén, 2025-ben érkezett adatai. Rövidítések: AH = Actio Hungarica, Gy = gyűrűzés adatai, M = megkerülés adatai, 1 = 1. évében lévő madár, 1+ = 1 évnél idősebb madár, 2 = 2. évében lévő madár, 2+ = 2 évnél idősebb madár, F = fejlett, H = hím, T = tojó

Faj EURING Kód	Gy M	Kor/ Ivar	Dátum	Hely	Koo.	Távolság km	Gyűrűző v. Megtaláló
Vörösbegy ERIRUB	Gy	1/-	2017.09.28.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	305	Varga László
	M	1/-	2017.10.08.	Rovozna Horvátország	45°11'N 14°12'E		S. Kapelj
Széncinege PARMAJ	Gy	1/-	2024.08.25.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	18	Báhid Péter
	M	2/T	2025.01.16.	Táplánszentkereszt Magyarország	47°03'N 16°42'E		Góczán József
Foltos nádiposzáta ACRSCH	Gy	1/-	2024.09.13.	Lappeenranta Finnország	61°21'N 28°29'E	1700	Karri Kuitunen
	M	1/-	2024.10.03.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E		Góczán Éva
Fekete rigó TURMER	Gy	1/T	2023.11.12.	Pakostane Horvátország	43°56'N 15°30'E	391	Koszorús Péter
	M	2/T	2024.10.23.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E		Koszorús Péter
Házi rozsdafarkú PHOOCH	Gy	1/-	2023.10.07.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	10	Varga László
	M	2+/H	2025.05.27.	Kőszeg Magyarország	47°22'N 16°32'E		Harsányi Krisztián
Énekes rigó TURPHI	Gy	1/-	2024.10.05.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	1512	Góczán Éva
	M	2/-	2025.10.18.	Canet lo Roig Spanyolország	40°33'N 0°15'E		J. Gumbau Hernandez
Vörösbegy ERIRUB	Gy	1/-	2024.09.03.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	1774	Koszorús Péter
	M	1/-	2024.10.30.	Isla Grosa Spanyolország	37°43'N 0°42'W		Rc San Sebastian
Fülemülesítke ACRMEL	Gy	F/-	2023.09.16.	Zalavár Magyarország	46°40'N 17°12'E	86	Szász Benedek
	M	1+/-	2024.10.18.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E		Bátty Kolos
Sárgafejű királyka REGREG	Gy	1+/H	2023.09.16.	Tiszalök Magyarország	48°01'N 21°18'E	355	Petrilláné Bartha Enikő
	M	2+/H	2024.10.18.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E		Bátty Kolos
Barátposzáta SYLATR	Gy	1/H	2025.09.04.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	1	Vágfalvi Simon
	M	1/H	2025.09.05.	Sopron (Kistómalom)	47°42'N 16°37'E		Marton István

Lőrincz Csilla Szombathely, Szigetvári Erika Szombathely, Szegvári Krisztián Szombathely, Szoboszlay Orsolya, Takács Árpád ÖNPI, Takács Péter Tapolca,

Tomor Ádám Győr, Tóth Ábel, Tóth Bence Táplánszentkereszt, Visi Katalin Sopron, Vörös Norbert Szombathely. Köszönjük önzetlen munkáját mindazoknak, akik gyűrűzőként vagy segítőként sokat tettek a madárgyűrűzési programok sikeres lebonyolításáért.

A megfogás nélkül azonosított madarak vasi kötődésű esetei 2025-ben

Harsányi Krisztián

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9730 Kőszeg, Aradi vértanúk parkja, e-mail: krisztian.harsanyi@onpi.hu

K. Harsányi: Birds identified without being caught in Vas County, 2025

The author presents the results of the colour ringing of birds in Vas County. Between November 2024 to October 2025, 155 individuals of 11 species were ringed by colour, and birds were identified 318 times based on colored rings, totaling 124 specimens in Vas County.

Az alábbi összefoglaló a 2024 novembere és 2025 októbere között Vas vármegyében történt színes gyűrűs jelöléseket és leolvasásokat, és a korábban Vasban így megjelölt madarak megkerüléseit összegzi. Emellett kitér a fémgyűrűvel jelölt madarak megfogás nélküli azonosításai közül a vasi kötődésű esetekre is.

A fenti az időszakban 155 madárra került színes gyűrű a vármegyében, a következő faji megoszlás szerint (csillagozva a megye tekintetében először ilyen módon jelölt faj):

- 1 bíbic * - *Vanellus vanellus* (Pitó Andor),
- 20 küszvágó csér * - *Sterna hirundo* (Forintos Viktor, Pitó Andor),
- 88 fehér gólya - *Ciconia ciconia* (Harsányi Krisztián, Koszorús Péter),
- 1 karvaly - *Accipiter nisus* (Harsányi Krisztián),
- 2 héja - *Accipiter gentilis* (Harsányi Krisztián),
- 4 egerészölyv - *Buteo buteo* (Harsányi Krisztián),
- 7 vörös vércse - *Falco tinnunculus* (Harsányi Krisztián),
- 4 vándorsólyom - *Falco peregrinus* (Prommer Mátyás),
- 6 vetési varjú - *Corvus frugilegus* (Ottó Erzsébet),
- 15 fekete rigó - *Turdus merula* (Ottó Erzsébet),
- 7 karmazsinpirók * - *Carpodacus erythrinus* (Illés Péter, Vágfalvi Simon).

A fehér gólyák nagy részére a látványgyűrűzések során került gyűrű, a küszvágó cséreket és a vándorsólymokat fészken gyűrűzték, a karmazsinpirók az Abért-tónál kaptak színes gyűrű kombinációt. A többi madár a Chernel-kerti Madárvédelmi Mentőközpontból szabadon engedett példány (a repatriált madarak megkerüléseit az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységéről szóló írás taglalja részletesen).

2024 novembere és 2025 októbere között 318 alkalommal sikerült színes gyűrű alapján azonosítani madarakat a vármegye területén, összesen 124 példányt, az alábbi faji megoszlás szerint:

- 15x bütykös hattyú (6 pld) - *Cygnus olor* (Borbás Kata, Eredics Bálint Koppány, Harsányi Krisztián, Kóta András, Mesteri Róza, Zséder Péter), közte szlovén madár,
- 4x bíbic (1 pld)
- 1x havasi partfutó (1 pld) - *Calidris alpina* (Borbás Kata)
- 121x küszvágó csér (27 pld) - *Sterna hirundo* (Kóta András, Tóth Kornél), közte lengyel madár,
- 1x nagy kócsag (1 pld) - *Ardea alba* (Kelemen Tibor),
- 1x fekete sas (1 pld) - *Clanga clanga* (Harsányi Krisztián), lengyel madár,
- 168x fehér gólya (83 pld) - (Balikó Milán, Csempesz Sándor, Csoma Klári, Eredics Bálint Koppány, Harsányi Krisztián, Koszorús Péter, Kóta András, Kutschi Péter, Orbán Attila, Tóth Kornél), közte lengyel, német, cseh, osztrák, horvát, szlovák, szlovén madarak,
- 7x karmazsinpirók (4 pld) - (Laczkó Szabolcs, Kóta András, Vágfalvi Simon)

A küszvágó cséreket az ölbői kavicsbányában kialakult költőtelepen olvasták le, a fehér gólyák kétharmadát a szombathelyi szeméttelen azonosították.

2024 novemberében Körmend mellett sikerült leolvasni egy fekete sast (Harsányi Krisztián), amelyet augusztus elején gyűrűztek fiókaként Lengyelország északkeleti részén. Ez volt az első lengyel gyűrűs fekete sas megkerülés Magyarországon. Egy 2022 nyarán Répcelakon fiókaként gyűrűzött fehér gólya (Koszorús Péter) 2025 tavaszán a Somogy vármegyei Som településen kezdett költésbe (Németh Imre). 2025 nyarán ismét azonosították Csehországban, Prágától mintegy 40 km-re keletre azt a hamvas rétihéja tojót, amelyik egy vasegerszegi gabonatóráblában kelt ki a tojásból és kapott gyűrűt 2022-ben (Harsányi Krisztián). A tojó a tavalyi évhez hasonlóan ezúttal is ugyanazt a gabonatóráblát választotta

költőhelyül, mindössze 240 méterrel arrébb építette meg földre rakott fészket, melyben idén három fiókát nevelt párjával (Jan Studecky). Jelenleg továbbra is ez az egyetlen hazai gyűrűs hamvas rétihéja, ami Csehországban került meg.

A fenti időszakban öt fémgyűrűs madarakat sikerült távolról, megfogás nélkül azonosítani Vasban: egy 2017-ben Nagygyimóton fiókaként jelölt fehér gólyát Acsádon költésben, ahogy tavaly is (Kóta András), egy 2020-ban a horvátországi Ljupina településen fiókaként jelölt fehér gólyát (Mirco Setina) nemeskeresztúri fészken, ahogy tavaly is (Kóta András), egy 2023-ban Tömördön elsőévesként gyűrűzött (Varga László) házi rozsdafarkút Kőszegen költésben (Harsányi Krisztián), egy 2015-ben Becsehelyen fiókaként jelölt fehér gólyát (Darázsi Zsolt) a szombathelyi szeméttelen (Harsányi Krisztián) és egy 2019-ben a szlovéniai Vhrnika településen 1+-osként gyűrűzött (Peter Groselj) bütykös hattyút a csepregi Bene-hegyi tónál (Harsányi Krisztián).

Köszönet illeti a gyűrűzőket, a leolvasókat, valamint Madárgyűrűzési Központ munkatársait az adatok összegyűjtésében nyújtott segítségükért!

Érdekes megfigyelések Vas vármegyében 2025-ben

Kóta András

9700 Szombathely, Benczúr Gyula utca 14., e-mail: vasimadarasz@gmail.com

A. Kóta: Avifaunistical data of the rare bird species of Vas County, 2025

The report presents the most interesting data from the season 21 November 2024 and 20 November 2025. One of the rarities of the year is the Bar-tailed Godwit (*Limosa lapponica*), which has only been observed once in Vas County, 22 years ago.

A megyében ritkán előforduló madárfajok megfigyelési adatainak gyűjtése az elmúlt években kialakított rendszer (Kóta 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024) szerint 2025-ben is folytatódott. Alábbi dolgozatomban ismertetem a 2024. november 21. és 2025. november 20. között megfigyelt megyei ritkaságokat, mely adatok elsősorban a következő madarászoknak köszönhetőek (abc-sorrendben): Borbás Katalin, Eredics Bálint Koppány, Illés Péter, Kóta András, Somogyi Csaba, Takács Árpád és Tóth Kornél. Az adatokat kiegészítettem a www.birding.hu madártani honlap és adatbázis

adataival és egyéb (az interneten elérhető, vagy szóbeli közlések nyomán szerzett) információkkal.

A legritkább madárfajok esetében a megfigyelések számát az alábbi könyv adatai alapján adtam meg: GYURÁ CZ & KÓTA (2020): Vas megye madarainak névjegyzéke. *Nomenclator Avium Comitatus Castriferrei in Hungaria*. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Szombathely. Figyelembe vettem a névjegyzék lezárása után a megyében előkerült, számomra ismertté vált adatokat is.

A vizsgált időszakban egy leírandó madárfaj került elő a megyében: a fakó keselyű (*Gyps fulvus*). A korábbi gyakorlatnak megfelelően ebben a beszámolóban csak akkor szerepeltetek leírandó ritka fajt, ha arról van fotó, vagy több megfigyelő is látta. Ezt a keselyűt többen is látták és fotók is készültek róla, így megelőlegezve az MME Nomenclator Bizottság hivatalos döntését ez hitelesítettnek tekinthető.

Régen nem volt már ilyenre példa, de 2025-ben nem gazdagodott új fajjal a tavalyi ritkaságbeszámoló óta Vas vármegye madárvilága. Kiemelkedik az év ritkaságai közül a kis goda (*Limosa lapponica*), amely eddig csupán egyszer került elő nálunk 22 évvel ezelőtt! Érdekes, hogy füles vöcsök (*Podiceps auritus*) és kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) nem volt 4 éve. Kis csér (*Sternula albifrons*) nem dokumentáltunk 5 éve, ill. nem bukkant fel 6 éve ezüstsirály (*Larus argentatus*) sem!

Ismereteink szerint megyénkben eddig valaha legfeljebb 10 alkalommal megfigyelt, kiemelkedő ritkaságok listája a vizsgált időszakból (a latin név után az egyes fajok valaha volt, összesített megfigyeléseinek sorszáma):

kis goda (*Limosa lapponica*) 2.;

vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) C-kategória 2.;

fekete sas (*Clanga clanga*) 4.;

kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) 4.;

ezüstsirály (*Larus argentatus*) 4.;

fakó keselyű (*Gyps fulvus*) 5.;

füles vöcsök (*Podiceps auritus*) 6-7.;

kis csér (*Sternula albifrons*) 7.;

pusztai ölyv (*Buteo rufinus*) 9-10.;

Részletes lista azokról a madárfajokról, amelyekről legfeljebb 3 megfigyelés gyűlt össze 2024. november 21. és 2025. november 20. között:

Nilusi lúd (*Alopochen aegyptiaca*)

február 22. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Tóth Kornél, Tóth-Dénes Eszter).

Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*)

2024. november 24. Rátót, kavicsbányató, 1 pld. (Takács Árpád), majd feltehetőleg ugyanaz a madár bukkant fel 2024. december 3.-án Táplánszentkereszten a gyöngyöshermáni kavicsbányatavon (Borbás Katalin). C-kategória.

Hegyi réce (*Aythya marila*)

november 6-9. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 2 pld. (ad. tojó és juv.) (Kóta András).

Örvös bukó (*Mergus serrator*)

április 7-12. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 2 ad. pld. (hím és tojó) (Borbás Katalin).

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps grisegena*)

november 6. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 juv. pld. (Kóta András).

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*)

2024. november 24. Ölbő, kavicsbányató, 5 pld. (Borbás Katalin);
október 19. Rátót, kavicsbányató, 1 pld. (Takács Árpád).

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*)

május 10. Rábapaty, belterület felett 2 pld. átrepült (Csempesz Sándor);
július 13. Ölbő, kavicsbányató, 1 pld. (Borbás Katalin, Tóth Kornél).

Aranylile (*Pluvialis apricaria*)

szeptember 21-27. Ölbő, kavicsbányató, 1 pld. (Tóth Kornél).

Ezüstlile (*Pluvialis squatarola*)

szeptember 14. Ölbő, kavicsbányató, 1 pld. (Tóth Kornél);
október 18. Püspökmolnári, Transzkavics kavicsbányató, 1 pld. (Vágfalvi Simon);
november. 2. Ölbő, kavicsbányató, 1 juv. pld. (Kóta András).

Parti lile (*Charadrius hiaticula*)

augusztus 9. Püspökmolnári, Transzkavics bányató, 1 juv. pld. (Kóta András);
augusztus 23. Ölbő, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Borbás Katalin, Tóth Kornél);
szeptember 13. Ölbő, kavicsbányató, 1 ad. és 1 juv. pld. (Borbás Katalin, Tóth Kornél).

Kis póling (*Numenius phaeopus*)

április 12. Püspökmolnári, Lasselsberger kavicsbányató, 1 pld. (Tóth Kornél);

július 13. Rábapaty, kavicsbányatónál 1 pld. átrepült (Eredics Bálint Koppány);
augusztus 3. Rábapaty, északi kavicsbányató felett 1 pld. átrepült (Tóth Kornél, Tóth-Dénes Erik).

Nagy póling (*Numenius arquata*)

április 5. Rábapaty, déli kavicsbányató felett 2 pld. átrepült (Tóth Kornél);
október 14. Gencsapáti, 1 pld. átrepült (Eredics Bálint Koppány).

Kis goda (*Limosa lapponica*)

október 4-11. Kőszeg, Abért-tó, 1 juv. pld. (Eredics Péter, Eredics Bálint Koppány és többen mások).

Temminck-partfutó (*Calidris temminckii*)

május 11. Rábapaty, kavicsbányató, 2 pld. (Eredics Bálint Koppány);
augusztus 21. Ölbő, kavicsbányató, 1 pld. (Tóth Kornél);
szeptember 13. Ölbő, kavicsbányató, 1 pld. (Tóth Kornél).

Apró partfutó (*Calidris minuta*)

szeptember 2. Ölbő, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Kóta András);
szeptember 14. Ölbő, kavicsbányató, 1 pld. (Tóth Kornél);
szeptember 21. Rábapaty, új északi kavicsbányató, 1 pld. (Tóth Kornél).

Szerecsensirály (*Ichthyaetus melanocephalus*)

május 15. Ölbő, kavicsbányató, 1 imm. (2y) pld. (Tóth Kornél);
szeptember 3. Ölbő, kavicsbányató, 1 imm. (1y) pld. (Borbás Katalin);
október 4. Kőszeg, Abért-tó, 1 imm. (1y) pld. (Illés Péter és társai).

Ezüstsirály (*Larus argentatus*)

2024. november 24. – december 7. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Kóta András).

Világoshátú heringsirály (*Larus fuscus intermedius/graellsii*)

2024. december 7. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Kóta András);
november 6-9. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Kóta András).

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*)

július 6. Ölbő, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Tóth Kornél).

Lócsér (*Hydroprogne caspia*)

augusztus 17-22. Ölbő, kavicsbányató, max. 2 ad. pld. (Borbás Katalin, Tóth Kornél).

Kis csér (*Sternula albifrons*)

május 1. Ölbő, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Tóth Kornél), ill. Csénye, Sárvári-horgásztó (Kóta András).

Fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*)

május 2. Kőszeg, Abért-tó, 1 pld. (Illés Péter);

május 7. Szombathely, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 ad. pld. (Borbás Katalin).

Fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*)

május 1-2. Ölbő, kavicsbányató, max. 2 ad. pld. (Kóta András, ill. Borbás Katalin);

május 8-12. Szombathely, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, max. 2 ad. pld. (Borbás Katalin, ill. Kóta András);

augusztus 8-17. Ölbő, kavicsbányató, 1 juv. pld. (Kóta András, ill. Borbás Katalin, Tóth Kornél).

Sarki búvár (*Gavia arctica*)

2024. november 16-23. Gersekarát, Sárvíz-tó, 1 pld. (Bognár Szabolcs).

Bölgébika (*Botaurus stellaris*)

március 23. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Borbás Katalin, Tóth Kornél);

április 5. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. szült (Tóth Kornél).

Üstököségem (*Ardeola ralloides*)

május 1. Dozmat, Víztarozó, 1 pld. (Zséder Péter).

Pásztorgém (*Bubulcus ibis*)

június 13-15. Sárvár, 88-as út melletti kaszáló, 1 ad. pld. (Csempesz Nimród, Csempesz Sándor, ill. Tóth Kornél).

Fakó keselyű (*Gyps fulvus*)

június 1. Szombathely, Illés Akadémia felett 1 pld. átrepült É-nak (Illyés Pál és társai).

Kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)

június 30. Boba, út melletti tarlón 1 pld. (Somogyi Csaba).

Békászó sas (*Clanga pomarina*)

május 28. Perenye, külterület, 1 pld. (Eredics Bálint Koppány);

augusztus 3. Sitke, komposztáló telep, 1 pld. (Tóth Kornél, Tóth-Dénes Erik).

Fekete sas (*Clanga clanga*)

november 1. Celldömölk, belterület felett 1 ad. átrepült É-nak (Horváth Balázs).

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*)

április 2. Boba, külterület, 1 tojó színezetű pld. (Somogyi Csaba);

április 5. Rábapaty, déli kavicsbánya felett, 1 *imm.* pld. (Tóth Kornél);

április 12. Tömörd, Nagy-tó melletti szántók, 1 *ad.* hím pld. (Takács Árpád).

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*)

augusztus 2. Nick, szántó, 1 pld. (Eredics Bálint Koppány);

augusztus 3. Tömörd, szántó, 1 *ad.* pld. (Vörös Norbert).

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*)

november 3. Telekes, külterület, 1 pld. (Nagy Margit).

Uráli bagoly (*Strix uralensis*)

február 5. Bérbaltavár, erdő, 1 pld. (Cséri Alex).

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*)

június 3. Sorkikápolna, szántó felett 1 pld. átrepült (Győrig Előd);

augusztus 12. Ölbő, kavicsbányató, 1 pld. (Kóta András);

szeptember 30. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 pld. traverzen ült (Kóta András).

Kis őrgébics (*Lanius minor*)

május 20. Őriszentpéter, Széll Kálmán major, 1 pld. (Takács Árpád).

Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*)

szeptember 11. Tömörd, Madárvárta, 2 pld. (Koszorús Péter);

szeptember 12. Gencsapáti, kert felett 1 pld. átrepült (Eredics Bálint Koppány).

Zsezse (*Acanthis flammea*)

október 29. Velem, Novákfalva, 2 pld. (Barkóczi András).

Köszönet mindenkinek, aki bármilyen módon segített abban, hogy megírhasam ezt az összefoglalót: Barkóczi András, Bognár Szabolcs, Borbás Katalin, Cséri Alex, Csempezs Sándor, Döbrösi Roland, Eredics Bálint Koppány, Eredics Péter, Győrig Előd, Gyurác József, Harsányi Krisztián, Horváth Balázs, Illés Péter, Illyés Pál, Illyés Zoltán, Jandrasits László, Koszorús Péter, Molnár Dániel, Nagy Margit, Somogyi Csaba, Takács Árpád, Tóth Kornél, Vágfalvi Simon, Vörös Norbert és Zséder Péter.

Irodalom

Gyurác J. & Kóta A. (2020): Vas megye madarainak névjegyzéke. *Nomenclator Avium Comitatus Castriferrei in Hungaria*. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Szombathely.

Kóta A. (2012): Érdekes megfigyelések Vas megyéből 2012-ben. *Cinege* 17: 10-13.

Kóta A. (2013): Érdekes madárfaunisztikai megfigyelések Vas megyéből 2013-ban.

Cinege 18: 36-40.

- Kóta A. (2014): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2014-ben. Cinege 19: 54-58.
 Kóta A. (2015): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2015-ben. Cinege 20: 49-54.
 Kóta A. (2016): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2016-ban. Cinege 21: 25-31.
 Kóta A. (2017): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2017-ben. Cinege 22: 44-50.
 Kóta A. (2018): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2018-ban. Cinege 23: 51-55.
 Kóta A. (2019): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2019-ben. Cinege 24: 58-63.
 Kóta A. (2020): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2020-ban. Cinege 25: 52-56.
 Kóta A. (2021): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2021-ben. Cinege 26: 33-39.
 Kóta A. (2022): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2022-ben. Cinege 27: 50-55.
 Kóta A. (2023): Érdekes megfigyelések Vas vármegyében 2023-ban. Cinege 28: 46-50.
 Kóta A. (2024): Érdekes megfigyelések Vas vármegyében 2024-ben. Cinege 29: 26-31.

A küszvágó csér (*Sterna hirundo*) késői költése Vas vármegyében

Kóta András

9700 Szombathely, Benczúr Gyula utca 14., e-mail: vasimadarasz@gmail.com

A. Kóta: Late breeding of the Common Tern (*Sterna hirundo*) in Vas County

Thirteen Common Tern (*Sterna hirundo*) pairs began nesting at the Ölbő fishing lake in the summer of 2025. Even on August 16, there were still a few day-old chicks. The last bird was observed at the breeding site on September 6.

A küszvágó csér (*Sterna hirundo*) státuszát Vas vármegyében a 2020-ben megjelent névjegyzékben „ritka fészkelő, szórványos átvonuló”-nak soroltuk be (Gyurácz & Kóta 2020). Az első költése a szombathelyi gyöngyöshermáni kavicsbányatavon volt a 90-es évek elején, alkalmi költéseket dokumentáltak a zsenyei kavicsbányatavakon, majd 2012-ben a Csepreghez tartozó Meggyespusztai-kavicsbányában és az ölbői horgásztavon. Rendszeresebbé csak 2015 óta vált, amióta a kavicskitermelés Rábapatyon és Püspökmolnáriban intenzívebb lett. Az azóta eltelt 11 szezon közül csak 2 olyan volt, amikor vasi költésről nem tudunk. Kizárólag kavicsbányákban telepedtek meg, ahol véletlenszerűen hátrahagyott kopár kavicsszigetek előfordultak, ilyen helyzet alakult ki 2025-ben az ölbői kavicsbányatavon.

Küszvágó csérek már tavasszal is a területen tartózkodtak, de akkor még magas volt a vízszint. Június végére csökkent le a talajvíz annyira, hogy előbukkantak az első zátonyok. A 6-7 hektáros tavon június 21-én 2 pár mutatott nászviselkedést, hevesen udvaroltak egymásnak. Az egyik madár egy lengyel

színesgyűrűt viselt, ezért elhatároztam, hogy a következő időszakban rendszeresebben fogom látogatni a helyet: július 22. és szeptember 2. között 16 alkalommal töltöttem el itt 1-2,5 órát. A parton ülve 30-40 m távolságból zavartalanul figyelhettem a telep életét és próbáltam minél többször minél több színesgyűrűs madarat leolvasni. A lengyel madáron kívül sikerült a gyűrűje alapján azonosítani még 7 másik adult csért. Ezeket Győr-Moson-Sopron vármegyében jelölték elsősorban 2 telepen (Hövej és Szárföld) fiókaként, Ölbőtől légvonalban 31, ill. 39 km távolságra. Egy küszvágót Sarródon gyűrűztek már kifejlett (2+) korban (45 km-re). A 8-ból így 7 madár kora ismert: a lengyel és 5 magyar madár 2022-es kelésű, egy magyar csér 2021-ben kapott gyűrűt. A sarródi madár a legidősebb, mert őt 2019-ben jelölték, szóval 2025-ben legalább a nyolcadik életévében volt. A leolvasott madarak közül csupán 3-nak volt fészke a telepen (mindhárman 2022-es kelésűek voltak), a többiek csak vendégek voltak, vagy csak a párba állásig jutottak, de nem volt territórium-foglalás, vagy tojásrakás. Pitó Andor szóbeli közlése szerint eltűnt idén minden olyan sziget, amelyiken 2024-ben Győr-Moson-Sopron vármegyében csérek költöttek és bár helyi konkrét gyűrűleolvasás nem támasztja alá, de valószínűleg az ott „hoppon maradt” madarak vártak ott hosszasan, majd próbálkoztak itt Ölbőn.

Összesen 13 pár jutott el legalább a fészekcsésze kaparásig és a tojásrakásig, ezen kívül még 3 párnál csak az udvarlás volt meg. A fészkek építéséhez kizárólag kavicsot használtak, hiszen a telep szigetei korábban végig vízborítás alatt voltak és lényegében semmilyen növényi alapanyag nem állt rendelkezésre. A költőtelepet rajtuk kívül sok madár használta pihenésre, a maximum adult példányszám 53 (júl. 29-én) volt! A csérek így tömegben nagyon hatékonyan tudták védeni a költőhelyet, minden ragadozónak vagy gémfélének azonnal nekimentek. A rokon fajokat (pl. szerkőket) és a partimadarakat (cankók, lilék és partfutók) teljes mértékben megtűrték még a fészkek vagy fiókák közvetlen közelében is. 5-10 percenként volt riadó, amely után szinte azonnal ismét beállt a nyugalom. Néha nem láttam az okot, néha egyértelműen ragadozómadár okozta a riadalmat. Többször ugrott fel a szürke cankó (*Tringa nebularia*) riasztó hangjára (teljesen indokolatlanul) a kolónia. A legnagyobb pánikot egy kerecsensólyom (*Falco cherrug*) támadása okozta, utána a madarak legalább 15 percig nem tudtak megnyugodni.

A kolónián csak vendégségben lévő madarak, vagy akiknek megghiúsult a költése augusztusban, folyamatosan elhagyták a tavat, a csérek mennyisége rohamosan csökkent. Augusztus 5-én még 41 pld., 12-én 35 pld., 23-án már csak maximum 10 csér volt a tavon. Az is szerepet játszhatott a létszám csökkenésében, hogy elfogyhattak a könnyen zsákmányolható kis halak a tóban, illetve a víz folyamatos, drasztikus (becslésem szerint június vége és szeptember eleje között min 40 cm-es!) csökkenése miatt a víz zavarossá is vált, ami vélhetően tovább nehezítette a vadászatot. Míg júliusban 1-1 etetés között csak 5-10 perc telt el, addig például szeptember 2-án 75 perc alatt nem láttam egy etetést sem! Ennek megfelelően változott a fiókák viselkedése is. Amíg júliusiak békésen ültek egymás mellett, addig az augusztusi kicsik (feltehetően pusztán az éhezés miatt) igencsak harcias módon, teljes hangerővel szaladgáltak minden hallal érkező madár felé. A testvérek is teljes erővel lökték odébb egymást, hogy megkaphassák a halat. A csérek csökkenő létszáma a telep védelmét is jelentősen meggyengítette, augusztus végén már a gémek közvetlenül a telep szélén ácsorogtak. Konkrét zsákmányolást nem láttam, de feltehetőleg az augusztus végén még nem röpképes kicsikből kaphattak el a tollas predátorok. 3-4 fiatal csér tetemét láttam a szezon során a telepen, ezen pusztulások okát nem tudom, de tömegesnek semmiképpen se lehetett mondani.

A fiókák a nagyobb melegben már elmáskáltak, a vízpartra lementek és hasig a vízben hűsöltek, de nem láttam egyszer sem, hogy ittak volna. 5-10 napos korban a szülők egy kisebb része a fiókákat már magára hagyta, amíg elment vadászni. A többségnél az egyik szülő folyamatosan őrködött a fiókák mellett, árnyékolta őket, ill. elzavarta az idegen cséreket. Szinte tudatos cselekedetnek tűnt, hogy a pici fiókáknak egy-egy etetésnél pici, néhány centiméteres halakat fogtak ki, míg ugyanazon a napon egy másik párnál nászajándékba nagy méretű hal volt az „ajándék”. Úgy tűnt, hogy szándékosan, célzottan választják ki a zsákmány méretét. A legelső fiókák kb. július 19-én keltek, 2,5-3 hetes korban már röviden a levegőbe tudtak emelkedni, 3,5-4 hetes korban pedig már jól repültek.

Két alkalommal szerveztünk fiókaügyüzést: július 26-án és augusztus 16-án. Utóbbi alkalommal a legkésőbb kikelt fiókák még csak pár naposak voltak, ennek tudható be, hogy szeptember másodikán 1 jól fejlett mellett még 2 röpképtelen, főként pehelytollas fiókát láttam a telepen! Borbás Katalin szóbeli közlése szerint az utolsó küszvágó csér szeptember 6-án volt a telepen. Összesen 20 pullus kapott

gyűrűt. A Tringa adatbázis (<https://tringa.mme.hu/mme>) adatai alapján 2 öreg és 3 fióka került leolvasásra idén a Kárpát-medencében miután elhagyták Ölbőt. Az öregek egyből a Balaton felé vették az utat (Keszthely, ill. Balatonlelle), míg a 3 fiatal ellenkező irányba mozdult és szeptember 6-án a Fertő osztrák oldalán (Illmitz) olvasták le lábgyűrűjüket.

Köszönettel tartozom a helyi megfigyelések dokumentálásában Tóth Kornélnak és Borbás Katalinnak. Külön köszönet a gyűrűzésben részt vállaló Pitó Andornak és Forintos Viktornak, továbbá Harsányi Krisztiánnak, hogy leszervezte az engedélyeket az ŐNPI és a terület tulajdonosa felé. Nem utolsósorban köszönet az MME Ifjúsági Tagozat lelkes önkénteseinek, akik nélkül a gyűrűzés nem valósulhatott meg! Reményeink szerint 2026-ben visszatérnek csérjeink, várjuk őket!

Irodalom

Gyurácz J. & Kóta A. (2020): *Vas megye madarainak névjegyzéke. Nomenclator Avium Comitatus Castriferrei in Hungaria*. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Szombathely.

A karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) hazai helyzete, különös tekintettel a faj 12 évére az Abért-tónál

Illés Péter

Kőszegi Evangélikus Középiskola
9700 Kőszeg, Árpád tér 1., email: illes.peter.gabor@gmail.com

P. Illés: The status of the Common Rosefinch (*Carpodacus erythrinus*) in Hungary, with special regard to the species' 12 years at Lake Abért

The Common Rosefinch (*Carpodacus erythrinus*) is very rare breeder, rare vagrant in Hungary. First breeding in Hungary was documented in 2014 at the Lake Abért near Kőszeg. The author first found the nest in 2017 with three eggs in an evergreen bush at a height of 1.5 meters.

A faj leírása

A karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) közel veréb méretű madár. A pintyfélék családjába tartozik. Egyik legszebb tollazatú énekesmadarunk. A hím feje, torka, melle és farcsíkja karmazsinvörös. A tojó és a 2. éves hímek egy része egyszerű barnásszürke tollazatú. A csőre erőteljes, domború (ez jól megkülönbözteti a kenderikétől). Védett, de világviszonylatban nem veszélyeztetett. Tápláléka az éger

és a fűz rügye, magja, de rovarokat is fogyaszt. Évente egyszer költ, 3-7 tojást rak (<https://mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-carery>).

A faj elterjedése

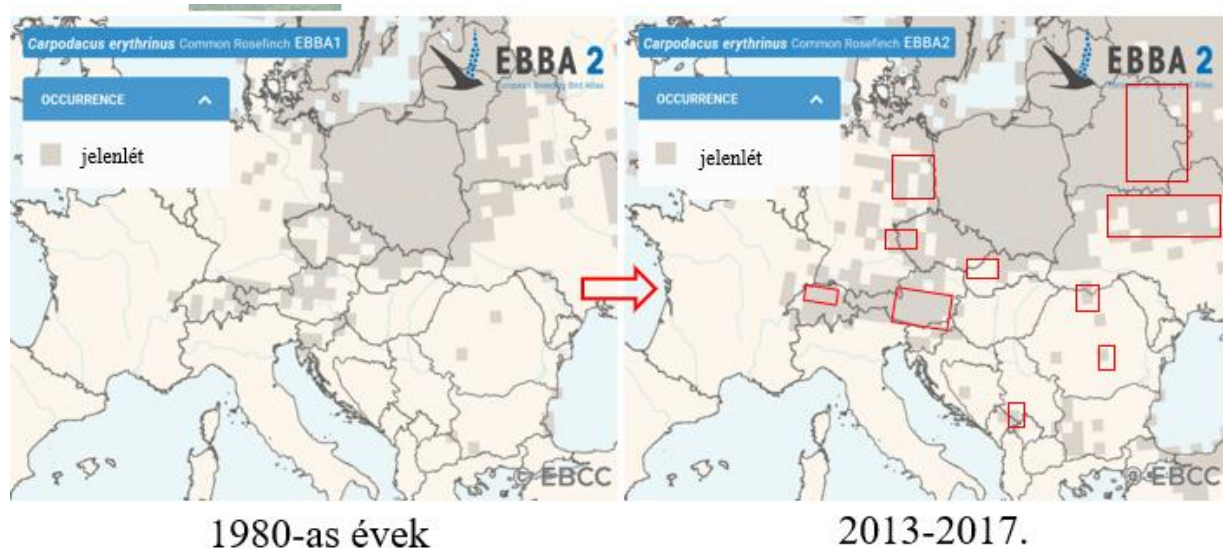
Eurázsia palearktikus területeinek nagy részén elterjedt. Európában a legnagyobb költő állomány Oroszországban és Finnországban él (Bozkho, 1980, Cramp & Perris, 1994). Az oroszországi állomány sok millió párra tehető, a finnországi populációt 550 000 párra becsülték. Telelőhelye Dél-kelet Ázsiában van, India és Kína déli felén (wikipédia).

Mire volt még jó a „Mentsük meg a zergeboglárt az özönnövényektől!” akció?

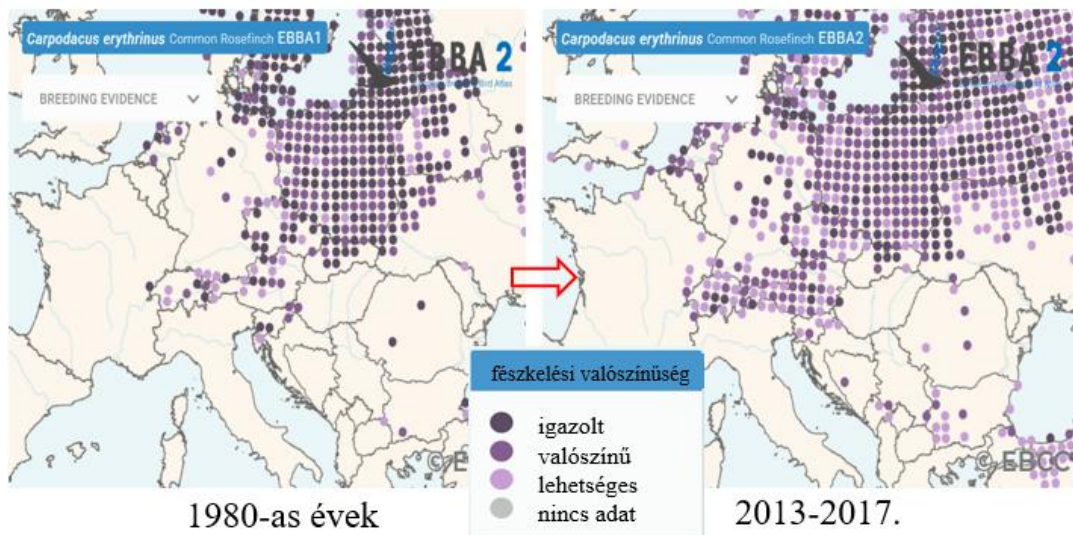
Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság Kóródi Blanka vezetésével a 2000-es évek elején évekig szervezte önkéntesekkel a kőszegi Alsó-réten a zergebogláros terület bíbor nebáncsvirág özönnövénytől való megtisztítását. Az akció olyan szempontból is eredményes volt, hogy 2013-án növényhúzogatók közben egy addig nem hallott madár hangjára lettem figyelmes („pityu-pityu...”). Sikerült a hang gazdáját azonosítani. Még aznap más megfigyelők is érkeztek megcsodálni a madarat, és innentől kezdve szemtanúja lehettem a karmazsinpirók megtelepedésének.

A karmazsinpirók előfordulása Európában

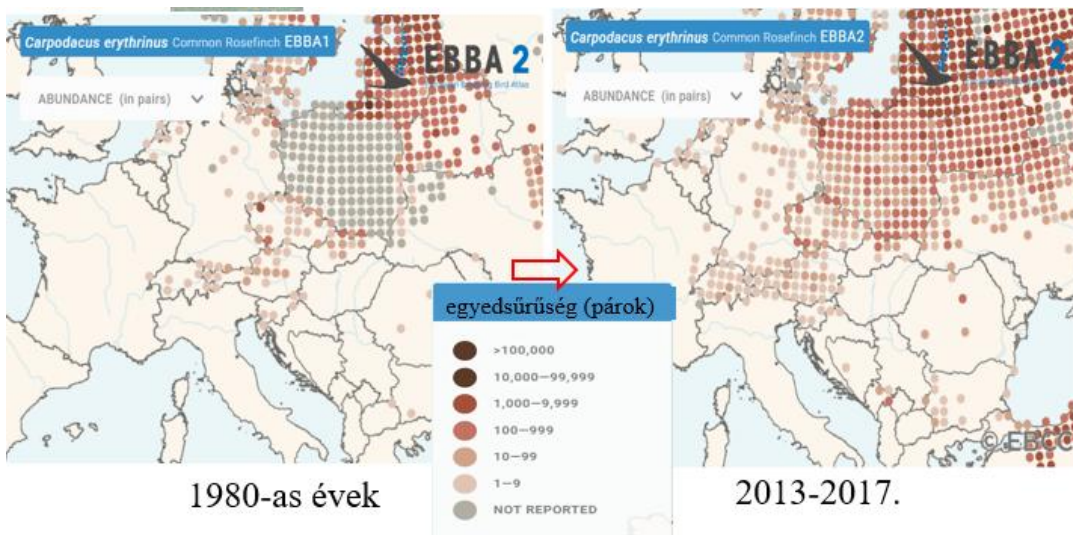
A faj a 20. század első felében Ázsiából nyugati irányba terjeszkedett. Meghódította Észak- és Kelet-Európa országait. A 20. század második felében érte el a Kárpát-medence határait. Az Európai madáratlasz (European Breeding Bird Atlas 2, EBBA2) 2020. december 3-án jelent meg. Ha az EBBA1 és az EBBA2 adatait

1. ábra. A karmazsinpirók előfordulása (Forrás: Európai Madáratlasz)
(négyzetekkel jelölve a terjeszkedés)

2. ábra. A karmazsinpirók fészkelési valószínűsége
(Forrás: Európai Madáratlasz)

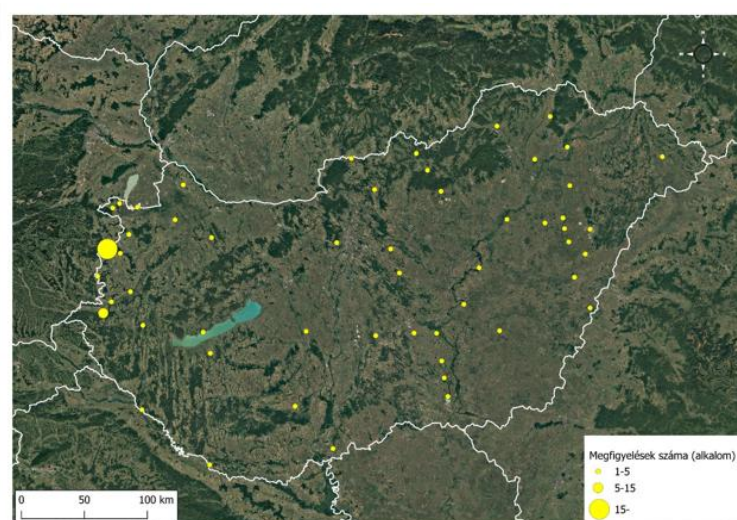

3. ábra. A karmazsinpirók egyedsűrűsége – pár/50x50km
(Forrás: Európai Madáratlasz)

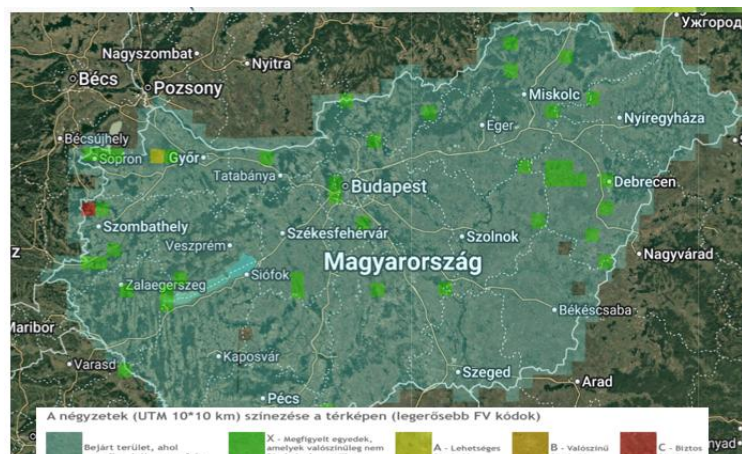
összehasonlítjuk, akkor megállapítható, hogy az eltelt 35 év alatt a karmazsinpirók Fehéroroszország és Ukrajna nagy részét meghódította, megjelent Németország, Svájc területén is, és minden velünk szomszédos országban is, de hazánkban is (1. ábra). Fészkelőként is megtelepedett Nyugat-Európa országaiban és Magyarországon is. Igaz, egyelőre hazánknak csak kis részén van jelen (2. ábra). Ha a populációk egyedsűrűségét tekintve megállapítható, hogy legnagyobb egyedszámban Oroszországban, Finnországban és Lengyelországban él (3. ábra). Azért lehet ezen vizekben, tavakban bővelkedő országokban nagy az egyedsűrűség, mert a madár kedveli a hegylábi, égerligetes, vizes élőhelyeket.

Az első hazai adatok

Hazánkban az első bizonyított előfordulása 1983-ban volt, amikor a budakeszi gyűrűzőtáborban fogtak egy fiatal példányt (Szentendrei 1984). Vannak a fajnak ennél korábbi megfigyelései is 1976-ból és 1979-ből, de ezek nem hitelesítettek (Szinai 1995). Az ezt követő években egyre szaporodott a megfigyelések száma, még fészkelési időben is. Fenyősi László 2005 májusában Zákány határában egy Dráva menti füzesben többször megfigyelt egy hímét és egy tojót, valamint párzásukat is (Haraszthy 2019). A 4. ábra a birding.hu-ra feltöltött hazai adatokat mutatja be. Köszönöm szépen Kutschi Péternek az adatok térképre vitelét, Kóta Andrásnak pedig a birding.hu adatait! Az ország területének nagy részéről elszórtan kerültek elő adatok az elmúlt 20 évben (254 adat), de mindenhol csak egy-két megfigyeléssel. Kivétel Vas vármegye, ahonnan a megfigyelések $\frac{3}{4}$ -e származik.

4. ábra. A karmazsinpirók hazai megfigyelései (2004-2025.)
(Forrás: www.birding.hu)

5. ábra. Karmazsinpirók a Madáratlasz Programban (2008-2025.)
(Forrás: www.map.mme.hu)

Az első Vas vármegyei adatok

Vas vármegyében először 2003. augusztus 17-én Tömördön akadt a hálóra karmazsinpirók. Ez volt a faj első vasi adata. A Nomenclator Bizottság által nem hitelesített adat: Varga László 2005. július 8-án Gyöngyöshermánban figyelt meg egy éneklő hímet (Varga 2005, Gyurác és Kóta 2020). Fészkelési időszakban elsőként Kis Pál figyelte meg Felsőmarácnál a fajt (2008.05.26.), majd ezt követően itt még mások is. Fészket építő párt is láttak, de a fészket nem találták meg. Ezt követően az Abért-tónál jelent meg a madár (Illés, 2013.05.25., 6. ábra). 2014. június 1-én Varga László Lukácsházán a Gyöngyös-parton hallott éneklő hímet (ex verb., N. B. által nem hitelesített adat). Vas vármegyében 6 településről vannak adatai. Felsőmarác után a kőszegi Abért-tóról származik az adatok döntő többsége (173 adat, vagyis a hazai megfigyelések 68 %-a) (7. ábra). A pirók összesen 84 megfigyelőt vonzott a területre.

6. ábra. Karmazsinpirók az Abért-tónál (2013.)

7. ábra. A karmazsinpirók Vas vármegyei előfordulásai (2004-2025.)
(Forrás: www.birding.hu)

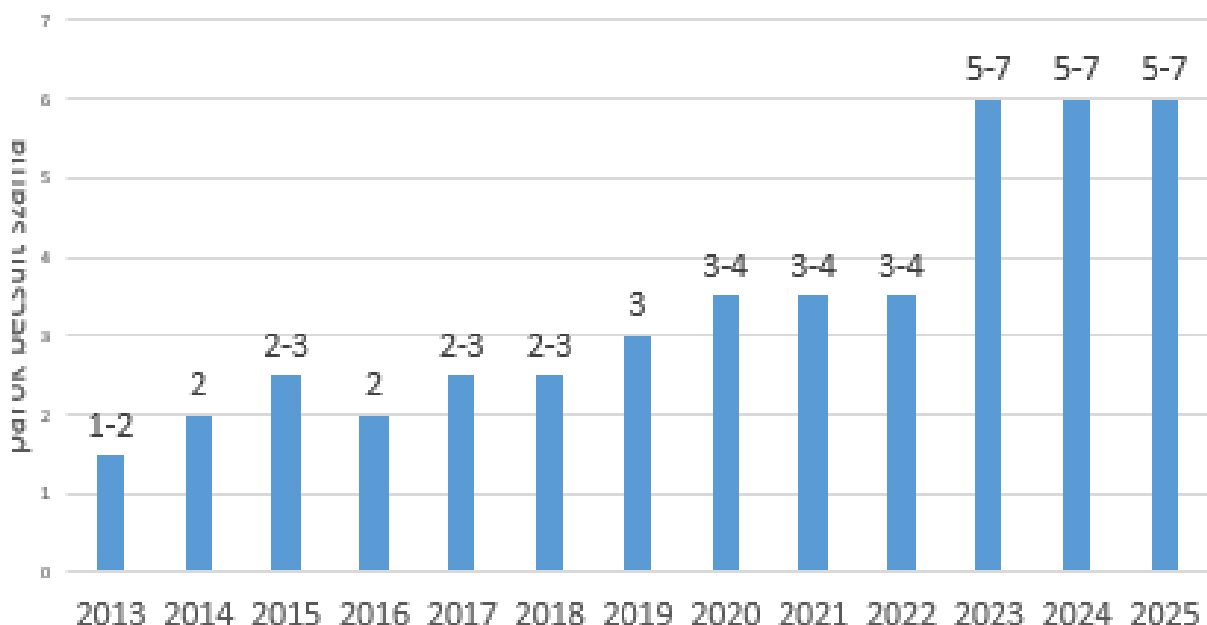
Az első igazolt fészkelések az Abért-tónál

Izgalmas történet volt a fészkelés bizonyítása. Dr. Heincz Miklóssal igen sokat jártunk utána. 2014 nyarán indirekt módon, vagyis a kirepült fiatalok jelenlétét sikerült azonosítani (Heincz és Illés 2014). 2017-ben találtam meg először a fészket 3 tojással egy örökzöld bokron 1,5 m magasságban. Hamarosan Haraszthy László is megtekintette ezt. Ezt követően többször találtam még fészket (max. 2 m magasan). 2018. július 30-án egy fiókás fészkealjra akadtam 3 fiókával.

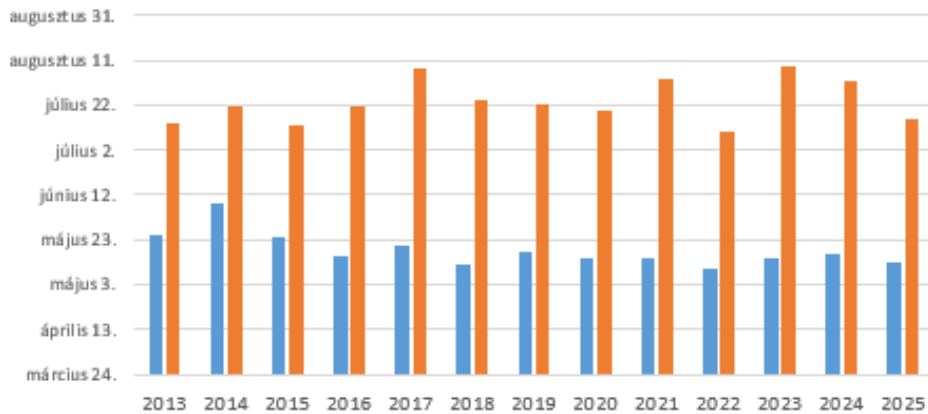
Hány pár fészkel az Abért-tó környékén?

Ezt csak becsülni lehet, elsősorban az éneklő hímek alapján. A grafikon a karmazsinpirók fészkelő párok becsült számát mutatja az elmúlt 12 évben. A kezdeti 1-2 pár ellenében ma 5-7 között lehet a párok száma (8. ábra). Kizárólag a hímek alapján nem lehet pontos adatot mondani, mert többször megfigyeltem, hogy egy tojót 2-3 hím is követhet a revírben. A kezdeti időszakban inkább a Gyöngyöspatak jobb partján, a Doroszlói-réten voltak megfigyelések (ma szarvasmarha legelő). Később az Abért-tó északi felében, majd a déli rész égeresében volt a legtöbb megfigyelés.

A madár rövid ideig tartózkodik hazánkban. Későn érkezik és korán elvonul. Az első példányok május 15-e táján érkeznek (az időjárástól függ, de úgy tűnik, évről-évre kissé előbbre tolódik az érkezés), és július végén, augusztus elején elvonulnak (9. ábra).

8. ábra. A fészkelő párok becsült száma az Abért-tónál (2013-2025.)

9. ábra. A legkorábbi és legkésőbbi megfigyelések az Abért-tónál (a www.birding.hu adatai alapján)

Visszatérnek-e a tóhoz?

Kíváncsiak vagyunk, vajon az itt fészkelők térnek-e vissza erre a területre, ezért Vágfalvi Simon tagtársammal együtt színes gyűrűs kombinált jelölést kezdtünk idén alkalmazni (lásd a Cinege fényképgyűjteménye). 7 példányt (6 hím, 1 tojó) sikerült megjelölni, és már most volt visszafogás ill. megfigyelés. A színes gyűrűs példányok közül idén 4-et sikerült spektívvel vagy fényképről azonosítani, ami jó arány. Kíváncsian várjuk, visszaérkeznek-e tavasszal? Ha eredményes lesz, akkor a jövőben geolokátoros jelölést is tervezünk, amivel a telelőhely is azonosítható.

Mi várható?

Minden bizonnyal egyre több megfigyelése lesz a fajnak az országban, és fészkelőként is biztosan több helyen meg fog jelenni.

Irodalom

Gyurác J. & Kóta A. (2020): Vas megye madarainak névjegyzéke.

Magyar Nyugat Könyvkiadó. Szombathely: 171.

Haraszthy L. (2019): Karmazsinpirók *Carpodacus erythrinus* (Pallas, 1770)

In: Haraszthy L. (szerk.): Magyarország fészkelő madarainak költésbiológiája 2. kötet. Sáragrigóféléktől a sármányfélékig (*Passeriformes*). Pro Vértes Nonprofit Zrt. Csákvár: 659-663.

Heincz M. & Illés P. (2014): Karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) fészkelése a kőszegfalvi Abért-tónál. Cinege 19: 58-62.

Illés P. (2003): A karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) előfordulása Tömördön. Cinege 8: 21-22.

Illés P. (2013): Karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) előfordulása költési időben a kőszegi Alsó-réten. Cinege 18: 47-48.

Illés P. (2015): A karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) újabb előfordulása fészkelési időben a kőszegi Abért-tónál. Cinege 20: 56-57.

Illés P. (2017): Karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) fészkelése a kőszegi Abért-tónál. Cinege 22: 53-54.

Szinai P. (1995): A karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) jelenlegi státusza a

Kárpát-medencében. Aquila 102: 77-83.
 Varga L. (2005): A gyöngyöshermáni kavicsbánya-tavon 2005-ben végzett
 madármegfigyelések összegzése. Cinege 10: 27-29.
 Európai Madáratlasz: <https://ebba2.info/maps/species/Carpodacus-erythrinus/ebba2/abundance/>
www.birding.hu
www.map.mme.hu
 wikipédia

Az Őrségi Nemzeti Park bölényrezervátumában előforduló madárfajok felmérése fészkelési időszakban 2025-ben

Góczán József

9900 Körmend, Nádajai út 57., e-mail: goczanjozsef72@gmail.com

J. Góczán: Survey of bird species of the buffalo reserve of the Őrség National Park in breeding period, 2025

During the four surveys, 582 individuals of 42 bird species were recorded. The population of the Red-backed Shrike (*Lanius collurio*) is of outstanding importance in the area; we observed adult birds at 47 locations, which means that the nesting population can be estimated at 50 pairs. Other important species include the Whinchat (*Saxicola rubetra*), at least 12 pairs and the European Stonechat (*S. rubicola*), at least 10 pairs.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság második alkalommal bízta meg a Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesületet a bölényrezervátum területén előforduló madárfajok felmérésével. A felmérést az egyesület felkérésére 2025 fészkelési időszakában végeztem el, melynek célja a madárfajok jelenlétének, előfordulási helyének, és a potenciális fészkelő párok számának becslése volt.

Módszer

A felmérés módszerül az MME Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) módszerét vettem alapul. A területen ugyanazt a 10 felmérési pontot használtam, mint 2024-ben. A felmérési pontok helyei az 1. képen láthatók. Egy-egy pontot tíz percet tartózkodtam és feljegyeztem minden észlelt madarat (látott és hallott egyedeket, valamint az átrepülőket egyaránt). A megfigyeléseket kézi távcsővel, illetve a nagyobb távolságokra lévő madarak esetében spektívvel végeztem. A nappali felméréseket a kora reggeli órákban végeztem, minden esetben ideális időjárási körülmények (derült, szélcsendes, csapadékmentes idő) között. Az éjszakai felmérés során is megfelelőek voltak az időjárási viszonyok.

A felmérések időpontjai:

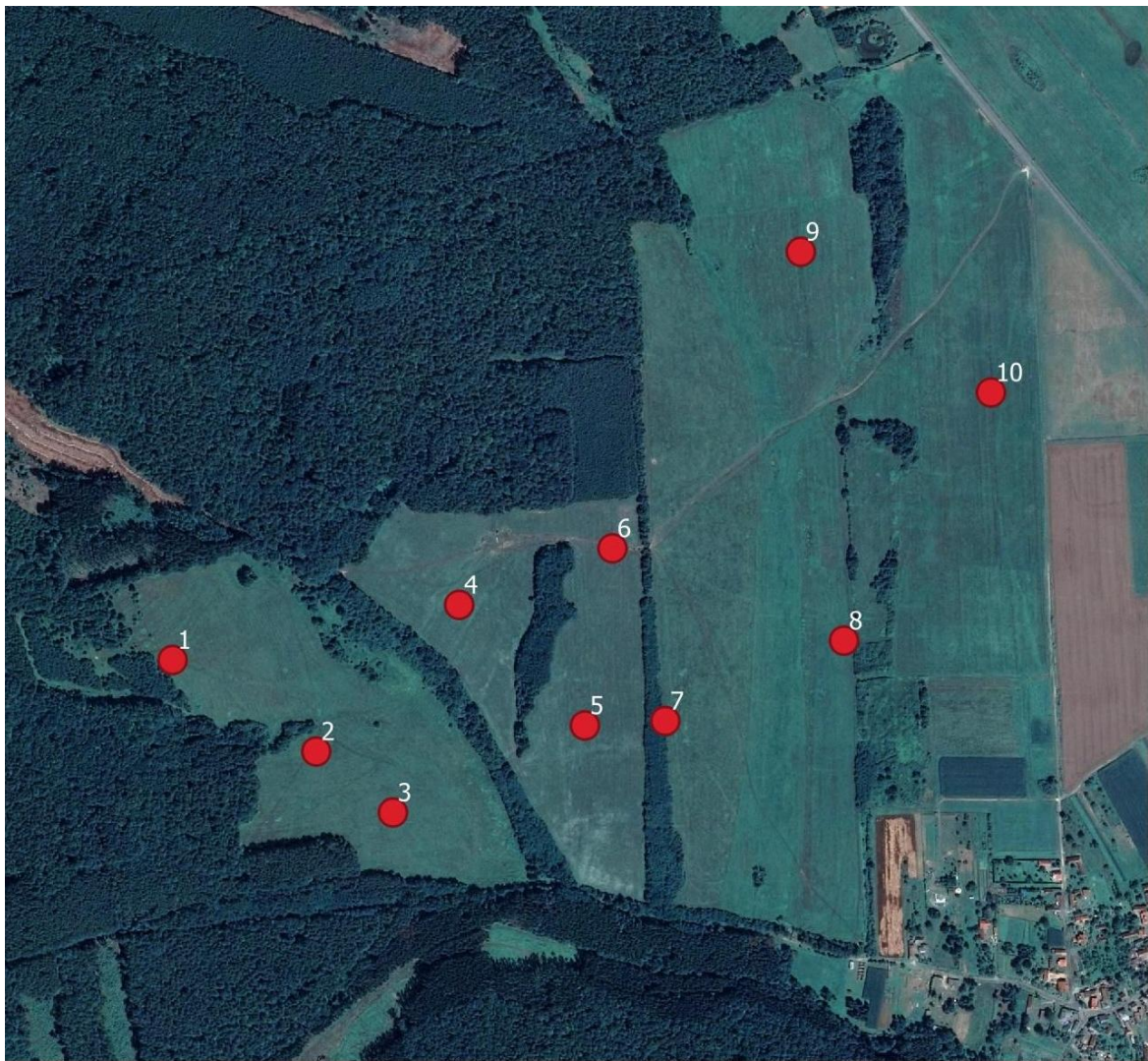
2025. április 22.

2025. május 11.

2025. május 25. (éjszakai felmérés)

2025. június 09.

Az idei év kiegészült egy plusz felméréssel, melyet 2025. június 22-én végeztem. Ezen felmérés során a terület karakterfajaira, a tövisszúró gébicsre (*Lanius collurio*) valamint a rozsdás csuk (*Saxicola rubetra*) és a cigánycsukra (*S. rubicola*) koncentráltam. Ez a felmérés a bölényrezervátum teljes területére kiterjedt, így elég pontos adatokkal szolgált a 3 faj fészkelő állományáról. A bölényes teljes területét bejártuk terepjárával és térképen rögzítettük a gébicsek és csukok észlelési helyeit és példányszámát (2-6. képek).

1. kép: Felmérési pontok elhelyezkedése a bölényrezervátumban

Eredmények

Összesen 42 madárfaj 582 egyedét láttam vagy hallottam a felmérések során. A 2024-es felmérés során szintén 42 fajt észleltem, de vannak változások a

fajlistában. Az egyedszám kétszázzal több az előző évinél, ami főként a csapatosan megjelenő füsti fecskék (*Hirundo rustica*) és seregélyek (*Sturnus vulgaris*) miatt van.

A területen észlelt madárfajok listája és a fészkelésük valószínűsége

Barátposzáta (*Sylvia atricapilla*): Több alkalommal és helyszínen volt hallható a hímek éneke (B2).

Barna rétihéja (*Circus aeruginosus*): Egy alkalommal láttam egy átrepülő öreg tojót a terület felett, nem költ a bölényrezervátumban (X).

Berki tücsökmadár (*Locustella fluviatilis*): Egyszer nappal, egyszer az éjszakai felmérés során hallottam énekét a terület két egymástól távoli részén, fészkelése lehetséges a magasabb lágyszárú növényzetben (B2).

Búbosbanka (*Upupa epops*): Az előző évhez képest jóval több alkalommal láttam, illetve hallottam jellegzetes hangját (B1).

Cigánycsuk (*Saxicola rubicola*): A felmérés alapján legalább 10 pár fészkelése valószínűsíthető, de láttam fiatalokat etető öregeket is, így költése biztos (C3).

Citromsármány (*Emberiza citrinella*): Az éneklő hímek előfordulása alapján fészkelése valószínű (B2).

Csilpcsalpfüzike (*Phylloscopus collybita*): Több helyen is hallható volt minden felméréskor, így fészkelése valószínű (B2).

Dolmányos varjú (*Corvus cornix*): Több alkalommal is láttam, megfigyeltem táplálék hordását is, így fészkelése biztos (C5).

Egerészölyv (*Buteo buteo*): 1 alkalommal láttam a terület felett keringő példányt, fészkelése csak lehetséges (A1).

Énekes rigó (*Turdus philomelos*): Több éneklő madarat is hallottam, így fészkelése valószínű (B2).

Erdei fülesbagoly (*Asio otus*): Az éjszakai felmérés során 1 példányt láttam, a területen lévő erdősávokban költése lehetséges (A1).

Erdei pinty (*Fringilla coelebs*): Több éneklő hím is hallottam több alkalommal, így fészkelése valószínű (B2).

Erdei pityer (*Anthus trivialis*): A műúttól legtávolabbi részben minden alkalommal láttam, hallottam éneklő hímeket, egy alkalommal párzásukat is megfigyeltem a 2. pontnál. (B3).

Fácán (*Phasianus colchicus*): Többször hallottam dürgési hangot, láttam kakasokat és egy alkalommal csibéket vezető tyúkot, így költése biztos (C2).

Fekete rigó (*Turdus merula*): Több alkalommal láttam és hallottam éneklő hímeket (B2).

Fürj (*Coturnix coturnix*): Több alkalommal hallottam jellegzetes hangját, költhet a területen (A2).

Füstifecske (*Hirundo rustica*): Neki megfelelő fészkelőhely hiányában nem költ a területen, de a faluban fészkelő egyedek gyakran láthatók a területen (X).

Gyurgyalag (*Merops apiaster*): Két alkalommal észleltem 1, illetve 2 egyedet, de nem költ a területen (X).

Holló (*Corvus corax*): Néhányszor láttam átrepülni a terület felett, költésére kicsi az esély (A1).

Kakukk (*Cuculus canorus*): Több egyedet is hallottam a felmérések során (X).

Kék galamb (*Columba oenas*): Az április felmérés során láttam egy példányt átrepülni, mivel költése idős bükkösökhöz kötődik, ezért a területen nem költhet (X).

Kék cinege (*Cyanistes caeruleus*): Több alkalommal is megfigyeltem, költése valószínű (B2).

Kis poszáta (*Curruca curruca*): Két alkalommal figyeltem meg egy-egy bokron napozó példányt, költése lehetséges (A1).

Léprigó (*Turdus viscivorus*): Idén is láttam fiókáinak táplálékot szállító egyedet, így fészkelése biztosra vehető (C5).

Meggyvágó (*Coccothraustes coccothraustes*): Több alkalommal láttam átrepülni a terület felett, költése lehetséges (A1).

Mezei pacsirta (*Alauda arvensis*): Több éneklő hím is láttam, hallottam a területen, fészkelése ez alapján valószínű (B2).

Mezei poszáta (*Curruca communis*): Az előző évhez hasonlóan idén is láttam fészket építő egyedet, költése valószínűsíthető (B6).

Nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*): Fészkelése lehetséges az erdősávokban (B2).

Nyaktekercs (*Jynx torquilla*): Az áprilisi felmérés napján több egyed is szólt a területen, ezek nagy része valószínűleg még vonulásban volt, mert a későbbi felmérések során csak 1-2 egyed hangját hallottam (B2).

Örvös galamb (*Columba palumbus*): Minden alkalommal láttam és hallottam több egyedet, fészkelése valószínű (B2).

Őszapó (*Aegithalos caudatus*): Több alkalommal hallottam jellegzetes hangját (B1).

Rozsdás csuk (*Saxicola rubetra*): A teljes felmérés alapján minimum 12 pár költött a területen, láttam fiatalokat etető öreg madarakat, így költése biztos (C5).

Sárgarigó (*Oriolus oriolus*): Többször is hallottam hangját, énekét, fészkelése valószínűsíthető (B2).

Seregély (*Sturnus vulgaris*): A legnagyobb példányszámban megfigyelt faj volt az idei felmérés során is, az alacsonyabb fűvel borított részeken gyakran láttam kisebb-nagyobb csapatokban, valamint több átrepülő egyedet is megfigyeltem. Költése a területen valószínűsíthető (B1).

Sordély (*Emberiza calandra*): A több alkalommal és helyen megfigyelt éneklő hímek miatt fészkelése valószínűsíthető (B2).

Szajkó (*Garrulus glandarius*): Néhány alkalommal hallottam az erdősávokban, ott költése feltételezhető (B2).

Szécinege (*Parus major*): Több alkalommal láttam, hallottam, fészkelése lehetséges (B2).

Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*): Egy alkalommal észleltem a 7-es pontnál egy gácsért, ami a völgyalji vízállásról szállt fel, nem költ a területen (X).

Tövisszúró gébics (*Lanius collurio*): A vizsgálati terület mindhárom részében gyakran megfigyelhető, legnagyobb számban a középső területrészen. A teljes felmérés alapján 50 pár költött a bölényrezervátum területén. A 4-es ponton megtalált 5 fiókás fészkek alapján költése bizonyított (C7).

Vadgerle (*Streptopelia turtur*): Többször is hallottam hangját, költése lehetséges a vizsgálati területen (B2).

Zöld küllő (*Picus viridis*): Néhányszor hallottam hangját, költése lehetséges (A1).

Zöldike (*Chloris chloris*): Az ötös ponton kétszer is láttam egy éneklő hímét, ezért fészkelése valószínűsíthető (B2).

Az egyes felmérési pontokon észlelt madárfajok és azok egyedszámai a nappali felmérések során:

1-es pont:

Április 22.	Május 11.	Június 09.
<i>U. epops</i> 1 pd	<i>Ph. collybita</i> 2 pd	<i>T. merula</i> 1 pd
<i>T. merula</i> 1 pd	<i>T. merula</i> 3 pd	<i>C. palumbus</i> 1 pd
<i>Ph. colchicus</i> 3 pd	<i>P. major</i> 1 pd	<i>S. rubetra</i> 9 pd
<i>A. trivialis</i> 2 pd	<i>E. citrinella</i> 1 pd	<i>Ph. colchicus</i> 1 pd

<i>E. citrinella</i> 2 pd	<i>C. canorus</i> 1 pd	<i>S. atricapilla</i> 1 pd
<i>C. palumbus</i> 2 pd	<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>S. turtur</i> 1 pd
<i>C. canorus</i> 1 pd	<i>F. coelebs</i> 1 pd	<i>A. trivialis</i> 2 pd
<i>D. major</i> 2 pd	<i>T. philomelos</i> 2 pd	<i>T. philomelos</i> 1 pd
<i>S. atricapilla</i> 1 pd	<i>S. rubetra</i> 2 pd	
<i>T. philomelos</i> 1 pd	<i>S. atricapilla</i> 1 pd	
<i>S. rubetra</i> 2 pd	<i>A. trivialis</i> 1 pd	
<i>C. coccothraustes</i> 2 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd	
<i>Ph. collybita</i> 1 pd	<i>S. turtur</i> 1 pd	
	<i>L. collurio</i> 1 pd	
	<i>G. glandarius</i> 1 pd	
	<i>C. palumbus</i> 1 pd	

2-es pont:

Április 22.	Május 11.	Június 09.
<i>U. epops</i> 2 pd	<i>S. rubicola</i> 2 pd	<i>S. rubetra</i> 4 pd
<i>C. palumbus</i> 4 pd	<i>C. communis</i> 1 pd	<i>S. rubicola</i> 4 pd
<i>C. coccothraustes</i> 5 pd	<i>A. trivialis</i> 1 pd	<i>E. calandra</i> 1 pd
<i>C. canorus</i> 2 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd	<i>S. turtur</i> 1 pd
<i>E. citrinella</i> 1 pd	<i>C. canorus</i> 1 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd
<i>P. major</i> 1 pd	<i>S. rubetra</i> 3 pd	<i>Ph. colchicus</i> 2 pd
<i>Ph. collybita</i> 1 pd	<i>L. fluviatilis</i> 1 pd	<i>A. trivialis</i> 2 pd
<i>Ph. colchicus</i> 2 pd	<i>T. merula</i> 1 pd	<i>C. palumbus</i> 1 pd
<i>S. rubetra</i> 6 pd	<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>T. merula</i> 2 pd
<i>S. atricapilla</i> 1 pd		<i>T. philomelos</i> 2 pd
<i>A. trivialis</i> 2 pd		<i>F. coelebs</i> 1 pd
		<i>E. citrinella</i> 1 pd
		<i>C. communis</i> 1 pd

3-as pont:

Április 22.	Május 11.	Június 09.
<i>T. merula</i> 1 pd	<i>S. rubetra</i> 3 pd	<i>E. calandra</i> 2 pd
<i>T. philomelos</i> 1 pd	<i>Ph. collybita</i> 1 pd	<i>S. rubetra</i> 3 pd

<i>S. vulgaris</i> 4 pd	<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>T. merula</i> 1 pd
<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd
<i>C. canorus</i> 1 pd	<i>A. trivialis</i> 2 pd	<i>C. palumbus</i> 1 pd
<i>A. trivialis</i> 3 pd	<i>T. merula</i> 2 pd	<i>Ph. colchicus</i> 3 pd
<i>S. rubetra</i> 4 pd	<i>C. palumbus</i> 1 pd	<i>Ph. collybita</i> 1 pd
<i>C. palumbus</i> 1 pd	<i>S. rubicola</i> 2 pd	<i>C. canorus</i> 1 pd
<i>S. rubicola</i> 2 pd	<i>F. coelebs</i> 2 pd	<i>E. citrinella</i> 1 pd
	<i>P. viridis</i> 1 pd	<i>C. coturnix</i> 1 pd
	<i>L. collurio</i> 1 pd	

4-es pont:

Április 22.	Május 11.	Június 09.
<i>C. canorus</i> 2 pd	<i>C. palumbus</i> 2 pd	<i>E. calandra</i> 1 pd
<i>U. epops</i> 1 pd	<i>E. citrinella</i> 2 pd	<i>Ph. colchicus</i> 1 pd
<i>S. vulgaris</i> 2 pd	<i>S. atricapilla</i> 1 pd	<i>L. collurio</i> 10 pd
<i>P. major</i> 1 pd	<i>T. merula</i> 1 pd	<i>C. palumbus</i> 1 pd
<i>Ph. collybita</i> 2 pd	<i>T. philomelos</i> 1 pd	<i>Ph. collybita</i> 1 pd
<i>E. citrinella</i> 1 pd	<i>G. glandarius</i> 1 pd	<i>S. vulgaris</i> 1 pd
<i>G. glandarius</i> 1 pd	<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	
<i>T. merula</i> 1 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd	
<i>T. philomelos</i> 1 pd	<i>Ph. collybita</i> 1 pd	
<i>J. torquilla</i> 1 pd	<i>L. collurio</i> 4 pd	
<i>C. communis</i> 1 pd	<i>P. major</i> 2 pd	
<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>C. corax</i> 1 pd	
<i>S. atricapilla</i> 1 pd	<i>C. cornix</i> 1 pd	
<i>Ae. caudatus</i> 1 pd		

5-ös pont:

Április 22.	Május 11.	Június 09.
<i>C. canorus</i> 1 pd	<i>L. collurio</i> 8 pd	<i>E. calandra</i> 1 pd
<i>H. rustica</i> 1 pd	<i>E. citrinella</i> 3 pd	<i>L. collurio</i> 4 pd
<i>F. coelebs</i> 1 pd	<i>F. coelebs</i> 1 pd	<i>D. major</i> 1 pd
<i>T. merula</i> 3 pd	<i>E. calandra</i> 2 pd	<i>E. citrinella</i> 1 pd

<i>C. chloris</i> 1 pd	<i>C. communis</i> 1 pd	<i>C. palumbus</i> 1 pd
<i>C. palumbus</i> 1 pd	<i>C. corax</i> 1 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd
<i>E. citrinella</i> 1 pd	<i>S. rubicola</i> 2 pd	<i>Ph. colchicus</i> 1 pd
<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd	<i>P. viridis</i> 1 pd
<i>U. epops</i> 1 pd	<i>S. turtur</i> 1 pd	
<i>T. philomelos</i> 2 pd	<i>C. canorus</i> 1 pd	
<i>S. atricapilla</i> 2 pd	<i>P. viridis</i> 1 pd	
<i>S. rubicola</i> 2 pd	<i>Ch. chloris</i> 1 pd	
<i>C. curruca</i> 1 pd	<i>D. major</i> 1 pd	
<i>C. communis</i> 3 pd	<i>C. aeruginosus</i> 1 pd	
<i>A. trivialis</i> 2 pd	<i>C. palumbus</i> 1 pd	
<i>P. major</i> 2 pd	<i>G. glandarius</i> 1 pd	
	<i>H. rustica</i> 1 pd	

6-os pont:

Április 22.	Május 11.	Június 09.
<i>E. citrinella</i> 1 pd	<i>T. merula</i> 1 pd	<i>S. vulgaris</i> 5 pd
<i>C. canorus</i> 2 pd	<i>L. collurio</i> 3 pd	<i>P. major</i> 1 pd
<i>S. atricapilla</i> 1 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd	<i>Ph. colchicus</i> 1 pd
<i>T. merula</i> 1 pd	<i>E. citrinella</i> 3 pd	<i>C. palumbus</i> 1 pd
<i>U. epops</i> 2 pd	<i>S. atricapilla</i> 1 pd	<i>C. cornix</i> 1 pd
<i>J. torquilla</i> 1 pd	<i>J. torquilla</i> 2 pd	<i>S. atricapilla</i> 1 pd
<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>C. caeruleus</i> 1 pd	<i>T. merula</i> 5 pd
<i>C. caeruleus</i> 1 pd	<i>C. canorus</i> 1 pd	<i>T. philomelos</i> 1 pd
<i>P. major</i> 2 pd	<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>C. coccothraustes</i> 2 pd
	<i>S. vulgaris</i> 2 pd	<i>O. oriolus</i> 1 pd
	<i>M. apiaster</i> 2 pd	<i>T. viscivorus</i> 1 pd
	<i>G. glandarius</i> 1 pd	<i>C. canorus</i> 1 pd
		<i>L. collurio</i> 4 pd
		<i>G. glandarius</i> 1 pd
		<i>E. citrinella</i> 2 pd
		<i>S. turtur</i> 1 pd

7-es pont:

Április 22.	Május 11.	Június 09.
<i>S. rubicola</i> 2 pd	<i>E. citrinella</i> 2 pd	<i>T. merula</i> 4 pd
<i>F. coelebs</i> 1 pd	<i>L. collurio</i> 1 pd	<i>U. epops</i> 1 pd
<i>C. palumbus</i> 1 pd	<i>E. calandra</i> 1 pd	<i>O. oriolus</i> 2 pd
<i>C. canorus</i> 1 pd	<i>S. rubicola</i> 2 pd	<i>H. rustica</i> 4 pd
<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>L. collurio</i> 4 pd	<i>L. collurio</i> 6 pd
<i>A. platyrhynchos</i> 1 pd	<i>B. buteo</i> 1 pd	<i>C. palumbus</i> 1 pd
<i>C. communis</i> 1 pd		<i>P. viridis</i> 1 pd
<i>S. rubetra</i> 1 pd		<i>E. citrinella</i> 1 pd
<i>T. merula</i> 1 pd		<i>P. major</i> 1 pd
<i>S. atricapilla</i> 1 pd		<i>S. vulgaris</i> 6 pd
<i>P. major</i> 1 pd		<i>E. calandra</i> 1 pd

8-as pont:

Április 22.	Május 11.	Június 09.
<i>A. arvensis</i> 1 pd	<i>S. vulgaris</i> 1 pd	<i>E. calandra</i> 2 pd
<i>C. canorus</i> 1 pd	<i>E. calandra</i> 1 pd	<i>C. coccythraustes</i> 1 pd
<i>D. major</i> 1 pd	<i>C. canorus</i> 1 pd	<i>L. collurio</i> 3 pd
<i>S. rubetra</i> 1 pd	<i>O. oriolus</i> 2 pd	<i>H. rustica</i> 1 pd
<i>T. merula</i> 1 pd	<i>S. atricapilla</i> 1 pd	<i>E. citrinella</i> 2 pd
<i>S. atricapilla</i> 1 pd	<i>A. arvensis</i> 1 pd	<i>S. atricapilla</i> 1 pd
<i>Ph. colchicus</i> 1 pd	<i>S. rubetra</i> 2 pd	<i>U. epops</i> 1 pd
<i>E. calandra</i> 1 pd	<i>E. citrinella</i> 1 pd	<i>C. palumbus</i> 3 pd
<i>C. communis</i> 1 pd	<i>T. merula</i> 1 pd	<i>S. turtur</i> 1 pd
<i>C. palumbus</i> 1 pd		
<i>C. oenas</i> 1pd		
<i>O. oriolus</i> 2 pd		
<i>C. curruca</i> 1 pd		
<i>J. torquilla</i> 1 pd		
<i>E. citrinella</i> 1 pd		

9-es pont:

<i>Április 22.</i>	<i>Május 11.</i>	<i>Június 09.</i>
<i>Ph. collybita 2 pd</i>	<i>S. rubetra 2 pd</i>	<i>S. rubicola 6 pd</i>
<i>E. citrinella 2 pd</i>	<i>S. vulgaris 1 pd</i>	<i>E. citrinella 1 pd</i>
<i>C. communis 1 pd</i>	<i>L. collurio 1 pd</i>	<i>L. collurio 1 pd</i>
<i>S. vulgaris 20 pd</i>	<i>E. citrinella 1 pd</i>	<i>C. palumbus 1 pd</i>
<i>Ph. colchicus 1 pd</i>	<i>C. communis 2 pd</i>	<i>Ph. colchicus 1 pd</i>
<i>F. coelebs 1 pd</i>	<i>C. palumbus 2 pd</i>	<i>C. coturnix 1 pd</i>
<i>O. oriolus 1 pd</i>		<i>E. calandra 1 pd</i>
<i>S. rubicola 1 pd</i>		<i>S. rubetra 1 pd</i>
<i>C. cornix 1 pd</i>		<i>C. communis 1 pd</i>
		<i>Ph. collybita 1 pd</i>
		<i>A. arvensis 1 pd</i>

10-es pont:

<i>Április 22.</i>	<i>Május 11.</i>	<i>Június 09.</i>
<i>Ph. collybita 1 pd</i>	<i>C. corax 1 pd</i>	<i>A. arvensis 5 pd</i>
<i>T. merula 1 pd</i>	<i>H. rustica 22 pd</i>	<i>C. coturnix 1 pd</i>
<i>A. arvensis 4 pd</i>	<i>A. arvensis 5 pd</i>	<i>C. cornix 1 pd</i>
<i>S. vulgaris 1 pd</i>	<i>S. vulgaris 25 pd</i>	<i>H. rustica 9 pd</i>
<i>J. torquilla 1 pd</i>	<i>Ph. colchicus 1 pd</i>	<i>S. vulgaris 3 pd</i>
<i>Ph. colchicus 1 pd</i>	<i>Ch. chloris 1 pd</i>	
	<i>C. coturnix 2 pd</i>	
	<i>U. epops 1 pd</i>	

Az éjszakai felmérés (május 25.) madarai:

A. otus 1 pd

L. fluviatilis 1 pd

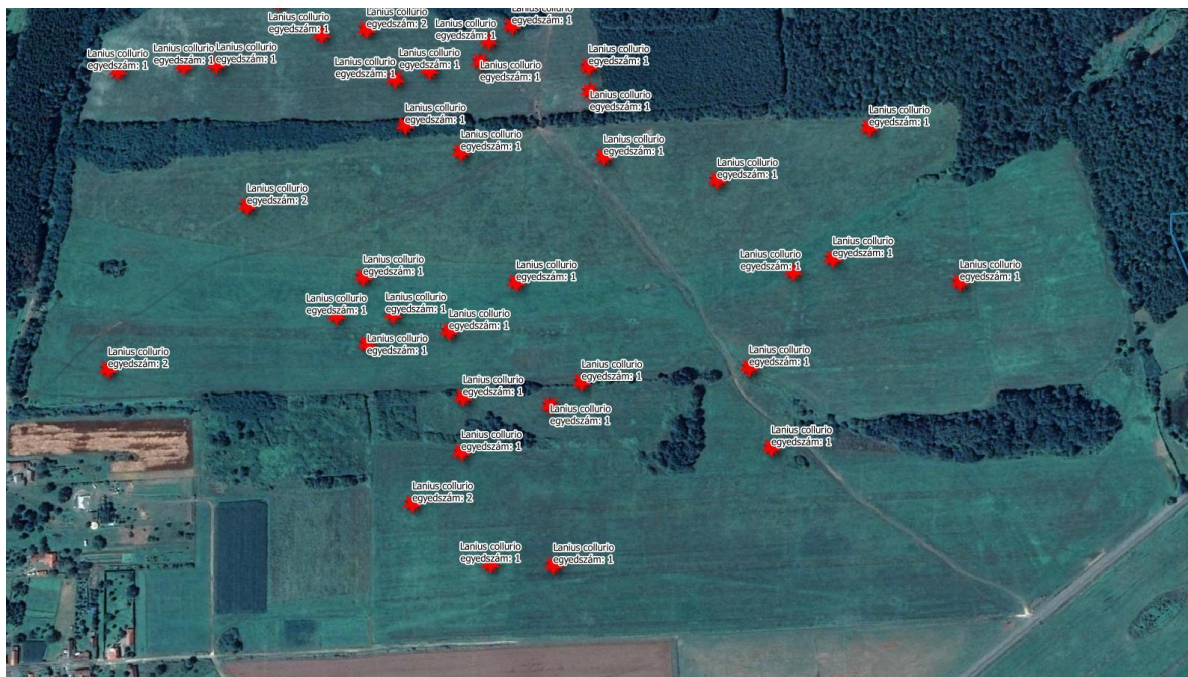
Az éjszakai felmérés során 3 példány haris (*Crex crex*) hangját is halottam, de ezek az egyedek a bölényrezervátum kerítésén kívül voltak, így az összesítésbe nem kerültek bele.

A tövisszúró gébics és csuk felmérés eredményei

Tövisszúró gébics (*Lanius collurio*): Összesen 47 ponton láttuk a területen (2 és 3. kép), tehát nagyjából 50 pár költhet a bölényrezervátumban. Több ponton is láttunk már kirepült fiatalokat etető adult egyedeket. A 3 vizsgált faj közül ez az egyetlen, amely a terület mindhárom részében előfordult, legnagyobb egyedsűrűségben a középső területrészen.

2. kép: Tövisszúró gébics (*Lanius collurio*) észlelési pontok a területen 1.

3. kép: Tövisszúró gébics (*Lanius collurio*) észlelési pontok a területen 2.

Rozsdás csuk (*Saxicola rubetra*): A bölényrezervátum területén 12 ponton észleltük (4 és 5. kép). Helyi állomány egyértelműen két helyen koncentrálódik, a műúthoz legközelebbi területész völgyében, valamint a műúttól legtávolabbi területészben. Ennek oka egyértelműen az ezeken megtalálható magasabb lágyszárú növényzet, főként az aranyvessző (*Solidago*) jelenléte.

4. kép: Rozsdás csuk (*Saxicola rubetra*) észlelési helyek 1.

5. kép: Rozsdás csuk (*Saxicola rubetra*) észlelési helyek 2.

Cigánycsuk (*Saxicola rubicola*): 10 ponton észleltük (6. kép) a vizsgált területen. Területi előfordulása nagyon hasonló a rozsdás csukéhoz.

6. kép: Cigánycsuk (*Saxicola rubicola*) észlelési helyek

Összefoglalás

A bölényrezervátum területén még 2024-ben jelöltem ki 10 felmérési pontot, a felméréseket 2025-ben is természetesen ugyanezekben a pontokon végeztem. Minden ponton 10 percet töltöttem, miközben feljegyeztem valamennyi látott és hallott madarat. Összesen 4 alkalommal végeztem felmérést a költési időszak során, ebből háromszor nappal, egyszer pedig éjszaka. Egy további felmérés során (június 22.) pedig kizárólag a tövisszűrő gébics, a cigánycsuk és a rozsdás csuk fészkelő állományát mértem fel. A nappali felméréseket a kora reggeli órákban, ideális időjárási viszonyok közt végeztem. Ezek időpontjai: április 22., május 11. és június 9. Az éjszakai felmérés a teljes besötétedés után, május 25-én történt.

A négy felmérés során összesen 42 madárfaj 582 egyedet rögzítettem. Az előző évhez viszonyítva a fajszám nem változott, az egyedszám jelentősen nőtt (2024: 363 egyed). A 2025-ben észlelt 42 fajból 6 biztosan nem fészkel a bölényrezervátum területén (X kategória), 7 faj fészkelése lehetséges (A kategória), 23 faj költése valószínűsíthető (B kategória), míg 6 faj fészkelése bizonyosságot nyert (C kategória). Az előző évi felméréshez képest új fajok voltak a területen a barna rétihéja, a tőkés réce, a zöldike, a kék galamb és a berki tücsökmadár. Így a két év felmérései alatt összesen 47 madárfaj egyedeit észleltem a területen.

Nyilván a költő madárfajok száma lényegesen magasabb, mint 6, azonban a bölények miatt a terület nem járható be szabadon, így például nincs lehetőség a fészkek felkutatására.

Kiemelkedő jelentőségű a terület tövisszúró gébics állománya, a teljes területbejárás során 47 ponton észleltünk adult madarakat, tehát fészkelő állománya 50 párra tehető. Fontos karakterfajai a területnek a rozsdás csuk (minimum 12 pár), valamint a cigánycsuk (minimum 10 pár) is.

Köszönetemet szeretném kifejezni Tóth Mihály természetvédelmi őrnök az egész felmérés során nyújtott segítségéért, valamint Kovács Patriknak a tövisszúró gébics és csuk felmérésben való közreműködéséért.

Madarak és szeméttelepek

Harsányi Krisztián

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9730 Kőszeg, Aradi vértanúk parkja, e-mail: krisztian.harsanyi@onpi.hu

K. Harsányi: Birds and landfills

Certain bird species, primarily White Storks (*Ciconia ciconia*), Red Kites (*Milvus milvus*) and gulls (*Laridae*) can be observed in high densities at landfills.

A szeméttelepeken bizonyos madárfajok kimagasló egyedsűrűségben figyelhetők meg. A hazai hulladéklerakók ornitológiai célú látogatása 20 évvel ezelőtt kezdődött, ekkor történt az első sirálygyűrű-leolvasás Sopronban (Udvardy Ferenc).

Az idén 23 hazai hulladéklerakón azonosítottak gyűrűs fehér gólyát (*Ciconia ciconia*), a faj telepi jelenléte általánossá vált. Kilenc lerakó területén vagy közvetlen közelében fészkeltek is, egyebek mellett kandeláberre, komposztakupacra, zöldhulladékra, munkagépre, kommunikációs toronyra, fára. A pusztazámori szeméttelepről, ahol jelenleg már 23 pár költ, 2017 óta mintegy 500 fióka repült ki. Az idei évben 14 szeméttelepen történt sirálygyűrű-leolvasás és hat hulladéklerakón zajlott gyűrűzés. A 2024/25 telén végzett felmérések szerint ilyen élőhelyeken tartózkodott a teljes telelő állomány kétharmada. Az ugyanekkor végzett vörös kánya szinkronfelmérés során legalább hét dunántúli hulladéklerakónál éjszakáztak kanyák, ez a felmért telelő állomány harmada volt.

A szombathelyi szeméttelepen négy szezon alatt 287 gólyagyűrű-leolvasás történt. A gólyák tömeges jelenlétének gyakorlati természetvédelmi aspektusai is

vannak. Öt év alatt tíz új fészek épült a környéken, ez több helyütt lakossági konfliktusokat eredményezett. Számos madarat ért áramütés, mígnem az áramszolgáltató segítségével közel 30 veszélyes villanyoszlop lett biztonságossá alakítva. Kísérletképpen öt új fészektartó is kihelyezésre került, ezek mindegyikét elfoglalták a gólyák. A cséri hulladéklerakón nem ritkák a 2-300 példányból álló nagysirály csapatok, eddig 15 madarat sikerült azonosítani és ugyanennyit meggyűrűzni. Cséren 30-40, Harasztifaluban 40-50, Sitkén 15-20 vörös kánya áttelelése jellemző. A vasi szeméttelpeken leolvasott gólyák hét (HU, AT, DE, CZ, SK, PL, SL), a sirályok négy ország (HR, HU, DE, AL) gyűrűit viselték. Vasban eddig három újkori fakó keselyű (*Gyps fulvus*) megfigyelés történt, valamennyi szeméttelpek vonzáskörzetében. Évről évre több alkalommal figyelnek meg vasi gólyákat távoli szeméttelpeken: 2024 decemberében Sevilla (ES) mellett, 2025 augusztusában Avignon (FR) térségében került meg egy-egy madár.

A szeméttelpek jelentős hatással vannak a fent említett madárfajokra. Az eddig összegyűlt adatokból kezdetleges következtetések már levonhatók a fehér gólyával kapcsolatban: a keleti vonulók már ősszel is táplálkoznak a szeméttelpeken, meredeken nő a leolvasott madarak száma és a megjelenő csapatok mérete, egyre több másod-harmadéves gólya tölti a nyarat hulladéklerakókon, a költő madarak jellemzően 0-12 km-es távolságból járnak be táplálkozni.

Köszönet illeti a helyi hulladéklerakók üzemeltetőit (SZOVA, STKH, Müllex, Bábolna Tetra), hogy támogatják a madártani felméréseket, a Madárgyűrűzési Központ és a Monitoring Központ munkatársait az adatok rendelkezésre bocsátásáért, továbbá a fenti fajokkal foglalkozó kollégákat az aktuális információk átadásáért.

A tűzok (*Otis tarda*) legújabb előfordulásai Vas vármegye északi részén

Harsányi Krisztián

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9730 Kőszeg, Aradi vértanúk parkja, e-mail: krisztian.harsanyi@onpi.hu

K. Harsányi: The latest occurrences of the Great Bustard (*Otis tarda*) in the northern part of Vas County

In recent years, observations of Great Bustards (*Otis tarda*) have become increasingly frequent in his traditional breeding sits, the Alsó-Kemeneshát region, specifically at the Kenyeri airport and its surroundings.

A tűzok nyugat-magyarországi fészkelőterülete a Fertő-partra, Nyugat-Hanság térségére, illetve kisebb mértékben a Cser (vagyis az Alsó-Kemeneshát) fennsíkjára összpontosult a XIX. és a XX. század fordulóján (Faragó 1987). Chernel István 1917-ben azt írta a vasi állományról, hogy a Cser nevű fennsíkon fészkel leggyakrabban és csak nagy ritkán kalandoznak el egyes példányok a megye más vidékeire (Chernel 1917). A XX. század első harmadában szűnt meg a faj fészkelése Vasban (Faragó 1987).

Régióink legfrissebb madártani névjegyzéke szerint a tűzok rendkívül ritka vonuló a térségben (Gyurácz & Kóta 2020). Ugyanakkor az utóbbi években egyre sűrűsödnek a megfigyelései tradicionális költőhelyén, az Alsó-Kemenesháton, jelesül a kenyeri reptéren és környezetében, mindössze 50 km-re a mosoni-síki költőállománytól.

Az idei év jelentős változást hozott a tűzok kenyeri jelenlétével kapcsolatban. A korábbi eseti megfigyeléseket követően 2025-ben kétszer is hosszú ideig időzött egy-egy madár a területen: 2025. április 4. és 19. között négy, majd 2025. május 10. és június 4. között további hét alkalommal sikerült bizonyítani a jelenlétét a reptéren és az azt övező agrárterületeken. Elképzelhető, hogy az első időszakban megfigyelt tojó a költést is megkísérelte, de ezt nem tudtuk igazolni.

Előfordulások:

2022.04.16. 1 példány agrárterületen, a reptértől 1300 méterre észak-nyugatra
(Császár Sándor, fotóval igazolt)

2023.06.23. 1 példány a reptér pápoci részén (Lukács Csongor, videóval igazolt)

- 2023.06.25. 1 hím példány a reptér kenyéri részén (Borbás Kata, Tóth Kornél, fotóval igazolt)
- 2025.04.05. 1 példány agrárterületen, Pápoc település közvetlen közelében, attól délre (Teke Balázs szóbeli közlése)
- 2025.04.09. 1 tojó példány a reptér pápoci részén (Teke Balázs, fotóval igazolt)
- 2025.04.11. 1 tojó példány agrárterületen, a reptértől 1600 méterre keletre (Teke Balázs, fotóval igazolt)
- 2025.04.19. 1 példány agrárterületen, a reptértől 300 méterre keletre (Császár Sándor szóbeli közlése)
- 2025.05.10. 1 példány agrárterületen, a repterről 350 méterre észak-nyugatra (Császár Sándor szóbeli közlése)
- 2025.05.21. 1 példány agrárterületen, a reptértől 600 méterre nyugatra (Koós István szóbeli közlése)
- 2025.05.26. 1 példány agrárterületen, a reptértől 3000 méterre nyugatra (Császár Sándor szóbeli közlése)
- 2025.05.26. 1 példány agrárterületen, a reptértől 900 méterre nyugatra (Harsányi Krisztián)
- 2025.05.27. 1 példány agrárterületen, a reptértől 600 méterre nyugatra (Koós István szóbeli közlése)
- 2025.05.30. 1 példány agrárterületen, Pápoc település közvetlen közelében, attól keletre (Teke Balázs, fotóval igazolt)
- 2025.06.04. 1 példány agrárterületen, a reptértől 500 méterre északra (Teke Balázs, fotóval igazolt)

Irodalom

- Chernel I. (1917): A tűzok (*Otis tarda* L.) Vas megyében. *Aquila* 24: 268.
- Faragó S. (1987): A tűzok-félék (*Otididae*) előfordulása és elterjedése az Alpoknál. *Praenorica* 2: 149-157.
- Gyurácz J. & Kóta A. (2020): Vas megye madarainak névjegyzéke. *Nomenclator Avium Comitatus Castriferrei in Hungaria*. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Szombathely.
- www.birding.hu

Felmérések a vörös kánya (*Milvus milvus*) védelme érdekében

Takács Árpád

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Őriszentpéter, Városszer 57., e-mail: arpad.takacs@onpi.hu

Á. Takács: Surveys for the protection of the Red Kite (*Milvus milvus*)

316 medium-voltage electric poles were surveyed. A total of 35 carcasses or remains of 8 species were found. A new nesting site was also discovered.

Idén helyi csoportunk tagjai több vállalat is tettek az Európai vörös kánya (*Milvus milvus*) védelmi program (LIFE EUOKITE, <https://provertes.hu/index.php/europai-voroscanya-vedelmi-program>) keretében. A nemzetközi összefogás a faj érdekében annak nyomon követésére, terjedésének felderítésére, a veszélyeztető tényezők (áramütések, mérgezések, vadászat) felmérésére irányul.

Az év folyamán 316 db közép feszültségű vezeték oszlopának felmérését végeztük el Sárvár-Lánkapusztá, Sitke, Körmend, Harasztifalu, Meszlen, Tömörd, valamint Csér térségében. A helyszínek kiválasztásakor főként, a már ismert vörös kánya telelőhelyek környékére koncentráltunk. Adatainkat a Turdus mobilalkalmazás segítségével a Totem adatbázisába gyűjtöttük, valamint az Őrségi Nemzeti Park Igazgatósággal is megosztottuk a legveszélyesebb oszlopok mihamarabbi biztonságossá tétele érdekében. Az áramütésben elpusztult fajok és példányszámuk helyszínenként az alábbiak szerint alakult:

- Sárvár-Lánkapusztá: egerészölyv (*Buteo buteo*) (1)
- Sitke: vetési varjú (*Corvus frugilegus*) (2)
- Körmend-Harasztifalu: varjú (*Corvus spp.*) (4), holló (*C. corax*) (3), egerészölyv (1)
- Csér: varjú (2), holló (2), balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*) (1), fenyőörigó (*Turdus pilaris*) (1), nyest (*Martes foina*) (1)
- Meszlen: egerészölyv (3), szarka (*Pica pica*) (1), varjú (3)
- Tömörd: egerészölyv (7), holló (1), varjú (3)

Összesen 8 faj 35 egyedének tetemét vagy annak maradványait sikerült felvennünk.

A fészkelő párok számának meghatározása céljából fészekkereséseket és szinkronszámlálásokat végeztünk. Az utóbbiakra Sárvár és Sitke térségében két alkalommal került sor április 27-én és július 1-jén. Mindkét alkalommal tapasztaltunk légtérben mozgó vörös kányákat, ám fészkelésre utaló jeleket nem véltünk

felfedezni. A vélhetően átnyaraló példányokat a közeli komposztáló telep bőséges táplálékkínálata vonzza rendszeresen. Fészkelő párok felderítésére, fészekkeresésre Vasegerszeg, Szombathely, Csér, Bérbaltavár, Vasalja, Egyházashollós, Sárvár, Horvátzsidány, Nádasd települések közigazgatási területein került sor. A bejárt helyszínek közül új fészkelést Horvátzsidánynál regisztráltunk (1 kirepült fióka), valamint Vasalja (pár megfigyelése költési időszakban, feltételezett revír, fészekről lerepülő adult) esetében zárult eredménnyel a felmérés. Az ismert költőhelyek közül Nádasdon 1 fióka repült ki sikeresen a fészekből.

Köszönet a felmérésekben résztvevőknek és/vagy adatközlőknek: Borbás Katalin, Horváth Júlia, Góczán Éva, Szekeres Zsófia, Gyurácz József, Harsányi Krisztián, Takács Árpád, Tóth Kornél, Tóth Mihály, Vágfalvi Simon.

Harkály által épületfal szigetelésébe vájt üregeket elfoglaló füleskuvik (*Otus scops*) Szombathelyen

Zséder Péter

9791 Toromy, Orgona u. 10/B, e-mail: zseder.peter@gmail.com

P. Zséder: Eurasian Scops Owl (*Otus scops*) occupying cavities carved into building walls by woodpeckers in Szombathely

The bird that occupied the cavities in May 2025 did not nest in any of them.

2025. május 10-én este, kb. 21 óra 45 perckor Szombathelyen a Markusovszky utcába érkezve egy füleskuvik (*Otus scops*) folyamatos párhívogató füttyentésére lettem figyelmes. Másnap este rövid keresés után kiderült, hogy a madár a közeli Hadnagy utcában, a Savaria Technikum területén tartózkodik. Viszont nem kis meglepetésemre egy a kollégium épületfalának szigetelésébe harkály által vájt üregből kukucskált elő. Május 13-án dr. Kóta Andrással és Borbás Katalinnal közösen is megtaláltuk, majd május 16-án Borbás Katalinnal együtt sikerült jobb minőségű fotókat is készíteni róla. Megfigyeltük, hogy a madár legalább három, az iskola, illetve a kollégium épületeinek szigetelésébe harkály által vájt üreget is használ, azok között többször is váltogatva a helyét. Ezután már csak pár napig volt esténként hallható. Május 20-án Borbás Katalin még hallotta, de az azt követő két napon, illetve 26-án már nem észleltük, vagyis valószínűleg továbbállt, költésre így végül nem került sor. A füleskuviknak volt már hasonló fészkelőhely választása

Magyarországon. 2020-ban Kaposváron, egy panelház falán, szintén szigetelésébe vájt üregben költése is ismert (Haraszthy & Bagyura 2022). Vas vármegyében viszont a faj ilyen fészkelőhely választására vonatkozóan nincs más ismert adat. Mindenesetre ezek az esetek is alátámasztják a faj alkalmazkodóképességét, amellyel a megszokott természetes élőhelyek hiányát pótolja az urbanizált területeken.

Irodalom

Haraszthy L. & Bagyura J. (2022): Magyarország ragadozó madarai és baglyai. MME. Budapest: 48.

Adatok a Rába vasi szakaszának 2025. évi kérészrajzásaihoz (*Palingenia longicauda*, *Ephoron virgo*) és a lárváik előfordulásához

Szinetár Csaba

ELTE SEK BDPK Biológia Tanszék, e-mail: szcsaba.bdtf@gmail.com

Cs. Szinetár: Data on the 2025 mayfly swarms (*Palingenia longicauda*, *Ephoron virgo*) and the occurrence of their larvae in the Vas section of the Rába River

Observations of the larvae and adults of two protected mayfly species in Vas County in 2025 will be compiled. We report on the significant swarming of *Palingenia longicauda*, which has not been seen for many decades.

Örvendetes módon mostanra mindkét tömegesen rajzó védett kérészfajunk rajzásának megfigyelésre is alkalom nyílik a Rábán. A közreadott megfigyelési adatok elsősorban a folyó Csákánydoroszló és Molnasecsőd közötti szakaszára vonatkoznak.

Tiszavirág (*Palingenia longicauda*)

2024 augusztusában kétéves tiszavirág lárvákat figyeltünk meg a Rábában Molnasecsődnél, így egyértelműen várható volt, hogy 2025-ben is számíthatunk az imágók nyáreleji rajzására a több éve vizsgált folyószakaszon. A közelgő rajzást tovább valószínűsítette, hogy 2025. május 26-án Körmendnél hároméves lárvákat figyeltünk meg. A lárvák jól fejlett szárnyhüvelyei ekkor még világos színűek voltak. Egy héttel később, június 2-án Molnasecsődön már sötét színű szárnykezdeményekkel rendelkező lárvákat sikerült fogni, így a közeli rajzást prognosztizáltuk. Június 3-án koraeste jelentek meg az első imágók, így az előrajzás megkezdődött. Június 5-én már több ezres egyedszámban repültek

imágók a közúti híd térségében. Ezen az estén Nicken az erőmű közelében a Kis-Rábán is intenzív rajzást észleltek. A Körmendnél is beindult a rajzás, melynek csúcsa, a főrajzás június 7-én volt. Ekkor itt ezres nagyságrendben rajzott Közép-Európa legnagyobb méretű kérésze a város feletti szakaszon. Rajzást figyeltek meg Csákánydoroszlónál is, de annál feljebbi szakasról nem kaptam információt a faj megfigyeléséről. Június 13-án a Csákánydoroszló és Körmend közötti szakaszt kenuval jártuk be, melynek során több jelentős méretű lárvatelepet sikerült megfigyelni. Az azonosítást egyértelművé tették a magaspartok víz feletti falára, valamint a parti növényzetre tapadt levedlett bőrök, melyeket a már röpképes hím szubimágók hagynak hátra ismételt vedlésük után. Az ezt követő napokban (2025.06.09-12.) a Molnaszecsőd feletti és alatti szakadó magaspartokat is felkerestem. (A dunavirág lárvatelepeinek korábbi vizsgálataiban során már jól ismert élőhelyek). Ezeken a pontokon szintén, helyenként tömegesen lehetett megfigyelni a hím szubimágók bőreit. Mindez azt jelenti, hogy kedvező esetben akár egy héttel a rajzást követően is megtalálhatóak (felmérhetőek) a faj lárvatelepei. A fentiek alapján elmondható, hogy a tiszavirág rajzása Csákánydoroszló és Egyházashollós közötti szakasz számos pontján közel egy időben zajlott június első hetében. Ismereteim szerint hasonló volumenű rajzást az elmúlt évtizedekben nem figyeltek meg a Rába vasi szakaszán. Győrben ebben az évben Kovács Péter gyűjtött adatokat a tiszavirág rajzásáról. A Rába korábbi évekből már ismert városi szakaszán, a Radó-sziget térségében június 3-án észlelte több tízes nagyságrendű példány rajzását. A lárvatelepek megfigyelése céljából július 2-án Dr. Kriska György és Kriska Ferenc részvételével Molnaszecsőd felett sikerrel figyeltünk meg 2 éves tiszavirág lárvákat, A későbbiekben Egyházashollósánál (06.12.), valamint az előzővel azonos helyen, Molnaszecsődnél (08.16.) szintén sikerült kétéves lárvák megfigyelése. A júniusi és júliusi vizsgálatok során azonos partszakaszon dunavirág lárvákat is találtunk. A két faj lakócsövei nemritkán közvetlen közelségben láthatók a szilárd üledékben.

Dunavirág (*Ephoron virgo*)

A Rába vizsgált szakaszán a dunavirág tömeges rajzása hosszabb ideje megfigyelhető július utolsó hetétől általában augusztus végéig. 2025 nyarán rövidebb ideig és kisebb intenzitású rajzások voltak észlelhetők. A fentebb említett július 2-i Dr. Kriska Györggyel végzett megfigyelések során jól fejlett 2-2,5 centiméteres dunavirág lárvákat találtunk, a tipikus agyagos falba épített U alakú

lakócsöveikben. Egyidejűleg lényegesen kisebb méretű lárvák a kavicsos aljzatból vett mintákban is jelen voltak. A faj rajzása Körmendnél július 21-től kezdődően volt tapasztalható, ingadozó intenzitással. Erősebb rajzás augusztus 5-én tapasztaltak. Az ezt követő napokban augusztus 8-ig voltak kisebb rajzások Körmendnél és Molnasecsődnél is. Augusztus 15-ét követően nem tapasztaltam már rajzást és nem kaptam róla információt másoktól sem a nyomon követett szakasról.

A 2025-ös rajzások megfigyelésében adatszolgáltatóként az alábbi személyektől kaptam információkat, melyekért ezúton is köszönetem fejezem ki: Nagy Tibor, Kovács Péter, Varga Gábor, Tóth Judit, Tresz Csaba, Dr. Szentirmai István, Bagladi Erika. A Csákánydoroszló és Körmend közötti szakasz kenus bejárásában és a megfigyelt lárvatelepek helyének felmérésében Török Tamás kollégám vett részt.

Irodalom

Szinetár Cs. (2022): Adatok a Rába vas megyei szakaszának 2022-es évi kérészrajzásaihoz (*Ephoron virgo*, *Palingenia longicauda*). Cinege 27: 62-64.

Szinetár Cs. Harsányi K. (2023): Adatok a Rába vasi szakaszának 2023. évi kérészrajzásaihoz (*Palingenia longicauda*, *Ephoron virgo*). Cinege 28: 57-59.

Szinetár Cs. (2024): Adatok a Rába vasi szakaszának 2024. évi kérészrajzásaihoz (*Palingenia longicauda*, *Ephoron virgo*) és a lárvatelepeinek ismeretéhez. Cinege 29: 49-52.

Sárma (*Ornithogalum*) fajok Vas vármegye északi területein

Keszei Balázs

Jurisich Miklós Gimnázium és Kollégium
9730 Kőszeg, Hunyadi u. 10., e-mail: keszeib@gmail.com

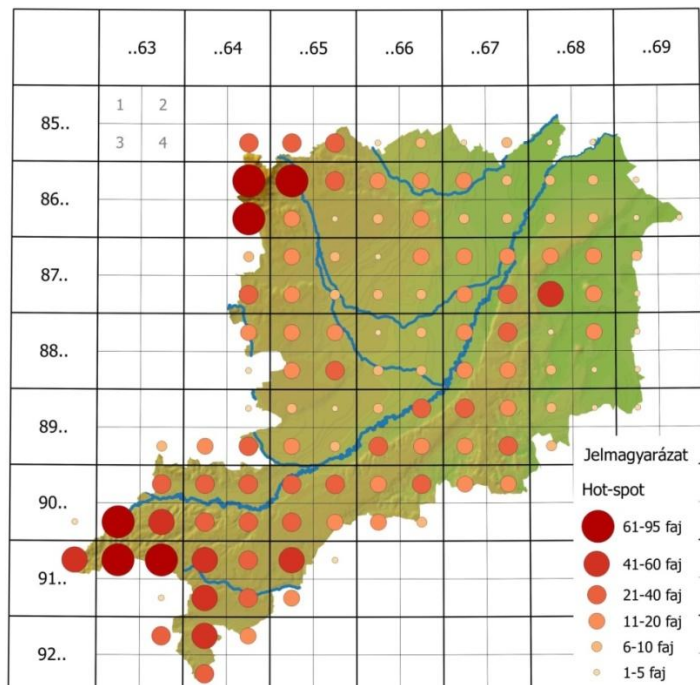
B. Keszei: *Ornithogalum* species are in the northern areas of Vas County

The author presents the seven *Ornithogalum* species occurring in the northern areas of Vas County and their nature conservation status.

Bevezetés

2022 tavaszán jelent meg a Vas megye védett növényei című könyv, amelyben a szerzők a közel harminc éves kutatási tapasztalataikat felhasználva és a vonatkozó szakirodalmakat áttekintve összefoglalták a vármegye területén előforduló, illetve korábban előfordult védett növényekre vonatkozó ismereteiket (Kulcsár és mtsai 2022). A könyvben található „hot spots” vagyis „forró foltok” térképe ezeknek a

fajoknak a megye területén különböző arányú jelenlétét mutatja be (Pócs 2022). A védett növények legnagyobb gyakorisággal a Kőszegi-hegység, az Őrség és a tanúhegyek körzetében jelennek meg. Ezek a Vas vármegyei védett növény forró foltok.

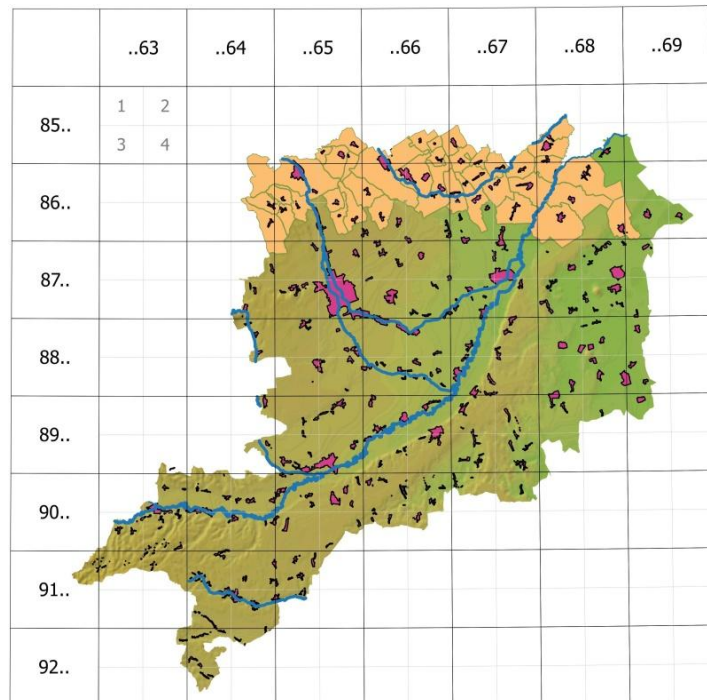
1. térképvázlat. *Vas megye védett növényeinek forrófolt-térképe*
(Keszei – Balogh, 2022)

A vármegye északi peremén jelentős, de nyugat-kelet irányban látványosan csökken a védett növények előfordulási gyakorisága.

Jelen dolgozatunkban az ebben a sávban élő sárma fajok előfordulását dolgozzuk fel.

Terület és módszer

A kutatás során nem került sor a vizsgált terület szisztematikus feltárására, csupán a területen előforduló sármák természetvédelmi szempontú helyzetének megismerése volt a cél. Nem készült tehát valamiféle ponttérkép az egyes populációk előfordulásáról, hanem az elmúlt 25 évben a területen virágzó sármák előfordulásának sokféleségét és természetvédelmi helyzetét szerettük volna dokumentálni. Így – reményeink szerint – a tárgyalandó fajoknak a most jelzettek mellett máshol is lehetnek előfordulásaik Vas vármegye északi területein (2. térképvázlat, 1. táblázat).

2. térképvázlat. Vas vármegye északi pereme

1. táblázat. Az érintett településhatárok

Bozsok	Iklanberény	Nagygeresd	Sajtoskál
Bő	Jákfa	Nemescsó	Simaság
Bük	Kenyeri	Nemesládony	Tompaládony
Cák	Kiszsídány	Nick	Tormásliget
Chernelházadamonya	Kőszeg	Ólmod	Tömörd
Csánig	Kőszegdoroszló	Ostffyasszonyfa	Uraiújfalu
Csepreg	Kőszegpaty	Peresznye	Vámoscsalád
Csönge	Kőszegszerdahely	Pusztacsó	Vasegerszeg
Gór	Lócs	Répcelak	Velem
Hegyfalu	Mesterháza	Répceszentgyörgy	Vönöck
Horvátzsídány	Meszlen	Répcervis	43 település

A nemzetség neve

Az *ornithogalum* szó jelentése „madártej” (görög: ὀρνιθογάλαξ – „ornithosz” = madár, „gala” = tej), már *Plinius*nál megjelenik *ornithogale* formában. A német nyelvben ennek a tükörfordításaként (Vogelmilch) van jelen és innét kerülhetett a magyarba is. Van azonban még keletről hozott saját szavunk is e növényekre:

'sarana' (szaloma-Gyimes, salama-Székelyföld) (Rácz 2013). A nemzetség magyar neve tehát sárma (Diószei-Fazekas 1807).

A nemzetség jellemzői

A sármák (*Ornithogalum*) nemzetsége a spárgafélék (*Asparagaceae*) családjába, azon belül a *Scilloideae* alcsaládba tartozik (URL1). Korábban a liliomfélék (*Liliaceae*) illetve a családjába is sorolták ezeket a fajokat, de a rendszertani helyük módosult (Soó 1965, Borhidi 1993, Molnár V. 2006, Király 2009).

A sármák évelő hagymás növények, főként Európában, Észak-Afrikában és Nyugat-Ázsiában elterjedtek. Leveleik keskenyek, tűállók, gyakran szálaskák vagy sávok mintázatúak. Virágaik csillag alakúak, rendszerint fehérek, zöldes csíkozással, sátorozó vagy fürtös virágzatban. Több fajukra is igaz, hogy természetes élőhelyeiken ritkák vagy védettek, míg mások dísznövényként is kedveltek (fokföldi madártej (*Ornithogalum thyrsoides*), betlehem csillaga (*Ornithogalum dubium*) stb.). Magyarországon 9 fajuk él, Vas vármegye északi részén 7 fajuk (hibridjük) virágzik.

2. táblázat. A Vas vármegye északi területein előforduló sárma fajok

¹ VU: sebezhető, NT: veszélyeztetettség közel (Király 2007)

² Az elsőként olvasható név: Király 2009., a vastagon szedett az aktuálisan elfogadott név: <https://powo.science.kew.org/>

A faj magyar neve	Tudományos név	¹ Veszélyeztetettség	Védettség
ernyős sárma	² <i>Ornithogalum umbellatum</i> L.	-	
pusztai sárma	<i>Ornithogalum kochii</i> Parl. (syn: <i>O. orthophyllum subsp. kochii</i> (Parl.) Zahar.)	-	-
kónya sárma	<i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch.	-	
Degen-sárma	<i>Ornithogalum</i> × <i>degenianum</i> Polgár	VU	
üstökös sárma	<i>Ornithogalum pannonicum</i> Chaix ex Vill (<i>O. comosum</i> L.)	NT	<i>véde</i> (5000 Ft)
gömböstermésű sárma	<i>Ornithogalum sphaerocarpum</i> A. Kern.	NT	<i>véde</i> (5000 Ft)
nyúlánk sárma	<i>Ornithogalum brevistylum</i> Wolfner (syn: <i>O. pyramidale</i> L.)	-	<i>véde</i> (5000 Ft)

A vizsgált területen is vannak gyakori, de ritkán, illetve kis egyedszámban megjelenő fajok is.

Az egyes fajok helyzetének rövid bemutatása

Ernyős sárma (*Ornithogalum umbellatum* L.)

A sátorozó fürt virágzatban, az alsó virágok kocsányai sokkal hosszabbak, mint a felsők, éréskor elállók vagy kissé lehajlók. A levél 4–8 mm széles. A tok élei (felülről nézve) egymással egyforma szöget zárnak be (Király, 2009). 10–30 cm magas. Virágzása áprilisban és május elején jellemző. Az egyik leggyakrabban előforduló fajunk. Szinte egész Európában megtalálható, és Magyarországon is mindenütt előfordul, bár az Alföldön ritkábban. Az alkalmas üde erdőkben (ligeterdőkben), vagy erdőszéleken és facsoportok alatt sokszor megtalálható. Időnként üde gyepek, árokpartok, gyomtársulások növénye is.

Pusztai sárma (*Ornithogalum kochii* Parl.)

Általában kicsi termetű, virágzáskor 8-20 cm magas növény. A hagyma mellett nincsenek fiókhagymák vagy csak (ritkán) 1–2 fiókhagyma van. A levél 1–3 mm széles (Király 2009). Áprilisban és esetleg május első harmadában virágzik. Észak-Európán kívül az egész kontinensen elterjedt, de Észak-Afrikában és Kis-Ázsiában is vannak állományai. Magyarországon nem ritka, elterjedési súlypontja az alföldi területekre esik. Vas vármegye északi peremén szinte minden félszáraz gyeppen (helyenként üde gyepekben is) megtalálható. Természetközeli legelőkön ugyanúgy, mint bolygatott, fűnyírással zavart kertekben, temetőben. Gyomos élőhelyeken azonban nem.

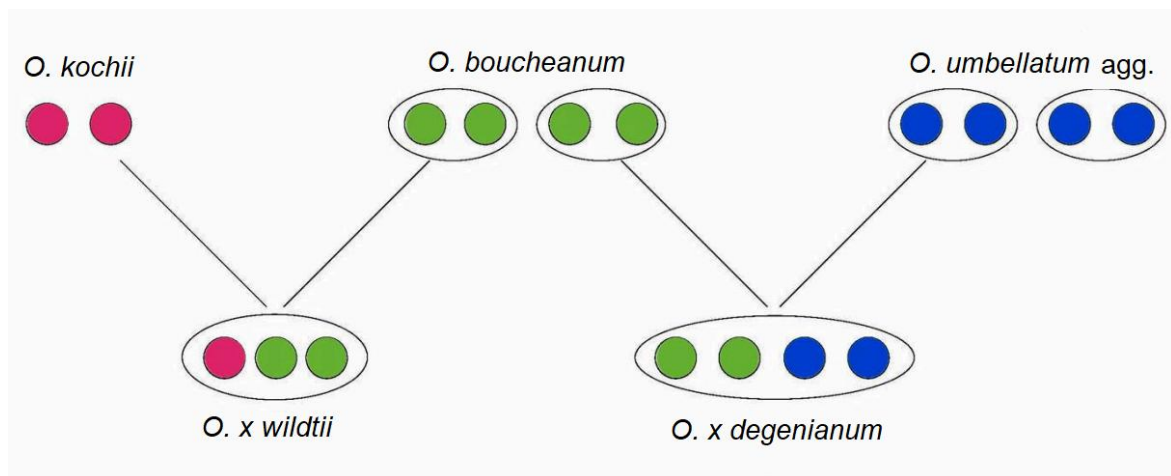
Kónya sárma (*Ornithogalum boucheanum* (Kunth) Asch.)

Közepes termetű (20–60 cm), de erőteljes növény, virágai bókolók. A belső porzósál hosszléce határozott fogú. A fürt inkább tömött, 10–20 virágú, megnyúlt. A magház kb. olyan hosszú, mint a bibeszál, éretten a csúcsán bemélyedt (Király, 2009). Európa középső, déli és keleti országaiban mindenütt megtalálható. Hazánkban sem ritka, üde lomberdőkben, akácosokban, mezsgyéken, kevésbé intenzíven művelt szőlőkben él. A vizsgált területen Uraiújfaluból indulva a Jákfa, Vasegerszeg és Nick felé vezető utakat szegélyező árokpartokon gyakran előfordul. A nicki faluhatárban hosszú ideig parlagon tartott területen 2024-ben több száz példány is virágzott.

Degen-sárma (*Ornithogalum* × *degenianum* Polgár)

A Degen-sárma hazai keletkezésű (endemikus) állandósult hibrid. Dr. Polgár Sándor győri tanár úr találta 1927-ben és adta meg első leírását a Magyar Botanikai Lapokban 1928-ban (Polgár, 1928). A növény Pápakovácsi közelében egy

lucernatábla széléről került elő. A felfedező Degen Árpád (1866-1934) botanikusunkról, a Balkán-félsziget európai hírű kutatójáról nevezte el (Molnár V.A 2003). A virágok kívül fehérek, belül zöldesek, „húsosak”. A lepellevelek mérete 18-21 mm közötti. A belső porzók szalag alakúak (8-10 mm), csúcsukon háromfogúak. A virágzat a kónya sármáénál lazább. A növény 25-30 cm magas, 5-15 virággal. Az első Vas vármegyei adata 2000-ből származik (Keszei, 2001). Ritkasága, tudománytörténeti kapcsolódásai miatt a Degen-sárma mindenképpen több figyelmet érdemel! Cseh kutatók morfológiai és citológiai alapon is azonosnak vélik az 1913-ban leírt *Ornithogalum × wildtii* agg., hibridvonallal (Schmidt & Szabó 2018). Lehetséges azonban, hogy a különböző területekről származó hibridek különböző szülőfajok hibridizációjából származhatnak. Míg az *O. × wildtii* valószínűleg az *O. kochii* és az *O. boucheanum* keresztezéséből származik, addig az *O. × degenianum* az *O. boucheanum* és az *O. umbellatum* tetraploid taxonjából származhatnak (Píchalová 2017). Vagyis a Degen-sárma önálló, jelenleg nemzetközileg hivatalosan elfogadott (URL3), állandósult endemikus hibridünk.

1. ábra. A feltételezett „szülői” taxonok triploid és tetraploid hibridjeinek kialakulása, hipotetikus séma (Píchalová 2017)

Csak Magyarországról vannak előfordulási adatai, a Vasi-dombvidék, a Balaton-felvidék, a Bakonyalja, a Pannonhalmi-dombság, a Győri-medence, a Marcal-medence területéről. Példányai jelenleg Vámoscsalád, Vasegerszeg és Uraiújfalu községhatárában, akácosból (vasegerszegi Hegyerdő) és útszéli árokpartokról, szántóföld szegélyekből ismertek. Sehol sem tömeges, de többfelé előfordul, helyenként a „szülőfajokkal” vagy valamelyikükkel együtt.

Üstökös sárma (*Ornithogalum pannonicum* Chaix ex Vill., védett (5 000 Ft))

0-30 cm magasra növvő, hagymás évelő faj. Levelei szürkés zöldek, szélük rövid pillás. Levelei a virágzásra rendszerint elszáradnak. A virágzás kezdetén a tőkocsány még rövid, az első virágok a talaj felszínéhez közel nyílnak. Később a virágzati tengely megnyúlik, és a növény akár 30 cm magasságot is elérhet. A virágzat kissé megnyúlt fürt. A virágot alkotó 6 db lepellevél belső oldala fehér, a fonákon zöld sáv húzódik. Virágzása május elejére, közepére esik (Keszei 2022).

Szubmediterrán-pannóniai faj. A Fertő-tó környékén, illetve a Bécsi-medencében éri el elterjedése északi határát. Vas vármegyében legnagyobb állománya a jákfai Bikamegye-rét száraz gyepeiben él, melynek első közlése csupán 2009-ben jelent meg (Keszei 2009). Itt kb. 50 töve virágzik évente. Sajnos 2024-ben a területen maradtak a szénabálák, amelyek a növényi élőhelyeket leszűkítették és degradációt indítottak.

Gömböstermésű sárma (*Ornithogalum sphaerocarpum* A. Kern., védett (5 000 Ft))

Akár egy méter magasra is megnövvő, tölevélrózsás, hagymás évelő növény. Szálas-lándzsás levelei 2-10 mm szélesek, a szárnál jóval rövidebbek. Levelei virágzáskor többnyire már elszáradnak. Virágzata nyúlánk fürt. Sárgás- vagy szennyesfehér színű lepellevelei szálasak, 1-3 mm szélesek, 7-10 mm hosszúak, fonáukon zöldes sávval. A 2-3 cm-es virágkocsányok az elnyílást követően elállók, később többé-kevésbé a tengelyhez simulók. 8-11 mm átmérőjű toktermései gömbösek vagy tojásdadok. Virágzása: május vége – június (Kulcsár 2022). A legtöbb európai országban megtalálható, hazánkban ritka faj, amely elsősorban a Dunántúli-középhegységben, a Dél-Dunántúlon és a Nyugat-Dunántúlon fordul elő. Általában cseres- és gyertyános-tölgyesekben, karsztbokorerdőkben, cserjésekben él, de megjelenhet akácosokban is. Vas vármegye északi peremét illetően a Kőszegi-hegység előteréből jelezték leggyakrabban. Cák határában egy ritka akácosban és szegélyében nagy állománya élt a 2000-es évek elején, amely azonban a legeltetés miatt jelentősen jelentősen visszaszorult. A területet a közelmúltban földmunkákat is végeztetek, így 2024-ben sajnos csak két példány virágzott itt. 2025-ben egy sem.

Nyúlánk sárma (*Ornithogalum brevistylum* WOLFNER, syn: *O. pyramidale* L., védett (5 000 Ft))

Magasabb termetű, 50-70 cm magasra is megnövvő, szürkészöld növény. Keskenylándzsás tölevelű, évelő, hagymás faj. A virág leple fehér, a lepellevelek fonákján

sötétebb zöldes középcsíkkal. A virágzat nyúlánk, fürt. A murvalevelek jóval rövidebbek a virágkocsányoknál. Június- júliusban láthatjuk a virágos példányokat. A toktermések felállók, hosszú kocsányúak, a tok alakja inkább tojásdad. Szinte mindenféle gyeppen, parlagokon, mezsgyéken előfordulhat, régebben akár szántókon is virágzott (Molnár 2006). Magyarországon a középhegységeinkben és az Alföldön nem ritka, Vas vármegyei adata azonban korábban nem volt. A vámoscsaládi Pomper réten rozsnokos franciaperjés réten 2023.06.25-én került elő egyetlen példánya. A rét legnagyobb területe ekkor már lekaszált állapotban volt, de egy keskeny szakasz – a Natura 2000 területeken 5%-ban kötelező módon – kaszálatlan maradt (Keszei 2023). 2024-ben is sikerült megtalálni a növényt, igaz más csak lekaszált állapotban, 2025-ben azonban nem virágzott.

Összegzés

A hazai előfordulású sárma (*Ornithogalum*) fajok közül hat faj és előfordulásai ismertek Vas vármegye északi területein. Külön kiemelendő továbbá a Degen-sárma, mint hazai keletkezésű (endemikus) állandósult hibrid jelenléte. Sármafajaink természetvédelmi jelentőségük és attraktivitásuk miatt odafigyelésre érdemesek!

Irodalom

- Bagi I. (2008): Zárwatermő növények adattára. SzTE, Növénybiológiai Tsz, Szeged, 233 p.
- Bartha D., Bán M., Schmidt D., Tiborcz V. (2021+): Magyarország edényes növényfajainak online adatbázisa (<https://floraatlasz.uni-sopron.hu>). Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar. [2025.08.06].
- Bartha D., Király G., Schmidt D., Tiborcz V., Barina Z., Csiky J., Jakab G., Lesku B., Schmotzet A., Vidéki R., Vojtkó A., Zólyomi Sz. (szerk.) (2015): Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza. Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, 330 pp.
- Borhidi A. (1993): A zárwatermők fejlődéstörténeti rendszere. JPTE, Pécs, 443 p.
- Diószegi S. & Fazekas M. (1807): Magyar fűvész könyv. Reprint: Múzsák Közművelődési Kiadó, Budapest, 1988., 249 p.
- Keszei B. & Balogh L. (2022): Adalékok Vas megye védett növényei forrófolt-térképének értelmezéséhez In: Kulcsár L., Mesterházy A., Keszei B., Király G., Balogh L.: Vas megye védett növényei. Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely–Sárvár, p. 69.
- Keszei B. (2001): Dégen-madártéj (*Ornithogalum* x *degenianum*) Vas megyében. Cinege, Vasi Madártani Tájékoztató 6: 40-41
- Keszei B. (2009): A jákfai Bikamegye-rét és védett növényei. Vasi Szemle 63 (3): 343-356.
- Keszei B. (2022): Üstökös sárma (*Ornithogalum pannonicum* Chaix ex Vill.) In: Kulcsár L., Mesterházy A., Keszei B., Király G., Balogh L.: Vas megye védett növényei. Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely–Sárvár, p. 358.

- Keszei B. (2023): Új védett növények Vas vármegye flórájában – A Jurisich Miklós Gimnázium értesítője 2022-2023, Kőszeg, pp.: 10-13
- Király G. (szerk.) (2007): Vörös Lista. A magyarországi edényes flóra veszélyeztetett fajai. Saját kiadás, Sopron, 73 pp.
- Király G. (szerk.) (2009): Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok. ANPI, Jósvafő, 616 pp.
- Kulcsár L. (2022): Gömböstermésű sárma (*Ornithogalum sphaerocarpum* A. Kern.) In: Kulcsár L., Mesterházy A., Keszei B., Király G., Balogh L.: Vas megye védett növényei. Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely–Sárvár, p. 356.
- Kulcsár L., Mesterházy A., Keszei B., Király G., Balogh L. (2022): Vas megye védett növényei. Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely–Sárvár, 566 pp.
- Molnár V. A. (2003): Rejtőzködő kincseink. Növényritkaságok a Kárpát-medencében. Winter Fair Kft. & Debreceni Egyetem TTK Növénytani Tanszék, Szeged–Debrecen, p. 164.
- Molnár V. A. (2006): Jácintfélék. In: Ujhelyi P., Molnár V. A. (szerk.): Élővilág enciklopédia. A Kárpát-medence gombái és növényei. Kossuth Kiadó, Budapest, p. 182.
- Píchalová B. (2017): Hybridizace mezi podrody *Ornithogalum* a *Honorius* rodu *Ornithogalum* (Hyacinthaceae) v Panonské nížině – diplomová práce (Mgr.), Univerzita Palackého v Olomouci Přírodovědecká fakulta Katedra botaniky, Olomouc, 82 p.
- Pócs T. (2022): Előszó In: Kulcsár L., Mesterházy A., Keszei B., Király G., Balogh L.: Vas megye védett növényei. Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely–Sárvár, p. 69.
- Polgár S. (1928): Egy új hazai *Ornithogalum*-faj (*Ornithogalum* x *Degenianum* Polg.). Magyar Botanikai Lapok 27 (1-12): 19-25.
- Rácz J. (2013): Növénynevek enciklopédiája, Az elnevezések eredete a növények kultúrtörténete és élettani hatása – Tinta Könyvkiadó, Budapest, 489 p.
- Schmidt D. & Szabó I. (2018): Adatok és megjegyzések a Degen-sárma (*Ornithogalum* x *degenianum* Polgár) hazai előfordulásához és nevezéktanához. Előadás, Magyar Biológiai Társaság Botanikai Szakosztály, 1489. szakszülés, Keszthely, 2018. október 15.
- Soó R. (1965): Fejlődéstörténeti növényrendszertan. Tankönyvkiadó, Budapest, 445 p.
- Štolfová K. (2017): Cytogeografie a morfologie okruhu snědku rozkladitého (*Ornithogalum umbellatum* agg.) ve východní části střední Evropy – diplomová práce (Mgr.), Univerzita Palackého v Olomouci Přírodovědecká fakulta Katedra botaniky, Olomouc, 87 p.
- URL1: <https://powo.science.kew.org/> (2025.10.27)
- URL2: <https://theses.cz/id/rbmuvp/?lang=en> (2025.10.27)
- URL3: <https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:539166-1> (2025.10.27)
- URL4: <https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:539621-1> (2025.10.27)

Hidrobiológiai értékek Kőszeg környéki vizes élőhelyeken

Bancsó Sándor

Jurisich Miklós Gimnázium és Kollégium
9730 Kőszeg, Hunyadi u. 10., email: bancso.sandor@outlook.com

S. Bancsó: Hydrobiological values in wetlands around Kőszeg

Several species of algae were found in the three aquatic habitats studied. In addition to coating-forming diatoms, representatives of *Desmidiaceae* are particularly valuable.

A vizes élőhelyek jellemzően magas diverzitásúak, de éppen a víznek köszönhetően a klímaváltozás hatásainak fokozottan kitettek. Fennmaradásuk záloga a vízminőség megőrzése, amiben kiemelt szerep jut a vízi mikroflórának és faunának, mint a trofitás és a szaprobitás elsődleges alakítóinak. Képviselőik közül is kiemelendnek az algák. Közösségeik hasznos információkkal szolgálnak az élőhely állapotát, benne a vízminőséget illetően. Kellően érzékeny, optimális tehetetlenséggel bíró rendszerek, nem csak az aktuális viszonyokról, de az előzményekről is képet adnak, sőt, az élőhelyi jellemzők várható változásait is prognosztizálják. Különösen értékesek a bevonatalkotó kovaalgák mellett a *Desmidiaceae* képviselők. Fajaik zöme magas indikátor indexű, savas, szervesetlen tápanyaggal kevésbé terhelt oligotróf-mezotróf vizek lakója. Több ritka, kiemelten veszélyeztetett vörös listás is található közöttük. De nem elhanyagolhatók az egyéb alga taxonok adott élőhelyen tipikus, vagy különleges képviselői sem.

Alsó-erdő tőzegmohás lápja

Az 1900-as években leírt lápfoltok tartós vízborítás hiányában nem voltak vizsgálhatók. Ugyanakkor az újonnan kialakult tőzegmohás egység vizében dominált a *Desmidiaceae* rend, a fellelt 133 algafaj 38%-a ide sorolt. Kiemelendő a veszélyeztetett (EN) fajok közül a tömegesen és tartósan jelen levő *Euastrum oblongum*, az *Euastrum bidentatum*, a *Micrasterias papillifera*, és az egyébként ritka *Xanthidium antilopaeum*. A *Staurastrum spongiosum*, mint kritikusan veszélyeztetett (CR) ugyancsak felbukkant a jellemzően oligotróf környezetben.

Téglagyári-tó

A több, mint 200 algafaj között a *Chlorophyta* elemek dominálnak, közöttük olyan ritkasággal, mint a *Stauridium primum*. A 36 *Desmidiaceae* faj között különlegesség az *Euastrum biverrucosum*, az *Euastrum minimum* és a *Staurastrum levanderi* var. *hollandicum* jelenléte, amelyek előfordulása a tó alkalikus közegével szemben

inkább savas környezetből ismert. Az *Entomoneis ornata* kovaalga a magasabb sótartalmú vizekre jellemző.

Alsó-erdő, rekonstrukciós terület

A vízpótlással támogatott mesterséges lapályban tőzegmohák eddig nem telepedtek meg. Biztató az északi zóna, ahol folyamatosan nő a *Desmidiáles* fajok száma, közöttük több unikális, ritka elemmel, mint *Euastrum germanicum* (EN), *Euastrum lacustre*, *Staurastrum hirsutum* (EN), *Cosmarium pachydermum* (EN), vagy a *Cosmarium ochthodes* (EN).

Fenti élőhelyek további monitorozása mellett újak vizsgálata is zajlik.

A Tömördi Madárvárta közösségi oldalának helyi élővilággal kapcsolatos bejegyzései

Gyurácz József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, SEK BDPK, Biológiai Tanszék
9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. Gyurácz: Posts related to local wildlife on the Tömördi Bird Ringing Station community page

The article contains entries published between 2019 and 2025 that refer to birds ringed and/or recaptured at the ringing station or other animals, plants, and fungi found in the observatory area.

Az alábbi válogatásban a Tömördi Madárvárta közösségi oldalán (<https://www.facebook.com/tomordi.madarvarta>) 2019 és 2025 között megjelent bejegyzések közül összegyűjtöttem azokat, melyek a madárvártán gyűrűzött és/vagy visszafogott madarokról vagy a madárvárta területén előforduló egyéb állatokról, növényekről, gombákról szólnak. A közösségi oldal bejegyzéseinek célja, hogy a madárvárta eredményeiről gyorsan, az aktuális helyzetnek megfelelően tájékoztassuk a társadalom szélesebb rétegét, azonban ezek nehezen visszakereshetők és hivatkozni is körülményes rájuk, mert a szövegek szerzőinek neve nincs teljesen kiírva, másrészt nem lektorált folyóiratban jelentek meg. Ezen a helyzeten szeretnék javítani azzal, hogy közzé teszem ezeket a Cinege oldalain is. A bejegyzések szövegei egy-két kivétellel saját írásaim, amit a szövegek után jeleztem zárójelbe tett monogrammal (GyJ). A bejegyzésekhez mellékelte fényképek szerzőinek nevét is közöltem a közösségi oldalon, amiket az alábbi, dátum szerint

csökkenő sorrendbe rendezett válogatásomban is meghagytam. A bejegyzések tartalmát változatlan formában közlöm, mindössze annyi formai változás van a közösségi oldalon található szöveghez képest, hogy az alábbiakban a fajok dőlt betűvel írt latin neve is olvasható a magyar név után zárójelben, az adott faj első említéskor. A magyar fajneveket pedig a jobb követhetőség céljából félkövér betűkkel emeltem ki.

A bejegyzések többsége a helyben gyűrzött madarak külföldi vagy hazai megkerüléséről, a külföldön és más hazai helyen gyűrzött madár tömördi megkerüléséről, valamint a Tömördön gyűrzött madár ugyanitt történt visszafogásáról szólnak, melyekben a nem szakemberek számára is érthetően, röviden fogalmaztam meg egy adott madárfaj vonulási útvonaláról, vonulási stratégiájáról (zsírraktározás stb.) területhűségéről, túlélési valószínűségéről szerzett új ismereteket. Vannak bejegyzések az éves és napi fogások alakulásáról is, melyek egy-egy madárfaj állományváltozásáról, vonulásuk fenológiájáról, dinamikájáról tájékoztatnak. Néhány bejegyzés végén közzétettem a bejegyzés tartalmával kapcsolatos, tudományos eredményeinket tartalmazó, folyóiratokban publikált tanulmányaink elérhetőségét is azok számára, akik alaposabban szeretnék megismerni a madarak vonulásáról, élőhely-választásáról, mind ezek faj-, kor- és ivarfüggéséről feltárt új eredményeket.

2025.12.02.

A Madárgyűrzési Központtal együttműködve ellenőriztük és összesítettük a 2025. augusztus 2-től november 9-ig tartó madárgyűrzés adatait. 78 faj 5405 példányát gyűrtük meg, és 1330 esetben fogtuk vissza 38 faj egyedeit a madárvártán. A gyűrzött madárfajok egyedszámát az alábbi lista tartalmazza. A képen egy 2025. október 26-án gyűrzött **karvaly** (*Accipiter nisus*) látható (GyJ). Fotó: Góczán József

2025.11.10.

A víz megtartása és pótlása a világ minden táján probléma napjainkban, különösen a sekélyvízű természetes tavaknál. A tömördi tó legmélyebben fekvő részein, ahogy a ma készített képeken is látszik, most is van víz. A tó vízmegtartó képességének javítása érdekében 2001-ben elvégzett medertisztítás után a tó egyszer sem száradt ki teljesen. A beavatkozás eredményeiről készített írásunkat <https://link.springer.com/article/10.2478/s11756-011-0132-0> külföldön is többen hivatkozták. Legújabbban egy Iránban készült, napokban megjelent tanulmányban

említik a vízfelület nagysága és a vízimadár populációk közötti összefüggéssel kapcsolatban. Az aszályos és a fagyos időjárás, valamint a gátak mögött visszatartott vízmennyiség vízimadár közösségekre gyakorolt hatását 22 iráni vizes élőhely alapján elemző tanulmány itt olvasható (GyJ): <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1617138125003279?via%3Dihub> 2025.11.09.

Ma végetért az idei madárgyűrzés a madárvártán. Az utolsó két fogott madarunk a területre nagyon jellemző két madárfaj, a **vörösbecgy** (*Erithacus rubecula*) és a **fekete rigó** (*Turdus merula*) mellékelt képeken látható példányai voltak. Köszönjük mindazok közreműködését, akik hozzájárultak a madárvárta programjának sikeres megvalósításához (GyJ)!

2025.10.29.

2024. október 5-én, a faj őszi vonulásának csúcs időszakában gyűrűztünk (gyűrűző: Góczán Éva) fiatal példányként egy **énekes rigót** (*T. philomelos*). A madarat lelőtték Spanyolországban a megtalálás előtti egy héten belül. Tetemét 2025. október 18-án találták meg Tömördtől 1512 kilométerre. Az adat megerősíti eddigi ismereteinket, melyek szerint a Magyarországon ősszel átvonuló énekes rigók a Földközi-tenger környékén, Spanyolországtól Görögorszáig és É-Afrikában is telelhetnek. A hazánkban fészkelők többsége még ma is egy szűkebb területen, az Appennini-félszigeten és a környező szigeteken telel, de egyre gyakrabban vannak köztük a Kárpát-medencében áttelelő példányok is. A mellékelt képen egy másik, Tömördön gyűrűzött példány látható (GyJ). Fotó: Szegvári Krisztián

2025. 10.05.

A nagy túlélő és rendszeresen visszatérő hím **barátposztát** (*Sylvia atricapilla*) ma is visszafogtuk. 2017. augusztus 22-én gyűrűztük fiatal példányként. Majd 2018 kivételével minden év tavaszán vagy őszén, vonulási időszakban visszafogtuk még nyolc alkalommal. A madarak születési helyhez vagy sikeres fészkelési területükhöz való hűsége viszonylag jól ismert, de ez a példa is bizonyítja, hogy a vonulás szempontjából jó pihenő- és táplálkozóterületek ere is évről-évre rendszeresen visszatérhetnek (GyJ).

2025.10.05.

A hazánkon ősszel átvonuló **tövisszúró gébicsek** (*Lanius collurio*) utolsó egyedei általában szeptember végéig elhagyják Magyarország területét, de előfordul egy-egy később vonuló példány, mint a mellékelt képeken látható, ma befogott fiatal

madár is. A madárvártán 1998 és 2025 között gyűrzött közel kétezer példányból mindössze hatot fogtunk októberben, legkésőbb október 11-én 2008-ban (GyJ).

2025.09.27.

A mellékelt képek a 2025. szeptember 25-én befogott **fekete harkály** (*Dryocopus martius*) hím példányáról készültek (gyűrző: Góczán Éva). A madár szemében jól látszik a „kettős pupilla”, amely a fiatal, öreg, hím és tojó madaraknál egyaránt gyakran előforduló jelenség. Valójában csak egy, szabályos kör alakú pupillája (szembogár) van a madárnak, viszont előtte, a szivárványhártyán van egy sötét folt, ami azt a látszatot kelti, mintha kettő vagy csepp alakú pupilla lenne. A fekete harkályok szivárványhártyáján előforduló sötét foltok oka és szerepe még nem tisztázott (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2025.08.20.

A **hantmadár** (*Oenanthe oenanthe*) hazánkban elsősorban az Alföld madara, Vas vármegyében nagyon ritka fészkelő és szórványos átvonuló. A mellékelt képeken látható, ma fogott madár a 21. gyűrzött példány a madárvártán 1998 óta. Tizenhét hantmadarat az őszi vonulás időszakában fogtunk, legkorábban augusztus 9-én (2011), legkésőbb október 1-én (2002). Tavasszal 2000. április 29-én 2 példányt és 2003 május 1-én 1 példányt (2003) fogtunk (GyJ). Fotó: Mesteri Róza

2025.08.08.

A nyári-őszi gyűrzés első hetében befogott madárfajok a madárvárta kutatási területén élő madárközösség viszonylag nagy fajgazdagságát jelzik. Ennek oka elsősorban a terület és környékének különböző növényzettel rendelkező, a madarak számára bújóhelyet és táplálékot biztosító változatos élőhelyei. Nádas-gyékényes, harmatkásás, rekettyés, száraz rétek, sűrű bokrosok, zárt erdők és szántóföldek is előfordulnak, ezért hálónkba akadhat például **egerészölyv** (*Buteo buteo*), **nádi tücsökmadár** (*Locustella luscinioides*), **régi tücsökmadár** (*L. naevia*), **kerti poszáta** (*S. borin*), **mezei poszáta** (*Curruca communis*), **sordély** (*Emberiza calandra*), **erdei fülesbagoly** (*Asio otus*), **erdei pinty** (*Fringilla coelebs*) és **zöld küllő** (*Picus viridis*) is. A madárfajok egy részének élőhely-választása fészkelési időszakon kívül lényegesen változatosabb, kevésbé kötődnek egy-egy élőhelytípushoz, mint költés idején. Ez is oka annak, hogy a költés utáni, szétszóródási (diszperziós) és őszi vonulási időszakban olyan madárfajokat is foghatunk, melyek nem fészkelnek a területen, például a **rozsdás csuk** (*Saxicola*

rubetra) (GyJ). Fotók: Bognár Balázs, Gyurác József, Kámán Regina, Riba Krisztina, Ruff Andrea, Vörös Norbert

2025.07.10.

Befejeztük a madárvárta idei CES programját, köszönet minden résztvevőnek! A gyűrzött és visszafogott madárfajok példányszámát a mellékelt táblázat tartalmazza. A kezdetektől (2004) idén gyűrtük a legkevesebb madarat. Valószínű nem így lenne, ha az idei utolsó napon nem esik az eső. A **barátposzáta**, a **csilpcsalpfüzike** (*Phylloscopus collybita*) és a **vörösbegy** fogása is csökkent az előző évhez képest, széncinegéből viszont lényegesen többet fogtunk, mint tavaly. A mellékelt képen látható **macskabaglyot** (*Strix aluco*) 2021. október 21-én gyűrtük fiatal példányként, visszafogtuk 2025. június 14-én (GyJ).

Fotó: Göncz István

2025.06.29.

Az Európa számos pontján zajló Állandó Ráfordítású Madárgyűrzés (CES = Constant Effort Sites) idei felvonása lassan véget ér a madárvártán is. Ebben az időszakban elsősorban a helyi fészkelők már kirepült fiatal példányait fogjuk be, jelöljük és mérjük meg. A madárfajok egy részénél, például a **vörösbegynél** a kirepült madarak első tollazata teljesen eltér a szülőmadarak felnőttkori tollruhájától, míg másoknál, pl. a **széncinegénél** (*Parus major*) már a fészek elhagyásakor hasonló színű, mintázatú, de lényegesen fakóbb tollruhát viselnek a fiatalok, mint szüleik. A kirepülést követően a fiatalok a nyár folyamán cserélik testtollaikat (vedlés) és az ősszel már a felnőtt hímekre és tojókra jellemző mintázatú és élénk színű tollruhát viselnek. A mellékelt képeken látható fiatal vörösbegyet és széncinegét tegnap gyűrtük (GyJ). Fotó: Gyurác József

2025.05.27.

A képen látható **házi rozsdafarkú** (*Phoenicurus ochruros*) hím példányát 2023. október 7-én, az őszi vonulása során gyűrtük (gyűrző: Varga László) a madárvártán fiatal példányként. A fénykép ma készült Kőszegen, a gyűrű azonosítása ez alapján történt. Egy csehországi vizsgálat szerint a hímek 46,3%-a, a tojók 31,1%-a tér vissza évről évre korábbi fészkelőhelyére. A házi rozsdafarkúak többségének első fészkekalja május második felében a kirepülés előtt van. A fiókák előbb elhagyják a fészket mielőtt tökéletesen repülni tudnának, a talajon rejtőzködnek, a szülők ott etetik őket (GyJ). Fotó: Harsányi Krisztián

2025.05.18.

A madárvártán folyó kutatások eredményeit Amerikában is követik. A „Birds of the World”, az egyik legátfogóbb madártani platform, melynek **csilpcsalpfüzikével** foglalkozó, új fejezete a napokban jelent meg: <https://birdsoftheworld.org/bow/species/comchi1/2.0/introduction>

Ehhez egyik tanulmányunkat is felhasználták a szerzők. Ebben az írásunkban bizonyítottuk például, hogy a faj őszi vonulásának kezdete és tetőzése is egy-két nappal korábbra tolódott, az átvonuló madarak szárnyhossz átlaga pedig csökkenő tendenciát mutatott 2000 és 2020 között. A változások kor- és ivarfüggését is elemeztük, részletes eredményeink itt olvashatók: <https://www.acta-zoologica-bulgarica.eu/2022/002585>

2025.05.15.

Május 9-én és 10-én (3. CES nap) tartottuk meg az ELTE biológiatanár szakos hallgatóinak az Életközösségek, működésük és védelmük tantárgy terepgyakorlatát a madárvártán. A gyakorlat keretében a diákok megismerték a helyi vízi és szárazföldi életközösségek szerkezetét (pl. holtfa, szintek), változatosságát (pl. faji sokféleség), valamint a közösségalkotó fajpopulációk egy-egy tulajdonságát (pl. térbeli eloszlás, napi aktivitás, területhűség) is. Megtapasztalhatták a növény- és állatfajok helyi állományait veszélyeztető emberi tevékenységeket (pl. tájidegen fafajok telepítése) és ökológiai jelenségeket (pl. szegélyhatás). Láthattak példát a helyi populációk tartós megőrzését eredményesen szolgáló gyakorlati természetvédelmi beavatkozásokra (pl. gyepterület, vizes élőhely visszaállítása). Az ökológiai, konzervációbiológiai vizsgálatok egy-egy egyszerűbb (pl. kopogatóhálózás) és bonyolultabb (pl. jelölés-visszafogás) adatgyűjtő módszerét ki is próbálhatták, de a fásszárú növényzet egy részének eltávolításával a magassásos, NATURA 2000-es élőhely (Kis-tó) gondozásában is részt vettek. Tanulságos volt a hazánkban fészkelő poszátafajok, a **barátposzáta**, **kerti poszáta**, **kis poszáta** (*C. curruca*), **karvalyposzáta** (*C. nisoria*) és a **mezei poszáta** egy napon történő megfigyelése, de a három hím **erdei pinty** befogása is. A pintyek közül egy most gyűrűzött, egy két éve fiatalon jelölt és egy két éve, de öreg példányként gyűrűzött és most visszafogott madár volt. Sok, jelenleg virágzó növény, pl. szurokszegfű és számos megfigyelt gerinctelen állatfaj, pl. **őszi kékesbagoly**(lepke) (*Diloba caeruleocephala*) hernyója, **tüskés bolharák** (*Gammarus roeselii*) is bizonyította a helyi életközösségek viszonylag nagy fajgazdagságát (GyJ). Fotó: Bauer Rebeka, Gyurácz József, Sági Nikoletta

2025. 04. 29.

A **sisegő füzikék** (*Ph. sibilatrix*) többsége áprilisban érkezik vissza Afrikából és egy-egy pár április végén már fészkelhet is. Erre utal a képen látható, ma gyűrűzött és kotlófolttal rendelkező példány is. Sisegő füzikénél kizárólag a tojók kotlanak, ezért csak a tojók hasi bőrfelszínén alakul ki a tojások melegítését segítő, gazdag hajszálérhálózattal rendelkező csupasz felület, úgynevezett kotlófolt. Előző években ilyen korán még nem fogtunk kotlófoltot viselő sisegő füzikét (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2025.04.23.

A Madárgyűrűzési Központtal együttműködve ellenőriztük és összesítettük a 2025. április 5-től április 13-ig tartó madárgyűrűzés adatait. 32 faj 446 példányát gyűrűztük meg, és 127 esetben fogtuk vissza 17 faj egyedeit a madárvártán. A gyűrűzött madárfajok egyedszámát az alábbi lista tartalmazza. A három legnagyobb számban gyűrűzött madárfaj a **vörösbegy**, a **barátposzáta** és a **csilpcsálpfűzike**. Köszönet minden résztvevőnek (GyJ)! Fotó: Riba Krisztina

2025.04.11.

A **mezei poszáta** első hím példányai április első hetében érkeznek vissza Afrika Szaharától délre fekvő területeiről, és általában egy héttel korábban érkeznek a költőterületre, mint a tojók. Az utolsó átvonulók május közepéig hagyják el hazánkat. A mellékelt képen látható példányt ma fogtuk. A madárvártán legkorábban április 5-én gyűrűztünk egy mezei poszátát 2017-ben (GyJ). Fotó: dr. Kalmár Sándor

2025.04.10.

A madárvárta területén nem fészkelő, de tavaszi és őszi vonulásban előforduló három madárfaj mellékelt képeken látható példányait tegnap és ma fogtuk. **Kékbegyből** (*Luscinia svecica*) ez a tizenkettedik gyűrűzött példány a madárvártán 1998 óta, és egyben az első tavasszal fogott madár. A **kerti rozsdafarkú** (*Ph. phoenicurus*) példányai tavasszal és ősszel is kis számban és rövid ideig pihennek meg a helyi bokrosokban. A **kormos légykapó** (*Ficedula hypoleuca*) tavasszal ritka, ősszel gyakori átvonuló a vizsgálati területen (GyJ). Fotó: dr. Kalmár Sándor

2025.02.26.

A képeken látható **fekete rigó** tojót 2023. november 12-én gyűrűzték fiatal példányként Horvátországban, a Vrana-tó (Varjú-tó) melletti madárgyűrűző állomáson. 2024. október 23-án, az őszi vonulás csúcs időszakában visszafogtuk

Tömördön. A visszafogás ideje alapján az a valószínűbb, hogy ez a madár első fészkelése Tömördtől, de Magyarországtól is északabbra történhetett, és a madárvárta környéki bokrosokban megpihent második őszi vonulása során. A madarat gyűrűzte és vissza is fogta Koszorús Péter. A fekete rigó élőhely-választásáról és őszi vonulásáról korábban írt tanulmányaink itt olvashatók (GyJ): https://biozoojournals.ro/.../v15n1/nwjz_e181603_Gyuracz.pdf, https://biozoojournals.ro/.../v19n2/nwjz_e231602_Gyuracz.pdf. Fotó: Göncz István 2025.02.01.

Egy Finnországban 2024. szeptember 13-án gyűrűzött fiatal **foltos nádiposzáta** (*Acrocephalus schoenobaenus*) fogtunk vissza az egyik, tömördi tó mellett álló hálóban 2024. október 3-án (gyűrűző: Góczán Éva). Az adat megerősíti eddigi tudásunkat, vagyis a hazánkon ősszel átvonuló és megpihenő foltos nádiposzáta jelentős része a Balti-tenger környékén fészkelők vagy ott átvonulók közül származik. Viszont ez az első eset, hogy Tömördön is fogtunk ebben a térségben jelölt foltos nádiposzáta. A madár megkerülése jelzi azt is, hogy még egy ilyen kis mocsárnak is fontos szerepe lehet a vizes élőhelyekhez kötődő, vonuló madárfajok egy-egy példányának sikeres vonulásában, túlélésében, különös tekintettel a hazai vizes élőhelyeink elmúlt évszázadokban, évtizedekben tapasztalt nagyfokú csökkenésére. A képen egy másik Tömördön fogott példány látható (GyJ). Fotó: Göncz István 2025.01.24.

Mi köze van a madárvártán folyó kutatásoknak a malajziai mangroveerdők (tengerparti mocsárerdők) védelméhez? A madárközösségeket alkotó madárfajok számát és sokféleségét gyakran alkalmazzuk élőhelyük jellemzésére, minősítésére, de felhasználhatjuk a tönkrement élőhelyek helyreállításának (rekonstrukció) nyomkövetésére, a beavatkozás várt eredményének ellenőrzésére is. Ezt tettük a 2000-2001-ben teljesen kiszáradt tömördi tó vízmegtartó képességének javítása érdekében elvégzett beavatkozás után. A mocsaras élőhelyhez kötődő madárfajok 2004-re visszatértek a tóra, ami az élőhely-rekonstrukció sikerét bizonyította. Egy most megjelent tanulmány szerint eredményeink is példaként szolgáltak az emberi tevékenységek következtében elpusztult vagy leromlott malajziai mangroveerdők felújítását követő madártani vizsgálatokhoz. A példaként szolgáló, hivatkozott tanulmányunk itt: <https://link.springer.com/article/10.2478/s11756-011-0132-0>, a

malajziai egyetem munkatársainak Biotropica folyóiratban megjelent közleménye itt olvasható: <https://doi.org/10.1111/btp.13427> (GyJ).

2024.12.21.

A madárvárta kutatási területe a madarakkal kapcsolatos ismeretek mellett sok egyéb ökológiai jelenség megértésére és szemléltetésére is lehetőséget nyújt. A mellékelt képeken ez év elején kidőlt öreg csertölgy törzsén megtelepedő **hasadtlemezü gomba** (*Schizophyllum commune*) telepei láthatók. Határozásáért köszönet dr. Schmidt Dávidnak. Ez a kagyló alakú kalappal rendelkező gombafaj Magyarországon is gyakori fehérkorhasztó gomba, ami hamar megtelepszik a kidőlt fákon, azok faanyagát bontja le. Így válnak az elhalt fa sejtjeit felépítő elemek az új nemzedékek fáinak talajból, levegőből felvehető tápanyagává (GyJ). Fotó: Gyurác József

2024.12.09.

A **vörösbegyek** sokan vannak, vonulással kapcsolatos viselkedésükre is nagy egyedi és területi változatosság jellemző. A hazánkban fészkelők elsősorban az Appennini-félszigeten és a környező szigeteken töltik a telet. A Magyarországon ősszel átvonulók a Földközi-tenger partvidékén bárhol telelhetnek. Egy 2024. szeptember 23-án a madárvártán gyűrzött (gyűrző: Koszorús Péter) példányt 2024. október 30-án fogtak vissza a Spanyolországhoz tartozó Grosa-szigeten, Tömördtől 1774 kilométerre. A vörösbegyek vonuláskor éjszaka repülnek, nappal pihennek, táplálkoznak. Két éjszakai folyamatos repülés után több napos megállásra van szükségük, hogy vonulási zsírraktárukat feltöltsék. A most megkerült példány visszafogáskor mért testtömege 13,2 gramm, zsírtartaléka nulla, mellizomzata sovány (1) volt, ami arra utal, hogy a sikeres, de az átlagosnál gyorsabb vonulásban kimerültek tartalékai. A vörösbegyek őszi vonulásának hazai sajátosságairól két korábbi tanulmányunkban olvashatunk: http://actazool.nhmus.hu/57/2/azh_57_2_Gyimothy.pdf, <https://link.springer.com/article/10.2478/s11756-011-0039-9>. A képen egy másik gyűrzött példány látható (GyJ). Fotó: Gyurác József

2024.12.04.

A **fülemülesitke** (*A. melanopogon*) igen ritkán fordul elő a tömördi tóban, mert a mederben csak néhány négyzetméternyi nádas-gyékényes van, ami a sitke kedvelt élőhelye. Mindössze három példányt gyűrtünk és egyet visszafogtunk az őszi vonulási időszakban 1998 óta. A 2024. október 18-án visszafogott madarat a Kis-

Balatonnál gyűrűzték 2024. szeptember 16-án. A hazánkban fészkelő fülemülesitkék a Földközi-tenger környékén lévő mocsarakban telelnek, de a képen látható madarunk ellentétes irányba, északnyugatra indult el. Az ilyen jelenséget hívjuk fordított (reverz) madárvonulásnak, ami egy összetett viselkedés, több lehetséges háttérrel. Tömeges fordított irányú vonulás viszonylag gyakran előfordul tavasszal, ha a korán visszaérkező madarakat kedvezőtlen időjárás fogadja költőterületükön. Ilyenkor a madarak visszafordulnak és megvárva az időjárás jobbra fordulását indulnak a fészkelőhelyükre. Ősszel elsősorban nagyobb vonulási akadályok (barrierék), például tengerek előtt fordulnak vissza a szárazföld felé, ha nincs elegendő zsírtartalékuk azok átrepüléséhez. A reverz vonulás másik esete ritkább, általában kevés vagy csak egy-egy madár repül az egyedek többségére jellemző vonulási iránnyal ellentétesen. Ilyenkor egy erős szél, viharos időjárás sodorhatja el a madarakat, vagy a genetikailag eltérő példányok egyszerűen az ellenkező irányba navigálnak. Október 17-én és 18-án élénk délkeleti, keleti szél fújt a Dunántúlon, így a mi madarunkat ez is Tömörd irányába sodorhatta, de a genetikai ok sem kizárt (GyJ). Fotó: Göncz István

2024.12.03.

A **sárgafejű királykák** (*Regulus regulus*) között erős verseny folyik a táplálékért, bűvő- és fészkelőhelyért. Ősszel és télen elsősorban a hímek és tojók, tavaszi vonulásban és fészkelési időszakban pedig a hímek között van komolyabb versengés, aminek következtében sok madár el is pusztul. Kevés példány éli meg a kétéves kort, a legidősebb ismert korú európai madár 5 év 5 hónapot élt. A madárvártán 2024. október 18-án visszafogott öreg hím példány bizonyára sikeres az erőforrások megszerzésében, mert 2023. október 8-án gyűrűzték Tiszalökön, és már akkor is legalább egy éves volt. Gyűrűzése és visszafogása is a királykák őszi vonulásának első dekádjára esett, ezért valószínű, hogy hazánktól északabbra fészkelő állományból származik. A Magyarországra legtávolabbról érkező sárgafejű királykát a Ladoga-tó partján gyűrűzték és Tömördön fogtuk vissza 2006-ban. A mostani megkerülés azt bizonyítja, hogy az átvonuló sárgafejű királykák között lehetnek Kelet- és Nyugat-Magyarországon is megpihenő madarak. Egy részük a Földközi-tenger környékén, elsősorban az Appennini-félszigeten telel. A képen egy másik Tömördön gyűrűzött példány látható (GyJ). Fotó: Gyurác József

2024.11.15.

EURÓPA KÉT LEGKISEBB MADÁRFAJÁNAK ELTÉRŐ JÖVŐJE? A jelenlegi klímaváltozás nyertese lehet a **tüzesfejű királyka** (*R. ignicapilla*), vesztese pedig a **sárgafejű királyka**. Ezt mutatták ki lengyel kollégáink napokban megjelent tanulmányukban, melyben a mi korábbi eredményeinkre is hivatkoznak. A különböző kilátások egyik oka a két madárfaj eltérő vonulási stratégiája, a másik pedig egy kicsit eltérő élőhely-választásuk. A sárgafejű királyka részleges vonuló, a Közép- és Észak-Európában fészkelők egy része időjárástól függően marad télen is a költőterületen, a tüzesfejű királykák valódi vonulók, ősszel időjárástól függetlenül mindegyikük elhagyja északi költőterületét. Az egyre melegebb nyári és őszi időjárás a sárgafejű királykák nagyobb részét ösztönzi arra, hogy a költőterületükön teleljenek át. A téli időjárás enyhébbé, de szélsőségesebbé is vált, egy-egy váratlan hidegfront, havazás a sárgafejű királykák nagyarányú halálozását okozhatja. Mindkét faj elsősorban fenyvesekben fészkel, de a tüzesfejű királyka jobban alkalmazkodik az észak-európai lombhullató erdőkhez, amiknek az éghajlat melegebbé válása kedvez. Korábbi vizsgálatunkban a sárgafejű királykák éves testtömeg átlagának fokozatos csökkenését mutattuk ki 1998 és 2020 között, ami ugyancsak a faj egyedeit érintő negatív hatásokra utal. Ha az éghajlatváltozás továbbra is az utóbbi évekhez hasonlóan folytatódik, akkor a sárgafejű királykák számának jelentős csökkenésére, a tüzesfejű királyka elterjedési területének északi irányú növekedésére lehet számítani Európában. Részletek a lengyel https://www.researchgate.net/.../385811250_Climate_Change..., és a saját tanulmányban https://www.wbwp-fund.eu/ring/pdf/43/03_gyuracz2021.pdf. A képeken Tömördön gyűrzött példányok láthatók (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2024.11.15.

A képen látható fiatal **erdei szürkebegyet** (*Prunella modularis*) 2024. szeptember 30-án gyűrték Szlovákiában, Besztercebánya közelében. A faj őszi vonulásának csúcs időszaka után, 2024. október 24-én visszafogtuk Tömördön (gyűrző: Kovács Dávid). Az adat megerősíti eddigi ismeretünket, amely szerint a Kárpát-medencén a Finnországtól Szlovákiáig húzódó, viszonylag keskeny sávból származó madarak vonulnak át olaszországi telelőterületeikre (GyJ). Fotó: Göncz István

2024.11.02.

Ma befejeztük az idei madárgyűrűzést a madárvártán. Egy **kék cinege** (*Cyanistes caeruleus*) volt az utolsó gyűrűzött madarunk. Köszönjük mindazok segítségét, akik hozzájárultak a madárvárta programjának eredményes megvalósításához (GyJ)!

2024.10.31.

A képen látható öreg tojó **fekete harkályt** fiatal madárként gyűrűztük 2022-ben, ma pedig visszafogtuk. Eddig 31 fekete harkályt gyűrűztünk 1998 óta a madárvártán. Mindössze három példányt fogtunk vissza a gyűrűzés éve után. A mai példányon kívül egy hímét 2000-ben gyűrűztünk és 2004-ben fogtuk vissza, egy másik hímét 2014-ben gyűrűztünk és 2015-ben visszafogtuk. A fekete harkály rendszeres, de kisszámú fészkelője a madárvárta környéki öreg erdőknek. Nem vonuló madárfaj, de költési időszakon kívül egyedei nagyobb területen mozognak (GyJ). Fotó: Göncz István

2024.10.30.

Ma kaptuk az értesítést a hazai Madárgyűrűzési Központtól, hogy egy 2024. október 10-én a madárvártán gyűrűzött fiatal **kék cinegét** (gyűrűző: Varga László) október 19-én visszafogtak Horvátországban, Tömördtől 219 kilométerre, Jaskovo határában, Károlyvárostól északnyugatra. A kék cinegéről az már ismert, hogy egy részük valódi vonuló, de vonulási viselkedésükről még keveset tudunk. A mostani eset azt mutatja, hogy a kék cinegék között is vannak a többséghez képest sok vonulási zsírtartalékkal (4) rendelkező és viszonylag gyorsan vonuló (repülő) példányok. A kék cinegék őszi vonulásával foglalkozó korábbi tanulmányunk itt olvasható:

https://biozoojournals.ro/.../v11n2/nwjz_151601_Gyuracz.pdf

A képen egy másik fiatal példány látható (GyJ). Fotó: Ruff Andrea

2024.10.26.

Kék cinege "szüret". Tömördön október második felében tetőzik a kék cinege őszi vonulása. Ilyenkor érkeznek nagy csapatokban a Magyarországtól északabbra fészkelő állományokból elsősorban a fiatal (1. naptári évében lévő) madarak. A madárvártán ősszel gyűrűzött kék cinegék 88%-a fiatal példány. A mellékelt kép ma készült az egyik hálóállásról (GyJ). Fotó: Göncz István

2024.10.24.

Október második felében is nagy a forgalom a madárvártán. Külföldi gyűrűs madarak váltják egymást, **feltos nádiposzáta** érkezett Finnországból, **vörösbegy** Olaszországból, **fekete rigó** Horvátországból és ma egy **erdei szürkebegy**

Szlovákiából. Úgy néz ki, hogy **fenyőpinty** (*F. montifringilla*) invázió is lesz idén, az első példányok befogása után több ezer példányból álló csapatok érkeztek és találnak terített asztalt a madárvártához közeli, learatott napraforgó táblán. A bokrosokban megpihenő, éjszakázó pintyekből sok bele is akad hálóinkba. Az énekesmadarakra **karvalyok** vadásznak, a képen látható példányt ma fogtuk. A sok és sokféle madár a naponta érkező gyerekcsoportok számára is tanulságos és örömteli élményt is jelentenek (GyJ). Fotó: Göncz István, Gyurácz József

2024.10.17.

A szintén Eurázsia északi részén fészkelő **szőlőrigók** (*T. iliacus*) első vonuló példányai is megérkeztek. A képen egy ma fogott, az idei első gyűrűzött szőlőrigó látható. A szőlőrigók többsége Nyugat- és Dél-Európában telel. A madárvártán korábban gyűrűzött példányok közül néhány került már meg Franciaországban, Olaszországban és Görögországban is (GyJ). Fotó: Göncz István

2024.10.16.

Eurázsia északi részén fészkelő **fenyőpintyek** is megérkeztek Tömörd környékére a napokban. A mellékelt képeken a madárvártán ma fogott, idei első gyűrűzött példánya látható. A vonuló **darvak** (*Grus grus*) egy csapata is átrepült a madárvárta területén (GyJ). Fotó: Göncz István

2024.10.15.

A **macskabagoly** rendszeres fészkelő a madárvárta környéki erdőkben. A képen látható, ma fogott példánya a harmadik gyűrűzött macskabagoly a madárvártán 1998 óta. Az egyik tavi, rekettyefüzes és harmatkásás élőhelyen álló hálóban került meg (GyJ). Fotó: Göncz István

2024.10.11.

Szélcsend, napsütés, őszi színek, madarak és emberek. Az Egyházaskötecsényi Kossuth Lajos Általános Iskola diákjai évről évre visszatérő látogatói a madárvártának. A mai napon több olyan madárfajjal találkozhattak, amiket eddig nem is ismertek. A legnagyobb csodálkozást egy **meggyvágó** (*Coccothraustes coccothraustes*) váltotta ki (GyJ).

2024.10.09.

A képen látható **berki tücsökmadár** (*L. fluviatilis*) ma akadt az egyik tavi hálóba. 1998 óta ez a legkésőbbi fogási adata a fajnak az őszi vonulási időszakban a madárvártán. Még egy példányt fogtunk októberben (okt. 5.), a többi mind korábban, többségüket augusztusban, szeptember első felében. Reméljük, hogy

ezek a későn vonuló példányok is elérik épségben Dél-Afrikát (GyJ). Fotó: Göncz István

2024.10.07.

A hűvös, szeles időjárás ellenére 36 látogató érkezett az idei Európai Madármegfigyelő Napokon a madárvártára, akik a két nap alatt 24 madárfajjal ismerkedhettek meg a madárgyűrés alkalmával. A három leggyakoribb a **vörösbegy**, **barátposzáta** és a **csilpcsalpfüzike** voltak, de a szerencsésebbek **hegyi fakusszal** (*Certhia familiaris*), **tüzesfejű királykával** és **ökörszemmel** (*Troglodytes troglodytes*) is találkozhattak. Köszönjük az érdeklődést! (GyJ). Fotó: Göncz István, Gyurácz József

2024.10.18.

A Boris ciklon elvonult, pár napos szünet után a vonuló madarak zavartalanul folytatják őszi vonulásukat, a nem vonulók helyi mozgásaikat. Ez megmutatkozik a napi fogásokban is (GyJ). Fotó: Ruff Andrea

2024.09.11.

A képen látható, tegnap este fogott **lappantyú** (*Caprimulgus europaeus*) a faj nyolcadik gyűrzött példánya a madárvártán 1998 óta. A lappantyú ritka fészkelő és átvonuló Vas vármegyében. Többségük szeptember első felében elvonul a Szaharától délre lévő telelőterületeikre, de egy-két példány október elejéig is maradhat Magyarországon (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2024.09.08.

Alkalmanként a területen vadászó **erdei fülesbaglyokból** is a hálóra akad egy-egy példány. A mellékelt képen tegnap este fogott madár látható (GyJ). Fotó: Ruff Andrea

2024.09.07.

A képen látható, ma fogott **kis légykapó** (*F. parva*) a 34. gyűrzött példány a madárvártán 1998 óta. A kis légykapó fokozottan védett, ritka fészkelő madárfaj hazánkban. Vas vármegyében elsősorban a Kőszegi-hegység bükkösein és gyertyános-tölgyeseiben költ néhány pár. Vonulási időszakban bármely bokrosban, erdőben előfordulhat. A hazánkban fészkelő és hosszú távú vonuló madárfajok többségével ellentétben, nem Afrikában, hanem elsősorban India esőerdeiben telel (Gy). Fotó: Gyurácz József, Szegvári Krisztián

2024.09.04.

A képeken látható nagy **fülemülét** (*Luscinia megarhynchos*) augusztus 8-án az erdő szegélyében fogtuk, ma pedig a mocsár kiszáradó részében visszafogtuk. A két fogás között sok zsírt halmozott fel vonulásához (a becslési skála alapján 1-ről 6-ra), jelentősen gyarapította mellizomzatát (a becslési skála alapján 1-ről 3-ra) és növelte testtömegét (23,3 grammról 37,6-re). Jó kondícióban folytathatja útját délkelet-afrikai telelőterülete felé. Az adatok bizonyítják, hogy a madárvárta területének védett élőhelyei fontos szerepet játszanak a faj néhány egyedének őszi vonulásában. Még ebben az aszályos időszakban is tudnak elegendő táplálékot nyújtani hosszú távú repülésük biztonságos folytatásához (GyJ). Fotó: Gyurác József

2024.09.02.

Vonuló harkályfajunk, a **nyaktekercs** (*Jynx torquilla*) képen látható fiatal példányát augusztus 12-én gyűrtük és ma visszafogtuk. Valószínű még marad is egy ideig, mert vedlésben van. Az öreg példányokkal ellentétben a fiatalok nem cserélik ki teljes tollazatukat őszi vonulásuk előtt, de nem is a fiatal énekesmadarak egy részénél megfigyelhető részleges vedlés jellemző rájuk. Ugyanis a fiatal énekesmadarak kézevezőiket (leghosszabb szárnytollak) nem vedlik, a nyaktekercek viszont mindegyiket kicserélik az őszi vonulás előtt. Azonban régi karevezőiket általában a Szaharától délre lévő telelőterületeiken vedlik és növesztenek helyettük újakat. Ha néhányuk meg is kezdi karevezőik cseréjét idehaza, a vedlést felfüggesztik a vonulás idejére és Afrikában fejezik be. A két középső toll kivételével faroktollaikat is cserélik még az őszi vonulás előtt. Kis részük őszi vonulása elhúzódhat szeptember végéig, október elejéig (GyJ). Fotó: Gyurác József

2024.08.30.

Idén sem maradt el a madárvárta rétjeinek egy részén a gyepterületek fenntartását szolgáló szárazúzózás. A nagy melegben szüneteltetjük a madárfogást, de reggel és az esti órákban az őszi vonulás első időszakának megfelelő a madármozgás. A három hazánkban fészkelő **fűzikefaj** (*Phylloscopus spp.*) példányai is egyszerre vannak jelen a bokrosokban. Egy újabb **jégmadár** (*Alcedo atthis*) és egy újabb **rozsdás csuk** is a hálóba akadt (GyJ). Fotó: Gyurác József, Kovács Patrik

2024.08.18.

A **karvaly** Vas vármegye erdeiben gyakori fészkelő, télen településeken is előfordul. Hálókba viszonylag ritkán kerül. A ma reggel fogott, képeken látható

fiatal példánya a negyvenedik gyűrűzött karvaly a madárvártán 1998 óta (GyJ).

Fotó: Riba Krisztina, Szegvári Krisztián, Vágfalvi Simon

2024.08.16.

Az idei nyári-őszi madárgyűrűzés harmadik hetén az MME Ifjúsági Tagozatának vasi tagjai voltak a madárvárta munkatársai: Kovács Patrik, az Állatorvostudományi Egyetem hallgatója, Mesteri Róza, az ELTE Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium diákja, valamint Vágfalvi Simon, a Budapesti Corvinus Egyetem hallgatója. Ma reggel egy **rozsdás csukot** is fogtak. A rozsdás csuk ritka fészkelő és szórványos átvonuló Vas vármegyében, hazai fészkelő állománya mérsékelten csökkent az utóbbi évtizedekben. Akadt még a hálókba egy-egy **tövisszúró gébics**, **kerti geze** (*Hippolais icterina*), **sisegő füzike** és **mezei poszáta** is (GyJ).

Fotó: Gyurácz József

2024.08.10.

A Tömördi Madárvárta 2. hetének híradása. A **barátposzáták**, **fekete rigók** mellett a **tövisszúró gébicsek** is szépen jönnek. A tegnapi nappal bezárólag 679 gyűrűzött madár és 188 visszavágás volt a két hét alatt, eddig 42 faj. A ritkábban hálóba kerülők közül **nagy fülemüle** (*L. luscinia*), **mezei pacsirta** (*Alauda arvensis*), **kis fakopáncs** (*Dryobates minor*), **egerészölyv** és **búbosbanka** (*Upopa epops*) örvendeztetett meg bennünket. Szöveg és fotó: Illés Péter

2024.08.06.

Néhány kép az elmúlt napokban fogott madarokról. Az egyik képen látható **mezei pacsirta** a faj hetedik gyűrűzött példánya a madárvártán 1998 óta. A mezei pacsirta rendszeres, de nem nagyszámú fészkelője a madárvárta környéki szántóföldeknek (GyJ). Fotó: Góczán József, Szegvári Krisztián, Vörös Norbert

2024.07.29.

Ma reggeli fogás, a 14. gyűrűzött **jégmadár** a madárvártán 1998 óta (GyJ). Fotó: Góczán József és Szegvári Krisztián

2024.07.10.

A madárvárta idei CES programjában gyűrűzött és visszafogott madárfajok példányszámát a mellékelt táblázat tartalmazza. A kezdetektől (2004) idén gyűrűztük a legkevesebb madarat, ld. a mellékelt ábrát. A három leggyakoribb gyűrűzött madárfaj közül a **barátposzáta** (31 pld.) és a **csilpcsalpfüzike** fogása (16 pld.) csökkent le nagyon a tavalyi fogásszámhoz (65 pld. és 42 pld.) képest, de **vörösbegyből** (is kevesebbet fogtunk idén (35 pld.) mint 2023-ban (44 pld.) (GyJ).

2024.07.10.

Július 8-án volt az idei utolsó CES napunk, melyen a Csányi Alapítvány a Gyermekekért Természetismereti és Idegen Nyelvi Táborának diákjai is részt vettek. Megismerkedtek a madárgyűrűzéssel, láttak közelről **vörösbecsét**, **csilpcsalpfüzikét**, **hegyi fakuszt**, és botanikai ismereteiket is gyarapították. A foglalkozást Keszei Balázs, Bancsó Sándor és Illés Péter vezették, közreműködött Mesteri Róza, Vágfalvi Simon. Ezzel véget is ért a madárvárta jelen költési időszakban végzett madárgyűrűzői tevékenysége. Köszönet minden részvevőnek (GyJ)! Képek: Bancsó Sándor

2024.06.28.

A mai CES nap is a fiataloké volt, a mellékelt képeken egy odúfészkelő **örvös légykapó** (*F. albicollis*), egy odúkészítő/-fészkelő **közép fakopáncs** (*Dendrocoptes medius*) fiatal példánya és fiatal madarászok, Takács Péter és tanítványai (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2024.06.18.

A madárvártán június 15-én volt a CES 7. napja, a 36 befogott madárból 26 idén kelt ki a tojásból. A madárfajok egy részénél a fiatal madarak első tollazata színezetben, mintázatban is teljesen más, mint a felnőtt, ivarérett példányoké. A fiatal **vörösbecsék** pettyesek. A **széncinege** fiataljainak színe, mintázata hasonló, mint az öregeké, de színeik kicsit fakóbbak (GyJ). Fotó: Szegvári Krisztián

2024.06.10.

A **hegyi fakusz** és a **rövidkarmú fakusz** (*C. brachydactyla*) külalakban és életmódban is nagyon hasonló madárfajok. A madárvárta környéki erdőkben mindkettő előfordul egész évben. Legújabb tanulmányunkban éves és napi fogásaiknak változásait, tartózkodási idejüket, szárnyhosszukat, testtömegüket és kondíciójukat hasonlítottuk össze. A két faj költés utáni diszperziós mozgása, vonulása és élőhelyválasztása között hasonlóságokat és különbségeket is kimutattunk. Részletek az Ornis Hungarica idei első számában olvashatók itt: [http://www.ornis.hu/.../OrnisHungarica_vol32\(1\)_p61-79.pdf](http://www.ornis.hu/.../OrnisHungarica_vol32(1)_p61-79.pdf)

A mellékelt képen egy költési időszakban gyűrűzött hegyi fakusz látható. Fotó: Ruff Andrea

2024.06.08.

Ma volt az idei CES hatodik napja a madárvártán. Egy hete a **tövisszúró gébics** helyi fészkelőinek hím példányát fogtuk, ma egy tojó került a hálóba (GyJ). Fotó: Mesteri Róza

2024.05.26.

2022-ben a madárvártán befogott madarakon élősködő kullancsok és kullancslegyek gyűjtésével csatlakoztunk az Állatorvostudományi Egyetem Parazitológiai és Állattani Tanszékének kutatási programjához. A kutatócsoport legújabb tanulmánya a különböző madárfajokon előforduló kullancslegyek ismertetésével, azok genetikai-rendszertani összehasonlításával is foglalkozik. Először sikerült kimutatni az afrikai eredetű ***Ornithoctona laticornis*** kullancslégy faj európai előfordulását. A mellékelt ábra és a teljes cikk itt található (GyJ): <https://parasitesandvectors.biomedcentral.com/.../s13071...>

2024.05.11.

Tegnap és ma megtartottuk az idei terepgyakorlat utolsó és a CES 3. napját. Javában tart a fészkelési időszak, sok a költőterületén visszafogott madár, több a kotlófoltos példány, és a fészkeből minap kirepült **őszapót** (*Aegithalos caudatus*) is fogtunk. A tavalyi cserje- és favágások maradványainak eltávolításával az **agárkosboros** rét területét is növeltük (GyJ). Fotó: Gyurácz József, Szalai Marietta

2024.04.20.

A mai madárgyűrzés alkalmával a madárvárta történetében először fordult elő 1998 óta, hogy a gyűrzés éve után fogtunk vissza egy **sisegő fűzikét**. A képen látható madarat 2022. június 4-én gyűrtük, és már akkor is öreg, kotlófoltos rendelkező madár volt. Ez a 9 grammos példány legalább háromszor megjárta Afrikát, és ma majdnem ugyanott fogtuk vissza, mint két évvel korábban (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2024.04.17.

2023. szeptember 5-én gyűrtünk egy fiatal **nádi tücsökmadarat**, visszafogtuk 2023. szeptember 13-án, és első sikeres afrikai telelése után 2024. április 9-én is. Tovább vonult vagy a tömördi tó növényzetében fog fészkelni? Talán a következő gyűrzések alkalmával megtudhatjuk. A képen egy másik Tömördön fogott példány látható (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2024.04.17.

A Madárgyűrzési Központtal együttműködve ellenőriztük és összesítettük a 2024. április 2-től április 9-ig tartó madárgyűrzés adatait. 31 faj 320 példányát gyűrtük

meg, és 110 esetben fogtuk vissza 15 faj egyedeit a madárvártán. A gyűrűzött madárfajok egyedszámát az alábbi lista tartalmazza. Az egyhetes gyűrűzés során több óvodás és diák csoportot is fogadtunk, köztük a Soproni Egyetem hallgatóit. A madaras képen egy **citromsármány** (*E. citrinella*) látható (GyJ). Fotó: Bánhidi Péter, Szegvári Krisztián

2024.04.06.

A képen látható **kis fakopáncs** hím példánya ma került az egyik hálóba. Az éves fogások alapján a **kis fakopáncs** helyi állománya lényegesen csökkent 1998 és 2023 között, a **nagy fakopáncs** (*Dendrocopos major*), a **közép fakopáncs**, a **fekete harkály** és a **zöld küllő** növekedett (GyJ). Fotó: Szegvári Krisztián

2024.04.06.

Az **erdei pinty** egyik leggyakoribb fészkelő madárfaj a madárvárta környéki erdőkben, bokrosokban. A képen látható, az idei fészkelési időszakban valószínűleg egy költőpárt alkotó hím (színesebb példány) és tojót egyszerre, ugyanazon a helyen, ma reggel fogtuk be (GyJ). Fotó: Szegvári Krisztián

2024.04.04.

Ma megfogtuk a **hamvas küllő** (*P. caux*) tojó példányát is. A madárvártán 1998 óta meggyűrűzött 16 hamvas küllő közül tizennégynek volt ismert a neme. 7 hím és 7 tojó. A harkályfajok kor- és ivararányáról, élőhely-választásáról szóló tanulmányunk a Cinege, vasi madártani tájékoztató 28. számában olvasható: http://chernelmte.extra.hu/cinege2023_28.pdf (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2024.04.03.

Hamvas küllő hím példánya. A tizentötödik gyűrűzött **hamvas küllő** a madárvártán 1998 óta.

2024.02.29.

Az idei tél véget vetett a matuzsálem egyik felének. „A **cserek** (*Quercus cerris*) közül monumentális méretével tűnik ki a terület nyugati szegélyében álló, kettős törzsű fa. A többi, 39 nagyméretű, széles koronájú csertölgy az egykori legelő szabad állásban fejlődött faegyedeinek megmaradt példánya lehet. Ezek a fák mikroélőhelyek gazdag és mással nem pótolható tárházát adják a területnek, mohák, zuzmók élnek rajtuk, kéregrepedéseik, összetett ágrendszerük mind-mind önálló élőhely. Spirituális értékük is kiemelkedő: az emberi kultúra korai korszakaiban szentként tisztelt fák lenyűgözik azt, aki „rajtuk pihenteti a szemét”.
Írta a madárvárta területén élő öreg fákról Németh Csaba a „Megfigyelések az

erdősülés és erdőfejlődés természetes folyamatairól a Tömördi Madárvártán” című tanulmányában. A teljes cikk itt olvasható: http://chernelmte.extra.hu/cinege2019_24.pdf. Fotó: Gyurác József, Németh Csaba

2024.02.14.

Az eddigi legnagyobb távolságban és Olaszországban először került meg hazai gyűrűs **fenyvescinege** (*Periparus ater*). Egy Tömördön 2023. szeptember 9-én, reggel nyolc órakor gyűrűzött fenyvescinege (gyűrűző: Kiss Csilla) került meg 2023. november 20-án Bolzano térségében, Tömördtől 392 kilométerre. A madár ablaknak ütközés következtében pusztult el, ami sajnos gyakran megtörténik a madarakkal. Eddig Szlovéniában és Szlovákiában került kézre 1-1 hazai gyűrűs fenyvescinege, illetve ezekben az országokban gyűrűzött 1-1 példány került meg itthon: <https://mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-parate>

A mellékelt képen 2023. szeptember 2-án, a madárvártán gyűrűzött fenyvescinegék láthatók (GyJ). Fotó: Kalmár Sándor

2024.01.31.

Egy 2023. július 30-án Tömördön gyűrűzött (gyűrűző: Góczán József) fiatal **csilpcsalpfüzikét** fogtak vissza 2024. január 13-án Franciaországban, a Földközi-tenger partján Montpelliértől délre. A madár valószínűleg a madárvárta környékén fészkelő párok egyikének fiókája lehetett, az egyik tavi, rekettyefüzes, harmatkásás élőhelyen álló hálóval fogtuk be. Mielőtt elindult volna őszi vonulására, 2023. szeptember 15-én galagonya, kökény, vadvirág és akác alkotta növényzetben fogtuk vissza (gyűrűző: Kalmár Sándor). Testtömege 7,4 grammról 8,5 grammra nőtt júliustól szeptemberig, ami a madár életrevalóságát jelzi. Egy korábbi tanulmányunk alapján az elsőéves csilpcsalpfüzikék mindössze kb. 15 százaléka éli meg a másodéves kort. A hazánkban gyűrűzött madarak a megkerülések alapján elsősorban a Földközi-tenger középső és keleti partvidékén töltik a telet. Velük ellentétben, madarunk jelenleg a francia Riviérán, Tömördtől 1088 kilométerre telel. Reméljük túléli, és visszatér koltozni szülőföldjére. A képen egy másik csilpcsalpfüzike látható. Fotó: Gyurác József

2023.12.15.

A **fekete rigó** európai állománya minden felmérés szerint növekedett az elmúlt évtizedekben. Az éghajlat változása, az ember tevékenysége persze a fekete rigókra is hatással van. A vonuló fekete rigóknál tapasztalt, az egyedek természetes

kiválasztódása következtében megfigyelhető változásokról, azok kor- és ivarfüggéséről szól legújabb tanulmányunk: Annual captures, autumn migration phenology, and morphological traits of the Common Blackbird (*Turdus merula*) over 24 years. Itt olvasható: https://biozoojournals.ro/.../v19n2/nwjz_e231602_Gyuracz.pdf.

A képen egy adult fekete rigó hím példánya látható. Fotó: Gyurác József
2023.12.07.

A Madárgyűrűzési Központtal együttműködve ellenőriztük és összesítettük a 2023. július 29-től november 4-ig tartó madárgyűrűzés adatait. 79 faj 6767 példányát gyűrűztük meg, és 1460 esetben fogtuk vissza 43 faj egyedeit a madárvártán. A gyűrűzött madárfajok egyedszámát az alábbi lista tartalmazza. A képen egy **közép fakopáncs** látható (GyJ). Fotó: Szegvári Krisztián
2023.12.06.

Megjelent az Ornis Hungarica legújabb kötete, melyben az egyik tanulmány gyakori **énekesmadaraink** (*Passeriformes*) állományváltozását elemzi az Állandó Ráfordítású Madárgyűrűzés (CES-Constant Effort Sites) alapján. A Tömördi Madárvárta a CES hazai indulása (2004) óta folyamatosan részt vesz a programban, melynek célja feltárni a fészkelő madárpopulációk változásait a költési időszakban történő egyedi jelölés módszerével (GyJ). Tanulmányunk itt olvasható: [http://www.ornis.hu/.../OrnisHungarica_vol31\(2\)_p74-88.pdf](http://www.ornis.hu/.../OrnisHungarica_vol31(2)_p74-88.pdf)
2023.12.04.

A madárvártán 2022. október 17-én gyűrűzött (gyűrűző: Németh Csaba) fiatal **erdei pinty** tojó tetemét talál meg 2023. december 1-én Olaszországban. Házi macska ejtette el. A megkerülés beleillik az országos mintázatba, amely szerint a hazánkban gyűrűzött erdei pintyek többsége az Appennini-félszigeten, a pintyek egyik legfontosabb telelőterületén kerül meg (GyJ). A mellékelt kép illusztráció, egy másik tojó példány. Fotó: Gyurác József
2023.11.05.

Befejeztük az idei madárgyűrűzést a madárvártán. **Süvöltők** (*Pyrhulla pyrhulla*) hangja kísérte a hálók leszedését. Egy októberben gyűrűzött és tegnap visszafogott **szajkó** (*Garrulus glandarius*) volt az utolsó befogott madarunk. Köszönjük mindazok segítségét, akik hozzájárultak a madárvárta programjának eredményes megvalósításához (GyJ)! Fotó: Gyurác József
2023.10.24.

Tegnap megérkeztek az első **süvöltők**, de még javában zajlik a többi Dél- és Közép-Európában telelő madárfaj őszi vonulása is. A múlt héten tetőzött a **széncinege**, **kék cinege** és az **ökörszem** vonulása, a **sárgafejű királykák** még a napokban is nagy számban érkeznek. Sok hazai diák mellett a Soproni Egyetemen Erasmus ösztöndíjjal tanuló portugál egyetemisták is megismerkedhettek az itt zajló madárvonulással és a madárvárta kutatási tevékenységével (GyJ). Fotó: Gyurác József, Kiss Csilla, Szegvári Krisztián

2023.10.23.

A mai hidegfronttal megérkeztek az első **szőlőrigók** (*T. iliacus*) is. Fotó: Gyurác József

2023.10.12.

A képen látható, ma fogott példány az első gyűrűzött **fenyőpinty** az idei őszi vonulási időszakban a madárvártán. Éves fogásainkban is jól tükröződik a fenyőpinty vonulásának inváziós jellege. 1998 óta három évben volt nagyszámú fogás: 2005-ben 708 pld., 2010-ben 462 pld., 2021-ben 263 pld. Az évek többségében 20-nál kevesebbet fogtunk, de voltak olyan évek (pl. 2011, 2020), amikor egyet sem (GyJ). Fotó: Göncz István

2023.10.10.

Fekete harkály, **szajkó** és **énekes rigó** is színesítette a madárvártára látogató óvodások mai programját. Írországból érkezett munkatársunk, Tonya Walsh is először foghatott fekete harkályt életében (GyJ). Fotó: Gyurác József

2023.10.08.

Az első gyűrűzött **nagy őrgébics** (*L. excubitor*) idén a madárvártán, ma reggeli fogás (GyJ). Fotó: Szegvári Krisztián

2023.10.07.

A **havasi pityer** (*Anthus spinoletta*) szórványos átvonuló, telelő októbertől áprilisig Vas vármegyében. A képeken látható példányát ma fogtuk, a második gyűrűzött havasi pityer a madárvártán 1998 óta. Az elsőt húsz évvel korábban, 2003. október 1-én gyűrűztük (GyJ). Fotó: Szegvári Krisztián

2023.10.04.

A **fekete harkály** rendszeres, de kisszámú fészkelő a madárvárta környéki erdőkben, elsősorban az Ablánc-patak völgyében lévő idősebb bükkökben készíti odúját. A képen látható, ma fogott hím példánya a harmincadik gyűrűzött fekete harkály a madárvártán 1998 óta. 17 hím, 11 tojó és 2 ismeretlen ivarú madár van

közöttük. A fekete harkály nagyfokú területhűsége ellenére mindössze két hím példányát fogtuk vissza, egy 2000-ben jelöltet 2004-ben és egy 2014-ben gyűrűzöttet 2015-ben (GyJ). Fotó: Égető János

2023.09.26.

Ma reggeltől délutánig több mint 170 madarat gyűrűztünk. Több madárfaj őszi vonulása szeptember végén kezd beindulni. Ma fogtuk az első **erdei szürkebegyet** az idei őszi vonulási időszakban (GyJ). Fotó: Göncz István, Koszorús Péter

2023.09.25.

A **hegyi billegető** (*Motacilla cinerea*) szórványos fészkelő, vonuló és telelő madárfaj Vas vármegyében. A ma fogott madár a negyvenhatodik gyűrűzött példány a madárvártán 1998 óta. Elsősorban ősszel és kizárólag a tavi hálókcal, rekettyefűzes, harmatkásás élőhelyen fogunk hegyi billegetőket (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2023.09.22.

Második gyűrűzött **sárszalonka** (*Gallinago gallinago*) idén a madárvártán (GyJ). Fotó és film: Riba Krisztina

2023.09.21.

Mai madárcsokor: **füsti fecske** (*Hirundo rustica*), **tüzesfejű királyka**, **meggyvágó**, **énekes rigó**, **kerti rozsdafarkú**, **citromsármány**. Fotó: Szegvári Krisztián

2023.09.20.

A **vándorfüzike** (*Ph. inornatus*) Szibériában költ, a telet elsősorban Délkelet-Ázsiában tölti. Egyes példányai őszi kóborlásaik során Európába is eljutnak. A képen látható, ma fogott példány a hetedik gyűrűzött vándorfüzike 1998 óta a madárvártán. Egy-egy madarat a következő években fogtunk: 2002, 2007, 2008, 2010, 2012, 2013. Az idei a legkorábbi adata, a többi példány szeptember 25-én vagy utána akadt a hálóba (GyJ). Fotó: Ruff Andrea

2023.09.19.

A **nyaktekercs** az egyetlen harkályfaj, amelynek Európában fészkelő állományai Afrika Szaharától délre fekvő területein telelnek. A képen látható madarat 2021. augusztus 23-án gyűrűztük öreg példányként, ma délután pedig visszafogtuk. Ennek alapján legalább három alkalommal járt már Afrikában (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2023.09.13.

A madárvárta területén, valamint a szomszédos erdőkben eddig még nem tapasztaltuk a **tölgy csipkéspoloska** (*Corythucha arcuata*) nagyszámú előfordulását és nagymértékű kártételét. Idén azonban igen, aminek következtében már nyár végén elkezdtek a tölgyek levelei sárgulni, száradni és lehullani. Az Észak-Amerikából származó rovar első hazai előfordulását 2013-ban bizonyították, és azóta rohamosan terjed a hazai erdőkben. A mellékelt képeken a poloskák levélfonáki szívogatása következtében látványosan elszíneződő leveleket, lombozatot, kifejlett rovarokat és lárvákat is láthatunk (GyJ). Fotó: GyurácZ József
2023.09.12.

Ma gyűrűzött **tüzesfejű királykák**. A hímek fejtetőfoltjának legnagyobb része általában csillogó narancsos aranyszín, tojóknál sárga, néha világos narancsos árnyalattal. A hímek nagy részének szárnya is hosszabb, mint a tojóké (GyJ). Fotó: GyurácZ József
2023.09.08.

Sárszalonka a mocsárból, ma reggeli fogás. Vas vármegyében szórványos átvonuló tavasszal és ősszel is (GyJ). Fotó: Göncz István
2023.09.04.

Ma reggeli fogás, a képen látható példány a tizenharmadik gyűrűzött **jégmadár** a madárvártán 1998 óta (GyJ). Fotó: Göncz István
2023.09.03.

A képen látható **kékbegy** ma akadt az egyik tavi hálónkba. A faj tizenegyedik gyűrűzött példánya a madárvártán 1998 óta. A kékbegy rendkívül ritka fészkelő és átvonuló Vas vármegyében (GyJ). Fotó: Kalmár Sándor
2023.09.02.

A képen látható **fenyvescinegék** ma fogtuk. Az összes hazai fészkelő cinegefaj közül a fenyvescinegére jellemző legnagyobb mértékben az őszi irrupció, amikor egyes években más évekhez képest a madarak igen nagy csapatokban vonulnak, és ilyenkor nagy számban is fogjuk be őket. Az eddigi kutatások alapján az irrupciós években (pl. 2010, 2012) Nyugat-Magyarország a fenyvescinege őszi vonulásának súlypontja. A vonulás csúcsa szeptemberben van, ez eltér a másik két nagy fogásszámú cinegefaj (kék cinege, széncinege) vonulási csúcsától, de hasonlít a barátcinegééhez (GyJ). Fotó: Kalmár Sándor
2023.08.28.

A képen látható **berki tücsökmadarat** ma fogtuk, a faj nyolcvanegyedik gyűrzött példánya a madárvártán 1998 óta. A berki tücsökmadár hazai fészkelő állománya mérsékelten csökkent az utóbbi évtizedekben. Vas vármegyében szórványos fészkelő és átvonuló (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2023.08.16.

2023. július 8-án autó üttött el egy **kis poszátát** Dániában, a madarat 2021. augusztus 6-án jelöltük Tömördön (gyűrűző: Polovitzer Péter). A madárvártán 1998 és 2022 között gyűrzött 2960 kis poszáta közül eddig összesen 5 példány került meg külföldön, egy-egy madár Finnországban, Izraelben, Németországban, Szerbiában és most Dániában. A kis poszáta a Szaharától délre telel, de a tömördi éves fogások és egyéb hazai felmérések alapján is hazai állománya sok hosszútávú vonuló madárfaj állományával ellentétben nem csökkenő, hanem stabil, illetve mérsékelten növekvő az utóbbi évtizedekben (GyJ). A madárfotó illusztráció: Gyurácz József

2023.08.14.

1998 és 2022 között mindössze 21 **gyurgyalagot** (*Merops apiaster*) gyűrtünk a madárvártán. A képen látható példányok ma akadtak a hálóra (GyJ). Fotó: Kovács Patrik

2023.08.13.

A tavaszi és őszi vonulási időszakokban összesen 212 **csízt** (*Spinus spinus*) gyűrtünk 1998 és 2022 között. Többségüket október végén, november elején. A ma fogott, képen látható példány a legkorábban gyűrzött csíz költési időszak után a madárvártán. Az eddigi legkorábbi őszi gyűrzés 2012. szeptember 15-én volt (GyJ). Fotó: Riba Krisztina

2023.08.09.

Zajlik a nyári-őszi madárgyűrzés második hete a madárvártán. 500-nál több gyűrzött madár és 42 faj volt eddig. A leggyakoribb **széncinege** (93 pld.) és **csilpcsalpfüzike** (68 pld.) mellett 48 példány **tövisszúró gébicset** is gyűrtünk. Különleges élmény volt ma a **pettyes vízicsibe** (*Porzana porzana*) és a **sárgarigó** (*Oriolus oriolus*) (GyJ). Fotó: Illés Péter

2023.08.03.

Az **ökörszem** jellegzetes fészkelője a madárvárta környéki erdőknek, elsősorban az Ablánc-patak völgyében. Augusztusban a helyi fészkelők egy-egy példányát fogjuk, a képen látható ökörszemet ma gyűrtük. Október közepén, az őszi vonulás

tetőzésekor, naponta 10-12 példány is akadhat a hálókba (GyJ). Fotó: Góczán József

2023.08.02.

A **nádi tücsökmadár** Vas vármegyében ritka fészkelő a nagyobb kiterjedésű gyékényesek és nádasok hiánya miatt. Az idei költési időszakban két éneklő példányát rendszeresen hallottuk a tömördi tóban, ami helyi fészkelésére utal. A képen látható öreg, teljes vedlésben lévő példányát ma fogtuk (GyJ). Fotó: Góczán József

2023.08.01.

A képen látható **sordélyt** ma fogtuk. Hazai állománya mérsékelten csökkent az utóbbi évtizedekben. Tömördön utoljára 2020-ban fogtunk 3 példányt (GyJ). Fotó: Góczán József

2023.07.29.

Ma délután beindítottuk a novemberig tartó madárgyűűzést a madárvártán. Az egyik erdei hálóba **karvaly** is akadt, jó kezdés (GyJ). Fotó: Góczán József

2023.07.14.

A madárvárta területén is előfordul, az elsősorban domb- és hegyvidéki patak völgyekre jellemző, a tarkalepkékhez tartozó **gyászlepke** (*Nymphalis antiopa*). Védett, természetvédelmi értéke 50 ezer forint. Egyetlen nemzedéke júniustól szeptemberig, majd áttelelés után márciustól-májusig repül. Rajzásának csúcsa július elejére esik. A lepke gyakran tartózkodik nedves talajon, hullott gyümölcsök, sérült fák kicsurgó nedveit szívogatja. Hernyója társasan él tápnövényein, fűz-, szil-, éger-, nyír- és nyár-fajokon. Ezek közül rekettyefűzből és mézgás égerből van sok a madárvárta környékén (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2023.07.13.

A madárvárta idei CES programjában gyűűzött és visszafogott madárfajok példányszámát a mellékelt táblázat tartalmazza. A kezdetektől (2004) csak 2011-ben (312 pld.) és 2014-ben (358 pld.) gyűűztünk az ideihez (341 pld.) hasonlóan sok madarat. Mindhárom évben a **barátposzáta** volt a leggyakoribb: 69 pld., 64 pld., 65 pld. A korábbi évek fogás adatai a vasi madártani tájékoztatókban olvashatók (GyJ): <http://chernelmte.extra.hu/chcinege.html>

2023.06.10.

A **karvalyposzáta** hazai CES pontokon évente befogott példányszáma 2004 óta fokozatosan csökkent 2018-ig. A költési időszakban végzett felmérések (MMM)

alapján hazai fészkelő állománya stabil volt 1999 és 2022 között, de például a Dunántúlon és a Duna-Tisza közén csökkent, a Tisza mentén és a Tiszától keletre eső területek jelentős részén növekedett a fészkelők száma. Azok a CES pontok, ahol karvalyposztát is fognak, elsősorban a Dunántúlon és a Duna-Tisza közén működnek (GyJ). Fotó: Takács Péter

2023.05.30.

Két szép növényfaj is virágzik most a madárvárta területén. A gondozott rétek egyikén a **kétlevelű sarkvirág** (*Platanthera bifolia*), védett orchideaféle egy, a mocsárban a **sárga** (mocsári) **nőszirm** (*Iris pseudacorus*) több példánya virít (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2023.05.30.

Az ötödik CES napon (május 27.) gyűrűzött madarak között voltak már idén kelt, fészkükből kirepült példányok is, például **őszapó**, **seregély** (*Sturnus vulgaris*), **kék cinege** (GyJ). Fotó: Ruff Andrea, Riba Krisztina

2023.05.20.

A negyedik CES nap előtti pénteken az ELTE biológianár szakos hallgatóinak természetvédelmi terepgyakorlatát fejeztük be a madárvártán. A gyakorlat keretében a diákok a természetvédelmi célú vizsgálatok egy-egy egyszerűbb módszerét ki is próbálhatták, de a fásszárú növényzet eltávolításával a gyepterületek gondozásában is részt vettek. Szombaton a Nyitrai Utcai Általános Iskola tanulói is segítettek a madárgyűrűzést, a Gothard Jenő Általános Iskola madarász sulis diákjainak pedig madárgyűrűzési bemutatót tartottunk. A gyakori **poszáta** (*Sylvia* és *Curruca spp.*) és **füzike** (*Phylloscopus spp.*) fajok mellett a gyerekek **kis** és **nagy fakopáncsot** (*Dendrocopos major*), valamint **barázdabillegetőt** (*M. alba*) is megfigyelhettek (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2023.04.30.

Kerti rozsdafarkú hím példánya az idei 2. CES napon (GyJ). Fotó: Ruff Andrea

2023.04.27.

A **mocsári teknős** (*Emys orbicularis*) fiatal példánya is a tó felé igyekezett ma délelőtt, biztonságosan oda is ért. A tavaly lerakott tojásokból a fiatalok többsége már szeptemberben kikel, de a talajban telel át. Egy részük viszont télre is a tojásban marad, és csak tavasszal bújik ki (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2023.04.27.

Az utóbbi napokban az **erdei békák** (*Rana dalmatina*) is nagy számban keresik fel a tavat peterakás céljából (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2023.04.27.

A rétek évi egyszeri szárazúzóval történő kezelésével a védett **agár sisakoskosbor** (*Anacamptis morio*) helyi állománya tartósan fenntartható. Idén sok példánya virágzik a madárvárta területén (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2023.04.18.

Az utóbbi napok esőzéseinek következtében jelentősen megemelkedett a tömördi Nagy-tó vízszintje és vízfelülete. A legmélyebb részen derékig ér a víz. A tó minden szegletében zajlik a **barna varangy** (*Bufo bufo*) násza. Fotó: Gyurácz József

2023.04.11.

2022. október 13-án Ausztriában, a Fertő tó mellett (Illmitz, Biológiai Állomás) gyűrűzött fiatal **csilpcsalpfüzikét** fogtunk vissza 2023. március 29-én. A faj őszi vonulásának dinamikája a madárvártától mindössze 47 kilométerre lévő Fertő melletti gyűrűzőhelyen is hasonló lehet, mint Tömördön. A gyűrűzés dátuma és a napi fogások alapján az őszi vonulás csúcs időszakában fogták, ezért valószínűleg északabbról érkezhetett, amit a visszafogott madarak tartózkodási ideje alapján feltételezhetünk. A visszafogott madarak ábráján jól látszik, hogy a július-szeptemberben gyűrűzött helyi vagy a Kárpát-medence más területeiről érkező madarak közül valószínűleg már egy sincs a madárvárta környékén az őszi vonulás október közepi tetőzésekor. A rövid és kerek szárnyú, vonulás közben rövidebb szakaszokat repülő csilpcsalpfüzikék számára az Alpok és a Kárpátok magas hegyvonulatai jelentős akadályok, ezért a madarak többsége a hegységeket nyugatról vagy keletről megkerülve éri el a Földközi-tenger környéki telelőhelyét. Egy kisebb részük azonban a folyóvölgyeket, hágókat vonulási folyosónak használva megtalálja a hegyeken átvezető utakat. Ezek közül ezidáig legészakabbról Norvégiából (1877 km) érkezett egy 2007 szeptemberében gyűrűzött példány Magyarországra, szintén Tömördön pihent meg és fogtuk vissza 2010 márciusában (gyűrűző ekkor is: Bánhidi Péter). Egy csilpcsalpfüzike tavasszal és ősszel is ugyanazt a vonulási útvonalat követi. (GyJ). A madárfotó illusztráció: Gyurácz József

2023.04.02.

Ma befejeztük a tavaszi madárgyűrűzést, 24 madárfaj 388 példányát jelöltük meg, a három legnagyobb számban fogott madárfaj a **vörösbegy** (181 pld.), a

csilpcsalpfüzike (69 pld.) és **barátposzáta** (26 pld.). 18 madárfaj 196 példányának visszafogását regisztráltuk, köztük egy osztrák gyűrűs csilpcsalpfüzikéjét is. A madárvárta tevékenységében részt vett Tonya Walsh, Írországból érkezett madárgyűrűző. Több gyerekcsoportnak tartottunk madárgyűrűzési bemutatót, és a Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság által szervezett, II. Tömördi Ifjúsági Biodiverzitás Nap botanikai, valamint zoológiai programjainak megrendezéséhez is lehetőséget biztosítottunk. Köszönet minden résztvevőnek! (GyJ). Fotó: Gyurác József, Szinetár Csaba

2023.03.08.

A Cseh Köztársaságban, Tömördtől 187 kilométerre, 2023. január 29-én fogták vissza azt a **széncinegét**, melyet kikelése évében, 2021. október 10-én, a faj őszi vonulásának csúcs időszakában gyűrűztünk, amikor legnagyobb a napi fogások száma (gyűrűző: Koszorús Péter). A széncinege elterjedési területének legnagyobb részén állandó madár, erős területhűség jellemző rá. Egy részük kis elmozdulással télen a költőterület közelében marad, más részük kisebb vagy nagyobb távolságra, olykor 1000 kilométernél is messzebbre elvonul telelni. Ezek a különbségek azt mutatják, hogy a széncinege fakultatív részleges vonuló faj. Az északi populációkban a tápláléktól és időjárási viszonyoktól függően nagyobb a vonulók aránya, ezek déli irányban mozdulnak el a költőterületekről. A vonulók között legalább 80% a fiatalok aránya, mert kevesebb táplálék esetén az egyedek közt kialakuló versengés következtében elsősorban ezek a példányok kényszerülnek nagyobb arányban vonulásra. Általában a felnőtt egyedek az elsőéves madarakkal szemben, a hímek a tojókkal szemben dominánsak. A vonulók egy része a telelőhelyen maradhat költeni, de vannak adatok a telelőhely váltásról is, azaz egyes példányok egymást követő években egymástól távoli helyeken telelhetnek. Visszafogott példányunkról nem tudjuk, hogy hol kelt ki a tojásból, és azt sem, hol telelt, de október első felében fiatal madárként valószínűleg északabbról érkezett Tömöldre, és itteni vagy még délebbre történő áttelelése után visszatért születési helyére fészkelni, amit már öreg domináns hímként télen sem hagyott el (GyJ). Fotó illusztráció: Gyurác József

2023.02.28.

Legújabb tanulmányunkban kiszámítottuk 16 madárfaj átlagos vonulási energiakészletét, és megbeccsültük, hogy ennek függvényében milyen hosszú utat repülhetnek újabb táplálkozás nélkül. Becslésünk alapján a vizsgált fajok közül a

fülemüle (mellékelt kép) egyes példányai képesek megállás nélkül, esetleg kisebb pihenők beiktatásával a legtávolabbra, átlagosan 1922 kilométerre eljutni Tömördről őszi vonulásuk során. További eredmények a cikkben olvashatók itt (GyJ): <https://ojs.mtak.hu/index.../actazool/article/view/9320/7934> Fotó: Gyurácz József
2023.01.20

A Tömördi Madárvártán is gyűjtöttünk kullancsokat ahhoz a kutatáshoz, melynek eredményei itt olvashatók: Ornithological and molecular evidence of a reproducing *Hyalomma rufipes* population under continental climate in Europe <https://www.biorxiv.org/.../10.1101/2023.01.13.523891v1.full>

A Tömördön befogott madarakon elsősorban a **közönséges kullancs** (*Ixodes ricinus*) fordult elő, de egy kormos légykapóról a ***Hyalomma rufipes*** példányát is begyűjtöttük. Ez a faj Afrikában és a Földközi-tenger mellékén őshonos, vonuló madarakkal azonban Európa északibb területeire is eljutott. Az éghajlat melegebbé válásával tartós európai megtelepedésére is van esély a krími-kongói vérzések vírusát is terjesztő kullancsoknak. A *Hyalomma* fajok jelentőségéről és hazai nyomkövetéséről részleteket itt olvashatunk: <https://kullancsfigyelo.hu/> (GyJ). Fotó (illusztráció): Alan Walker
2022.12.15.

A napokban megjelent és most megosztott tanulmány a **vándorfüzike** utóbbi évtizedekben egyre gyakoribb európai megjelenései alapján foglalja össze a kóborlás lehetséges okait és az új vonulási útvonalak evolúciójában betöltött szerepét. Az elsősorban Szibériában fészkelő vándorfüzike telelőterülete DK-Ázsiában van. Kóborló („csavargó”), főleg fiatal példányai az ide vezető vonulási útvonalaktól eltérve Európában jelennek meg. Magyarországon 1989-ben bizonyították először előfordulását, szeptember-októberben érkeznek nagyobb számban. Tömördön 6 példányt gyűjtöttünk, 2002-ben fogtunk először, 2013-ban utoljára. A Movement Ecology folyóiratban megjelent elemzés a madárvárta egyik tanulmányát (https://www.wbwp-fund.eu/ring/pdf/39-1/02_gyuracz%202017.pdf) is felhasználta (GyJ).

2022.12.12.

Kis sárszalonna (*Lymnocryptes minimus*) a ma reggelre befagyott tó partján. Fotó: Gyurácz József

2022.12.07.

2022. október 12-én gyűrtünk egy fiatal **csilpcsalpfüzikét**, a faj őszi vonulásának csúcs időszakában, valószínű északibb területről érkezett. 2022. december 5-én Máltán visszafogták, zsírja (2 és 1), mellizma (2 és 2), testtömege (7,7 g és 7,1 g) nem sokat változott a vonulás során. A csilpcsalpfüzikék őszi vonuláskor rövid, átlagosan 30-40 kilométeres távokat repülnek éjszaka. Ehhez viszonylag kevés vonulási zsírtartalékot raktároznak. A kép illusztráció (GyJ).

2022.11.25.

Legújabb tanulmányunkban a **kék cinege** és a **széncinege** túlélési valószínűségét elemeztük. Magyar nyelvű összefoglalóval olvasható itt: [http://www.ornis.hu/.../OrnisHungarica_vol30\(2\)p110-123.pdf](http://www.ornis.hu/.../OrnisHungarica_vol30(2)p110-123.pdf). A kép illusztráció, egy Tömördön gyűrt széncinege (GyJ).

2022.11.24.

Vörösbegyek jönnek, mennek, Tömördön megpihennek. 2022. október 6-án visszafogtunk egy 2022. szeptember 8-án, a lengyel Kárpátalján, az Alcsony Beszkidekhez tartozó Magura Nemzeti Park területén gyűrt fiatal vörösbegyét. A madarat az Akcja Carpatica program keretében jelölték: <https://www.carpatica.org> A kép illusztráció, egy másik Tömördön fogott vörösbegy 2022. október 1-én (GyJ).

2022.11.08.

2022. szeptember 7-én gyűrtük azt a fiatal **vörösbegyét**, melyet visszafogtak 2022. október 27-én, Portugália déli csücskén, Tömördtől 2355 kilométerre. A vörösbegy őszi vonulásának kezdeti szakaszában fogtuk, érkezhetett már északabbról, de ebben az időszakban még a helyi fészkelők egy része is a madárvárta környékén tartózkodhat. A hazánkban költő példányok elsősorban Olaszországban és a környező szigeteken telelnek. Ez a második hazai gyűrt vörösbegy megkerülés Portugáliában. A képen egy másik vörösbegy (GyJ). Fotó: Gyurác József

2022.11.03.

Barátposztával ebben az időszakban már ritkán találkozunk Magyarországon, mert többségük elvonult. Az utóbbi években azonban egyre gyakrabban figyelhetünk meg áttelelő példányokat. A képen látható fiatal hím példányt ma fogtuk (GyJ). Fotó: Gyurác József

2022.11.03.

Az első, nálunk telelő **süvöltők** általában október második felében érkeznek meg a madárvárta környékére, de fogtuk már október 4-én is. Idén az elsőt, egy tojó

példányt viszonylag későn, csak ma fogtuk. Fogtunk egy **szőlőrigót** is (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.10.21.

A **kis sárszalonka** és a **szőlőrigó** őszi első példányait ma fogtuk. Mindkét faj a tavaszi és az őszi vonuláskor is előfordul a madárvárta környékén, de a kis sárszalonka rendkívül ritka, a szőlőrigó gyakori (GyJ). Fotó: Göncz István

2022.10.19.

Ma fogtuk a tizenkilencedik **házi verebet** (*Passer domesticus*) a madárvártán 1998 óta. Közülük ez az első fejlett hím példány, volt három fejlett tojó és tizenöt ismeretlen ivarú fiatal madár. A házi verebek augusztustól kicsit eltávolodva a településektől, nagyobb csaptokba verődve követik a mezőgazdasági termények betakarítását. A madárvárta környékén jelenleg a szóját aratják, de hamarosan a napraforgó is sorra kerül (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.10.18.

A **kis sólyom** (*Falco columbarius*) kisszámú átvonuló, rendszeres telelő hazánkban. Első befogott példánya a madárvártán ma akadt az egyik tavi hálóba. Gyűrűzte dr. Németh Csaba, fényképezte Göncz István (GyJ).

2022.10.13.

Ma megfogtuk az első **réti pityert** (*A. pratensis*), 1998 óta a százhetedik gyűrűzött példány a madárvártán. A réti pityer nem fészkel Magyarországon, de ősszel és tavasszal nagy számban átvonul, kis számban áttelel. Vannak évek, hogy egyet sem fogunk, utoljára 2019-ben gyűrűztünk (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.10.11.

Az **erdei pinty** őszi vonulásának csúcsidőszaka van most, október első felében. Ezt mutatják növekvő napi fogásaink is. A nagy egyedszámú vonuló csapatok a madárvárta közelében lévő napraforgó táblákon táplálkoznak. A nappali pihenőidőt és az éjszakát a pintyek a közeli bokrosokban és erdőkben töltik. Az itt befogott madarak elsősorban fiatal hím és tojó példányok, de vannak köztük szép számmal felnőtt egyedek is. A madarak többsége jó kondícióban van, nagy valószínűséggel el is jutnak telelőhelyükre. A Magyarországon fészkelők és átvonulók elsősorban Olaszország területén telelnek (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.10.06.

Tegnapelőtt (2022.10.04) fogtunk vissza egy hím **barátposzátát**. 2018 szeptemberében gyűrűztük, visszafogtuk 2021 szeptemberében és októberében,

2022 márciusában is. Az adatok alapján biztos, hogy a madár tavaszi és őszi vonulásakor is hosszabb időre is megszakítja vonulását, és a tömördi bokrosokban pihen, gyűjt erőt útja folytatáshoz. A fogások dátumai alapján fészkelőhelye valószínűleg Magyarországtól északabbi területen lehet. A képen egy másik gyűrűzött példány látható (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.10.02.

Az Európai Madármegfigyelő Napok második napját egy hím **hamvas küllő** is megtisztelte. Ez a 14. gyűrűzött hamvas küllő a madárvártán 1998 óta. A faj jelenléte arra utal, hogy a közeli erdőkben és bokrosokban sok az idős, odvasodó fa, a földön heverő holtfa, a hangyaboly, a fák kérge alatt tartózkodó és/vagy a talaj felszínén mozgó egyéb ízeltlábú állat (GyJ). Fotó: Riba Krisztina

2022.09.30.

Beindult a **nádi sármányok** (*E. schoeniclus*) őszi vonulása is, a mellékelt képen látható fiatal példányt ma fogtuk. A tömördi tóban nem fészkel nádi sármány, de egyes évek őszi vonulási időszakában 100-200 példányt is fogunk az átvonuló és itt megpihenő egyedekből. Tömördön gyűrűzött nádi sármány került meg Csehországban, Szlovákiában és Svédországban is. Őszi vonulásuk október második felében tetőzik, kis számban áttelelő példányok is akadnak. A most hétvégi Európai Madármegfigyelő Napokon résztvevők ezzel a madárfajjal is jó eséllyel találkozhatnak (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.09.29.

A képen látható **réti tücsökmadarat** ma fogtuk az egyik tavi hálósval. 2018-ra a réti tücsökmadár hazai fészkelő állománya 80 százalékkal csökkent 1999-hez képest. 2018 óta a Tömördön évente befogott példányok száma nem haladta meg az ötöt, és az utóbbi években fészkelését sem tapasztaltuk a madárvárta környékén (GyJ). Fotó: Göncz István

2022.09.26.

Viszonylag ritkán kerül hálóinkba **csicsörke** (*Serinus serinus*), a képen látható fiatal példányt ma fogtuk. A csicsörke eredeti hazája az északnyugat-afrikai Atlasz-hegység. A 19. századtól felgyorsuló, a mediterrán térségből több útvonalon zajló szétterjedése eredményeként Közép-Európát is elfoglalta. Az 1850-es években már fészkel Magyarországon, jelenleg hazánkban általánosan elterjedt fészkelő, legnagyobb sűrűségben Vas és Zala megye településeinek parkjaiban, fasoraiban, kertjeiben, temetőiben és gyümölcsöseiben költ. Az utóbbi évtizedekben Észak-

Európában is új költőterületeket foglalt el. Részleges vonuló, a nálunk és a tőlünk északabbra fészkelők vonulnak, őszi vonulásuk novemberig elhúzódik és a Földközi-tenger térségében telelnek. Európa déli részén költő madarak állandóak (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.09.25.

Kis légykapó ma reggel fogott, második gyűrűzött példánya idén. A kis légykapó a Kőszegi-hegység idős bükköseiben és gyertyános-tölgyeseiben rendszeres, de ritka fészkelő. Az európai fészkelők többsége India esőerdeiben telel (GyJ). Fotó: Göncz István

2022.09.23.

Erdei fülesbagoly ma este a 17-es hálóból (GyJ). Fotó: Göncz István

2022.09.22.

Hegyi billegető első gyűrűzött példánya idén, ma reggel (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.09.09.

A képen látható fiatal **mezei poszátát** augusztus 20-án gyűrűztük, szeptember 9-én visszafogtuk. Mindkét alkalommal a földi bodzák közeli hálókban került meg. A két időpont között a madár testtömege 14,5 grammról 21,8 grammra, becsült vonulási zsírtartaléka 1-es értékről 6-osra növekedett. Ezek az adatok arra utalnak, hogy a madár itt készül fel egy hosszabb, megszakítás nélküli repülésre a következő megállóhelyig, hogy mielőbb megérkezessen a Szaharától délre fekvő telelőterületére. A helyi bodzákról már sok bogyót elfogyasztottak a poszáták (GyJ).

Fotó: Gyurácz József

2022.09.09.

Egy kis madár, fiatal **tüzesfejű királyka** (4,9 g) és egy nagyobb, öreg **szajkó** (165,8 g) a ma reggeli fogásban (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.09.08.

A veréb is madár. A **mezei veréb** (*P. montanus*) példányai a nyári teljes vedlésük után egyszerűen elegánsak. Számuk Ny-Európában jelentősen csökkent az utóbbi évtizedekben. Nálunk még vannak, a faj hazai fészkelő állománya stabil. Fészekodúk kihelyezésével a fészkelő párok számát növelhetjük. A képen egy ma fogott példány látható (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.09.07.

Az **őszapó** Magyarországon gyakoribb, európai alfajának (sötét fejsáv) példányát és egy **kerti gezét** is ma fogtunk. Az őszapó hazai állománya növekedett az utóbbi években, a kerti geze esetében nem állapítható meg trend az adatok alapján (GyJ).

Fotó: Gyurácz József.

2022.09.06.

A **cigánycsuk** (*S. rubicola*) az év madara volt 2021-ben. Ma egy fiatal példányát fogtuk. Idén ősszel eddig ez a tizenkettedik gyűrűzött cigánycsuk a madárvártán. Utoljára 2012-ben fogtunk ennél többet (15 pld.) az őszi vonulási időszakban (GyJ).

Fotó: Gyurácz József

2022.09.05.

Ma fogtuk az első **rozsdás csukot** az idei őszi vonulási időszakban. Vas megyében ritka fészkelő, szórványos átvonuló. Éves fogásaink is állományának mérsékelt csökkenését mutatják (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2022.09.04.

A ma reggel befogott **lappantyú** a hetedik gyűrűzött példány a madárvártán 1998 óta. Ma reggel egy **berki tücsökmadár** is a hálóba került, a faj hazai fészkelő állománya jelentősen csökkent az utóbbi évtizedekben (GyJ). Fotó: Visi Kata

2022.08.29.

Az **őszapó** Magyarországon ritkább, teljesen fehér fejű törzsalakjának példányait ma fogtuk (GyJ). Fotó: Kalmár Sándor

2022.08.29.

A képen látható **lappantyút** ma fogtuk, a hatodik gyűrűzött példány a madárvártán 1998 óta. A legkorábbi fogás augusztus 4-én (2001) a legkésőbbi szeptember 28-án (2013) volt. Ma fogtunk még közép fakopáncsot, tüzesfejű királykát és fitiszfűzikét is (GyJ). Fotókat készítette: Kalmár Sándor

2022.08.25.

Az alábbi és más tanulmányok is arról számolnak be, hogy a **földi bodza** (*Sambucus ebulus*) termése fontos tápláléka a vonuló poszáta fajoknak. "Their migration period was timematched with the mass ripening of the dwarf elder *Sambucus ebulus* berries, an important part of the diet of the *Sylvia* species during migration (e.g. Bairlein, 1996)." Tömördön elsősorban **mezei poszátákat** (fotó: Szegvári Krisztián) és **kis poszátákat** figyeltünk meg a földi bodza termései példányain (GyJ). <https://www.researchgate.net/.../Temporal-dynamics-of...>

2022.08.24.

Ma szárazúzóval folytattuk a rétek természetvédelmi célú gondozását. A **földi bodza** (gyalogbodza) foltokat meghagytuk, mert a bodza termése fontos tápláléka a vonuló **poszátáknak** (*Sylvia* és *Curruca* spp.), **rigóknak** (*Turdus* spp.) és más madárfajoknak is (GyJ). (Fotó: Gyurácz József)

2022.08.24.

Ma fogtuk idén a második **fekete harkályt** (GyJ). Fotó: Bánhidi Péter

2022.08.20.

A képen (Fotó: Góczán József) látható fiatal **kékbegy** a faj tizedik gyűrűzött példánya a madárvártán 1998 óta. 2022. augusztus 18-án fogtuk, ez a legkorábbi adata az őszi vonuláskor a tömördi tóban. (GyJ)

2022.08.24.

Nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) a Tömördi Madárvártan.

2022.08.05.

Ritkán kerül hálóinkba **kakukk** (*Cuculus canorus*), ma gyűrűztük a második, hálóval fogott példányt 1998 óta. A kakukk költésparazitizmusát és egyéb viselkedését Magyarországon is intenzíven kutatják Moskát Csaba vezetésével. E kutatás keretében több madárfaj tojásának kotlási idejét is összehasonlították. Kiderítették, hogy a kakukk tojásában az embrió már fejlődésnek indul, amikor a kaukktójo elhelyezi azt a gazdamadár fészkebe. A tojó ugyanis 24 órára visszatartja tojását, mielőtt lerakná. Ezalatt a testében 40 Celsius-fokos hőmérsékleten annyit fejlődik az embrió, mint a fészekben 31 óra alatt, ahol csak 36 fok van a kotló gazdamadár alatt. Ennek következtében a kakukkfióka előbb kel ki a tojásból, mint a gazdamadár fiókái. A jelenséget belső inkubációnak nevezték el. Egyik legújabb tanulmányukban a hím kakukkok hangadásában előforduló hibák jelentőségéről olvashatunk itt: <https://www.nature.com/articles/s41598-022-05661-6> (GyJ).

2022.03.03.

Az aszály ellenére a tóban több víz van, mint tavaly ilyenkor. A **guvatokról** (*Rallus aquaticus*) és a **vízityúkról** (*Gallinula chloropus*) mellékelt képeket Bognár Balázs készítette ma reggel. (GyJ)

2022.08.03.

A költési időszak gyűrűzési eredményei (ces) után a nyár-őszi gyűrűzés első heti fogásai alapján is azt tapasztaljuk, hogy egyes fajok az előző évekhez képest sok fiókat nevelhettek az idei költési időszakban, mert több fiatal példányt fogtunk, mint a korábbi évek ugyanezen időszakában. A **cinege** (*Parus* és *Cyanistes* spp.) fajok

mellett például a csökkenő állományú (1999-2021) **töviszúró gébicsnél** is ez a helyzet. Az első négy nap gyűrűztünk 32 példányt, közülük 31 volt első évében lévő madár. A képen látható madarakat ma délelőtt fogtuk (GyJ).

2022.07.12.

Befejeztük a madárgyűrűzést az idei költési időszakban (CES), köszönet minden résztvevőnek. 30 madárfaj 262 példányát gyűrűztük meg és 14 faj 56 visszafogását rögzítettük. 2004 óta idén gyűrűztük a negyedik legtöbb madarat, a legkevesebbet, 170 példányt 2012-ben. A három legnagyobb számban gyűrűzött madárfaj a **széncinege** (68), **vörösbecs** (41) és a **barátságosa** (31) volt idén. A viszonylag sok fiatal madár befogása arra utal, hogy gyakori énekesmadaraink helyi állományai eredményes fészkelési időszakot zártak 2022-ben. Elkezdtek a hálókészítést az őszi madárgyűrűzésre (GyJ).

2022.06.25.

A madárvárta környékén a **kis fakopáncs** rendszeres, stabil, de kisszámú fészkelő. Ma (ces 8. nap) egy fiatal hím példányt fogtunk. Gyűrűzte Kis Csilla, okleveles környezetkutató, aki a közelmúltban tett sikeres madárgyűrűző vizsgát (GyJ).

2022.06.07.

A képen látható **sisegő füzi** az első júniusban (06.04.) gyűrűzött példány a madárvártán. A környéken nem gyakori fészkelő, de a közeli, gyér aljnövényzetű tölgyesekben rendszeres, kisszámú fészkelése valószínű, amire a május-júniusban befogott példányok is utalnak. 2004 óta eddig mindössze 10 példányt (2004: 1, 2011: 2, 2013: 3, 2014: 1, 2019: 2, 2022: 1) gyűrűztünk költési időszakban (ces) (GyJ). Fotó: Dr. Kalmár Sándor

2022.06.03.

Pompás virágbogár (*Protaetia speciosissima*) is megfigyelve a mai napon. Lárvája idős, korhadó fákban fejlődik (GyJ).

2022.05.18.

A madárvártához tartozó, ún. Kis-tóban készült képen látható hernyó a szövőlepkéfélékhez tartozó **szomjas pohók** (*Euthrix potatoria*) lárvája. A nevében szereplő szomjas jelző arra utal, hogy a hernyó a gyepekben képződő harmatcseppeket issza. Elsősorban sások és fűfélék levelét fogyasztja. A lepke egy nemzedéke június végétől augusztus végéig repül. Nedves rétek, lápok nem túl gyakori, de nem is védett faja. A természetes élőhelyek jó indikátora. A

természetvédelmi terepgyakorlaton résztvevő egyetemi hallgatók egy ilyen élőhely fenntartásához járultak hozzá (GyJ).

2022.05.14.

Visszatértek afrikai telelőhelyükről az első hím **tövisszúró gébicsek** (is) (GyJ).

2022.05.14.

A képeken látható, tavaly fiatal példányként gyűrűzött tojó és hím (piros a fején) **nagy fakopáncsot** a mai CES napon fogtuk vissza. Visszatértek születési helyükre költetni. Mindkét madárnak kotlófoltja volt, a tojó és hím fakopáncsok felváltva ülnek a tojásokon. A madárvártán 1998 óta gyűrűzött, ismert ivarú nagy fakopáncsok ivararánya: 50% hím (120 pld.) és 50% tojó (121 pld.). A visszafogások során 62%-ban (184 eset) hímet és 38%-ban (114 eset) tojót fogtunk vissza. Ezek az arányok arra utalnak, hogy a hímek túlélési esélye, területhűsége, fogási valószínűsége vagy mindhárom lényegesen nagyobb, mint a tojóké (GyJ).

2022.04.29.

2022-ben az **agár sisakoskosbor** érdemelte ki az Év Vadvirága címet. Nevében a morio szó bolondot is jelent, ami arra utal, hogy állományaiban előfordulnak különböző színárnyaltú példányok, világos színűtől és sötétliláig. Így van ez a madárvártáéhoz tartozó, rendszeresen gondozott réten is (GyJ).

2022.04.23.

Az első idei CES napon a gyakori fajok mellett fogtunk egy-egy **kerti rozsdafarkút**, **kormos légykapót** és **meggyvágót** is. Visszafogtunk egy hím **barátposzátát**, 2016-ban gyűrűztük fiatal madárként. A legidősebb hazai madár a megkerülések alapján 10 éves és 1 hónapos volt. Egy hím **széncinegét** pedig 2019-ben gyűrűztünk és a mai nap huszonegyedik alkalommal fogtuk vissza. A CES program első napja a Savaria Egyetemi Központ biológiatanár és természetismeret-tanár szakos hallgatói részére szervezett természetvédelmi terepgyakorlatnak is része (GyJ).

2022.04.13.

A mezőgazdasági területek fasorainak, bokrosainak kivágása egyik oka annak, hogy az agrárterületek fészkelő madarainak állománya jelentősen csökkent az utóbbi évtizedekben. A madárvártán évente befogott **mezei poszáták** száma is csökkenő tendenciát mutatott 2001 és 2021 között. Az élőhely-pusztításról készült fotó ma készült Mesterháza határában. A fás növényzet további irtása a még stabil állományú madárfajokat (**barátposzátá**), **citromsármány** stb.) is veszélyeztetni

fogják, de a növénytermesztésnek is ártanak, hisz a növényi kártevő rovarokat fogyasztó madarakból lesz egyre kevesebb (GyJ).

2022.04.04.

Március 25-től április 3-ig rendeztük meg tavaszi Actio Hungarica madárgyűrzési programunkat, amelyen több óvodás és iskolás csoportnak tartottunk madárgyűrzési bemutatót. Összesen 26 madárfaj 388 példányát gyűrtük meg és 17 faj 128 visszafogását regisztráltuk. Legnagyobb számban **vörösbegy**et jelöltünk (247 pld.), de fogtunk 1-1 **kis sárszalont**kát, **erdei szalont**kát (*Scolopax rusticola*), **hegyi fakuszt**, **tüzesfejű királykát**, **barátcinegét** (*Poecila palustris*) (ld. mellékelt fotó) és **süvöltőt** is. Köszönet minden résztvevőnek (GyJ)!

2022.03.28.

A nagy aszály ellenére a tömördi tó még tartja magát, a meder legmélyebben fekvő részén még van víz és iszap. Ez most különösen fontos a vonuló énekesmadarak ivóvíz ellátása és néhány partimadár táplálkozása szempontjából is. Tavasszal, ma először fogtunk a tundra és tajga övezet mocsaraiban fészkelő **kis sárszalont**kát (fotók: Gyurácz József), 1998 óta a tizenkettediket. A másik 11 példányt az őszi vonulás során, október 2. és 25. között gyűrtük. 1999: 2 pld., 2003, 2006, 2008: 1-1 pld., 2013: 6 pld (GyJ).

A fajról további információk itt olvashatók:
<https://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-lymmin>

2022.03.21.

A Bolgár Tudományos Akadémia folyóiratában online már olvasható legújabb tömördi tanulmányunk, amely a **csilpcsalpfüzike** őszi vonulásának időzítésében és a vonuló madarak morfológiai tulajdonságaiban megfigyelt változásokról, azok kor- és ivarfüggéséről szól. Itt elérhető: <https://www.acta-zoologica-bulgarica.eu/2022/002585>

2021.12.28.

A The Ring, madártani folyóirat legújabb kötetében megjelent, a **sárgafejű királyka** őszi vonulásáról szóló tanulmányunk itt olvasható:
https://www.researchgate.net/.../357376046_ANNUAL...

Az Aquila, madártani folyóirat legújabb kötetében megjelent, a **széncinege**, **barátposzáta**, **fekete rigó** és az **erdei pinty** területhűségéről, őszi vonulásáról szóló tanulmányunk itt olvasható: https://www.researchgate.net/.../357376007_Age-and_sex...

Az Aquila, madártani folyóirat legújabb kötetében megjelent, a **fenyvescinege** őszi vonulásáról szóló tanulmányunk itt olvasható:
https://www.researchgate.net/.../357375809_Autumn...

2021.11.24.

Megjelent az Ornis Hungarica 29. évf. 2. kötete, melynek egyik tanulmánya a **tüzesfejű királyka** magyarországi vonulásáról ad átfogó képet. Erről eddig nem sokat tudtunk, de részben a Tömördön gyűrzött példányok adatai alapján egyre jobban megismerjük ennek az apró madárfajnak a vonulásökológiáját is. A cikk itt olvasható: http://www.ornis.hu/?download&aid=459&volume_id=42&lang=eng A mellékelt fényképen egy idén gyűrzött példány látható (GyJ). Fotó: Göncz István

2021.11.12.

A madárvártán 2021. október 25-én gyűrzött fiatal **vörösbegy** 2021. november 7-én találták meg elpusztultan (ablaknak ütközött) Tömördtől 656 km-re DNy-Németországban. Az október végén Tömördön befogott vörösbegyek többsége a Balti-tenger térségéből és Oroszország ÉNy-i területeiről származik és elsősorban a Földközi-tenger partvidékére vonul telelni. Egy részük azonban az Atlanti-óceán partvidékén telelhet. Ezt korábbi, orientációs vizsgálatainkban résztvevő vörösbegyek egy részének irányválasztása (ld. mellékelt ábra) és a most megkerült madár Ny-i irányú elmozdulása is valószínűsíti (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2021.11.10.

A madárvárta 2021. augusztus 1-től november 7-ig tartó madárgyűrzési programját befejeztük. Köszönet a résztvevőknek! 76 madárfaj 5453 példányát gyűrtük meg és 47 madárfaj 1258 visszafogását rögzítettük. Egy Cseh Köztársaságban jelölt **nádi sármányt** is visszafogtunk. A három legnagyobb példányszámban gyűrzött faj: **vörösbegy** 1050 pld., **széncinege** 511 pld., **barátposzáta** 494 pld. Idén **fenyőpintyből** (ld. mellékelt fotó) is viszonylag sokat, 263 példányt gyűrtünk. Általában 15-nél kevesebbet fogunk évente, de 2005-ben (708 pld.) és 2010-ben (462 pld.) nagyon sokat. Az idei fogásokról részletes összefoglaló a Cinege 26. számában lesz olvasható (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2021.10.25.

Az idei őszön az első gyűrzött **süvöltő** tegnap, az első befogott **erdei szalonka** (*Scolopax rusticola*) ma reggel (GyJ). Fotó: Göncz István

2021.10.14.

Öreg rigó nem vén rigó. A képen látható hím **fekete rigót** 2015. október 2-án gyűrűztük fiatal (első évében) korában. Visszafogtuk 2016-ban, 2017-ben, 2018-ban, 2019-ben, 2021 tavaszán és ma reggel is. Itt fészkelhet rendszeresen, mert kétszer, májusban is előkerült. Költsései valószínű sikeresek, ezért is ragaszkodhat a tömördi erdőkhöz, bokrosokhoz. Fotó: Göncz István

2021.10.02.

Az első gyűrűzött **fenyőpinty** idén (GyJ). Fotó: Göncz István

2021.09.30.

Az első **ökör szemek** is megjöttek (GyJ). Fotó: Göncz István

2021.09.29.

A napokban "nagyüzem" van a madárvártán. Sok a **kék cinege**, **széncinege**, **vörösbegy**, megérkeztek az első **erdei szürkebegye** is. Minden nap óvodás és iskolás csoportot fogadunk és megkezdődött a szombathelyi egyetemisták természetvédelmi terepgyakorlata is (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2021.09.23.

A képen) látható hím **barátposzátát** 2018 augusztusában gyűrűztük fiatal madárként. Most visszafogtuk, de 2019-ben és 2020-ban sem. Korábbi tanulmányunk alapján a hímek és a tojók túlélési valószínűsége nagyon hasonló, a hímek területhűsége és fogási valószínűsége azonban lényegesen nagyobb, mint a tojóké (GyJ). Fotó: Göncz István

2021.09.23.

A képen látható **nyaktekercs** egy viszonylag későn vonuló példányát ma gyűrűztük. A hazánkon átvonulók elsősorban a Balti-tenger térségéből származnak. Az őszi vonulás csúcs időszaka augusztus második fele. A gyűrűzési eredmények alapján, október elején az utolsók is elhagyják Magyarország területét, hogy még időben elérjék a Szaharától délre fekvő telelőterületeiket (GyJ). Fotó: Göncz István

2021.09.10.

A képen látható **fülemüle** már háromszor megjárta Afrikát. 2018. július 31-én gyűrűztük, 2019 augusztusában és tegnap este is visszafogtuk sok, a vonulásához raktározott zsírral (6) (GyJ).

2021.09.07.

Ma fogtuk a tóban a képen látható adult **vadgerlét** (*Streptopelia turtur*). Szivárványhártya aranyárga, a szem körül piros, tollatlan bőr. Szárnyhossz 177 mm, 3. kézevező 126 mm, testtömeg 176,2 g (GyJ).

2021.09.06.

Közönséges lábatlangyík (*Anguis fragilis*) a Tömördi Madárvártán. Fotó: Takács Péter

2021.09.06.

A **faltos nádiposzáta** nem fészkel a tömördi tóban, de vonulási időszakban rendszeresen előfordul. A képen látható példányát 2021. augusztus 31-én gyűrűztük és ma (09.06.) reggel visszafogtuk. Gyűrűzéskor testtömege 13,0 g, zsír értéke 2, visszafogáskor 16,9 g és 5 volt. Ezek az adatok arra utalnak, hogy a tó nemcsak pihenőhely néhány vonuló faltos nádiposzáta számára, de zsírt (repüléshez szükséges energiaforrás) is itt raktározna a Szaharától délre lévő telelőterületükre vezető útjuk folytatásához (GyJ).

2021.09.01.

Közönséges denevér (*Myotis myotis*). Fotó: Takács Péter

2021.08.26.

Halálfejes lepke (*Acherontia atropos*), vonuló, védett rovar a madárvártán (Szegvári Krisztián felvétele).

2021.08.25.

Ma reggel visszafogtuk a **törpekuvikot** (*Glaucidium passerinum*) a 11-es erdei hálóval (és pont láttuk is, ahogy belerepült). Szöveg és fotó: Riba Krisztina

2021.08.21.

Az egyik legrangosabb madártani folyóirat, a Lengyel Tudományos Akadémiai gondozásában megjelenő Acta Ornithologica közölte legújabb tanulmányunkat. Az őszi vonulási időszakban befogott 15520 **barátposzáta** adatainak felhasználása alapján elemeztük a fiatal, adult, hím, tojó madarak szárnyhossz, testtömeg és zsír érték átlagának havi és éves változását 2001 és 2019 között. Az eredmények és következtetések [itt](#) olvashatók (GyJ):

<https://bioone.org/.../10.3161/00016454AO2021.56.1.005.short>

2021.08.18.

2020. október 31-én gyűrűztünk egy fiatal tojó **fenyőrigót**. Oroszországban, Udmurtföldön, Tömördtől 2647 km-re találták meg elpusztultan 2021. május 23-án. Az Oroszországban fészkelők elsősorban Olaszországban és D-Franciaország területén telelnek, ez a példány valószínűleg csak megpihent őszi vonulásakor az Alpoknál. A képen egy másik példány (GyJ). Fotó: Mátrai Norbert

2021.08.03.

A **közép fakopáncs** kifejlett korban erősen kötődik a számára alkalmas élőhelyhez. Ezt bizonyítja a tavaly augusztus elején fiatal madárként gyűrűzött és ma visszafogott adult hím példánya is. Vele egy időben, a szomszédos hálóban fogtunk egy fiatal közép fakopáncsot is, talán a fiókáját (GyJ).

2021.06.05.

Ma, a CES 6. napján fogtunk egy **csilpcsalpfüzike** családot is. A csilpcsalpfüzike hím (első kép) és tojó (második kép) példányai külsőleg alig különböznek. A hímeknek általában egy-két milliméterrel hosszabb a szárnyuk és költési időszakban a kloákatájék alapján is megkülönböztethető a tojótól. A harmadik képen a rekettyefűzesben álló hálóban, egymás mellett befogott tojó (látszik a gyűrűje) és négy kirepült fiókája látható (GyJ).

2021.06.05.

A mellékelt képeken látható **nyaktekercset** 2021. április 17-én, a tavaszi vonulás csúcs időszakában gyűrűztük. Nem vonult tovább, ma visszafogtuk és valószínű itt is költ, mert hasán jól fejlett kotlófolt volt (alkalmanként a hímek is kotlanak) (GyJ).

2021.06.04.

2020. november 3-án gyűrűztünk egy fiatal hím **citromsármányt** a madárvártán (a képen egy másik hím látható). 2021. június 1-én elpusztultan találták meg Lövön. Autó ütötte el Tömördtől 18 km-re, valószínű első fészkelésének idején (GyJ).

2021.05.29.

Az 5. CES napon 14 madárfaj példányait gyűrűztük. Sok volt a kotlófoltos madár. Fogtunk egy idén kelt, fészket a napokban elhagyó **csilcsalpfüzikét** és egy közeli fában fészkelő zöld küllő tojót is (GyJ).

2021.05.22.

A CES 4. napján az Afrikából legkésőbb visszaérkező madárfajok is előkerültek. Ma reggeli fogások: **sárgarigó, töviszúró gébics, karvalyposzáta** (GyJ). Fotó: Riba Krisztina, Szegvári Krisztián

2021.05.17.

2020. augusztus 18-án gyűrűztünk egy fiatal hím **fekete rigót** a madárvártán. 2020. december 24-én lelőtték DK-Franciaországban, ahogy ez ott szokás. A hazánkban fészkelő és vonuló példányok nagy része a megkerülések alapján, Olaszország területén, Szardínia és Korzika szigetén telel. Egy kisebb részük rendszeres telelő Franciaország déli részén (GyJ).

2021.04.27.

Az előző évekhez képest nagyobb területen és nagyobb számban virágzik az **agár sisakoskosbor** a madárvárta egyik gyepterületén. A rétek rendszeres gondozása (évenkénti szárazúzózás) nélkül valószínűleg már nem lenne itt állománya e védett növényfajnak (GyJ).

2021.04.20.

A mellékelt képen látható **házi rozsdafarkú** hím példányát 2017. szeptember 27-én gyűrűztük fiatal madárként. 2020. december 21-én leolvasták a gyűrűszámát és fotó készült róla az ókori Róma fő közterén, a Forum Romanum egyik szikláján. Ez az ötödik Magyarországon gyűrűzött és külföldön megkerült házi rozsdafarkú és a második megkerült példánya Olaszországban. A megkerülések alapján a hazánkban fészkelő és átvonuló példányoknak eddig két fontosabb telelőterülete ismert, az egyik a horvát és olasz vidékeken, a másik Görögországban (GyJ). Fotó: Carlo Catoni

2021.04.17

Ma elkezdtük az Állandó Ráfordítású Madárgyűrűzés (CES) idei programját madárvártánkon is. A nem vonuló vagy rövid távú vonuló madárfajok már párban mozognak, költésük elkezdődött. Egyik hálóban, egymás mellett fogtuk be a **nagy fakopáncs** hím és tojó példányát, egy másikban, de szintén egymás mellett az **őszapó** hím és tojó példányait. A hosszú távú, Afrikából visszatérő fajok első példányai mostanában érkezhettek, idén ma fogtunk először **nyaktekercset**, **kormos légykapót** és **kis poszátát** (GyJ).

2021.04.04.

Tegnap befejeztük az idei, március 19-től április 3-ig tartó tavaszi Actio Hungarica madárgyűrűzési programunkat. Összesen 31 madárfaj 749 példányát gyűrűztük meg, 377 **vörösbegy** volt. 345 visszafogást regisztráltunk. Köszönet a résztvevőknek. Boldog Húsvétot (GyJ)!

2021.03.31.

A **seregélyek** visszatértek fészkelőhelyükre. A mellékelt képen (fotó: Visi Kata) látható példányt tegnap fogtuk. Nálunk még gyakori madár. Közép- és Kelet-Európában állománya növekedett, de Észak-és Nyugat-Európában jelentősen csökkent az utóbbi évtizedekben. Részleteket ld. itt (GyJ): <https://nordopen.nord.no/.../11250/2658953/Heldebjerg.pdf...>

2021.03.31.

Ma reggel fogtuk a **csíz** mellékelt képen (fotó: Visi Kata) látható hím és tojó példányát. Tavaszi vonulása hazánkban április elején ér véget. Május az egyetlen hónap, amikor igazán ritka Vas megyében, ahol nincs bizonyított költése, de egyes években költési időben, fenyvesekben is megfigyelték, ami fészkelésére utalhat (GyJ).

2021.03.31.

A madárvárta környékén lévő erdőkből is megindultak a **barna varangyok** sikeresen áttelelt példányai a tó felé. Az erdők és rétek nagyon szárazak, de szerencsére a tóban bőven van víz a békák peterakásához és talán az új nemzedék kifejlődéséhez megmarad (GyJ). Fotó: Dr. Kalmár Sándor

2021.03.29.

Javában zajlik a tavaszi madárvonulás, a napokban elsősorban a rövid távú vonuló madárfajok, a **vörösbegy, fekete rigó, barátposzáta, csilpcsalpfüzke, sárgafejű királyka** és **erdei szürkebegy** Földközi-tenger térségéből visszatérő példányaiból fogunk nagyobb számban. A mellékelt fotókon egy ma gyűrűzött hím **meggyvágó** négyféle tekintete.

2021.03.22.

Mai fogás. Öreg tojó **héja** (*Accipiter gentilis*) a 6a számú hálóban (GyJ). Fotó: Riba Krisztina.

2021.03.20.

Az idei év madara a madárvártán. A **cigánycsuk** mellékelt képen (fotó: Szegvári Krisztián) látható hím példányára ma került gyűrű. A mellékelt ábra azt mutatja, hogy a nyári-őszi gyűrűzési időszakban befogott fiatal (első naptári évében lévő madár) és öreg cigánycsukok egyedszáma is igen nagymértékben csökkent 1998-tól 2019-ig. Ennek okai: a nagyüzemi mezőgazdaság területek füves-bokros élőhelyeinek megszüntetése; a növényvédőszer okozta rovarátlálék csökkenése; az árokpartok, gyepes domboldalak tavaszi-nyári égetése; a telelő madarak mediterrán országokban történő befogása, vadászata (GyJ).

2021.01.22.

2019. október 23-án gyűrűztünk egy fiatal **vörösbegy** a madárvártán. 2020. november 16-án elpusztultan találták meg Lyonban (DK-Franciaország). A megkerülés több szempontból is figyelemre méltó. A hazánkban fészkelő vörösbegyek elsősorban Olaszországban és a környező szigeteken telelnek. Orientációs vizsgálataink alapján (ld. mellékelt ábra) a Tömördön ősszel befogott,

átvonuló vörösbegyek egy része erős DNy-i és DK-i irányultságot is mutatott. Az októberi vonulási hullámban gyűrzött példányunk Lengyelországból, Skandináviából vagy ÉNy-Oroszországból érkezhetett és már az első vonulásakor is tovább vonulhatott Franciaországba. A megkerülés helye arra utal, hogy a vörösbegyek nagyvárosi környezetben is telelnek. Második telelése azonban már nem volt sikeres, madarunkat macska fogta meg...(GyJ).

2020.11.06.

Néha ilyet is fogunk, **egerészölyv** ma délelőtt. Fotó: Polovitzer Péter

2020.11.01.

Egy újabb nálunk telelő madárfaj, a **süvöltő** első idei példányait is megfogtuk. Tegnap egy tojót, ma egy hím példányt. Fotó: Riba Krisztina

2020.10.31.

A **csízek** is megérkeztek, ma délelőtt fogtunk egy fiatal hím és egy fiatal tojó példányt (GyJ).

2020.10.31.

Ma reggel fogtuk a **fenyőrigó** első idei példányát (Fotó: Göncz István). Általában októberben érkeznek a hazánkban telelők. Az utóbbi tíz év első ősszel gyűrzött példányainak fogási napjai a madárvártán: 2010. 10. 29, 2011. 11. 06., 2012. 10. 29., 2013. 10. 27., 2014. 10. 27., 2015. 10. 24., 2016. 10. 31., 2017. 10. 10., 2018-ban nem fogtunk, 2019. 09. 16., 2020. 10. 31. A szeptemberi példány valószínű a Vas megyében kis számban fészkelők közé tartozott (GyJ).

2020.10.27.

Az **ökörsem** mellékelt képen (Fotó: Göncz István) látható fiatal példányát 2020. október 22-én gyűrték Kós község határában (Szlovákia, Felső-Nyitra régió, Sztrázsó-hegység), a madárvártától 209 km-re ÉK-re. 2020. október 27-én reggel visszafogtuk a tömördi bokrosban. Ha 22-én elindult, akkor átlagosan 41,8 km-t repült naponta. Szép teljesítmény egy 8,9 gramm tömegű madártól (GyJ).

2020.10.21.

Az utóbbi hetek esőinek következtében a tó vízszintje megemelkedett, a **jégmadár** ma megérkezett. Fotó: Süle Ildikó

2020.10.20.

2020. október 9-én visszafogtunk egy **erdei szürkebegyet**, 2019. október 7-én gyűrték Szlovéniában. Idén később kezdhetné és/vagy lassabban folytatja őszi vonulását, mint tavaly. Részleges (parciális) vonuló madárfajokra jellemző, hogy

egyes példányai elsősorban környezetük aktuális állapotától függően időzítik vonulásukat. Kedvezőbb körülmények esetén később indulnak és/vagy lassabban vonulnak (GyJ).

2020.10.17.

Ma délelőtt fogtuk a mellékelt képen látható **szajkót**. A szajkó gyakori fészkelő a környék erdeiben, hazai fészkelő és telelő állománya is növekedett az utóbbi húsz évben. Szeptember-októberben nagyobb számban átvonulók is előfordulnak a madárvárta környékén (GyJ).

2020.10.17.

Ma reggel fogtuk a **sordély** mellékelt fényképeken látható példányait (Fotó: Riba Krisztina). A sordély egyike azoknak a mezőgazdasági területeken élő madárfajoknak, melyeknek hazai fészkelő állománya jelentősen csökkent az utóbbi húsz évben (GyJ).

2020.10.01.

A **csicsörke** É-Afrikából terjeszkedett Európába. Hazai megtelepedésének pontos idejét nem ismerjük, de az 1850-es években már elterjedt fészkelő volt a Dunántúlon. Viszonylag keveset fogunk, 1998 és 2019 között mindössze 93 példányt gyűrtünk Tömördön. A mellékelt képen látható csicsörkét 2020. szeptember 16-án gyűrték Völcsejen, a madárvártától légvonalban 17 kilométerre északra. Ma visszafogtuk Tömördön (GyJ).

2020.09.29.

Törpesármány (*Emberiza pusilla*) második gyűrzött példánya a madárvártán. Tegnap este fogtuk a tóban. Az első példányt tavaly gyűrtük szeptember 26-án. Gyűrző mindkét alkalommal Varga László volt (GyJ). Fotó: Gyurác József

2020.09.23.

Tegnap megfogtuk az idei első **nagy őrgébicset**. Fotó: Göncz István

2020.09.04.

Csörgő réce (*Anas crecca*) negyedik gyűrzött példánya a madárvártán.

2020.09.02.

A képen látható **barátposzáta** tojó példányát 2015. augusztus 2-án gyűrtük fiatal madárként. Visszafogtuk 2017-ben (aug. 09.), 2018-ban (aug. 29.), 2019-ben (szept. 08.) és 2020-ban (szept. 01.) is. Az adatok bizonyítják a madár területhűségét és túlélését. Az első évében lévő barátposzáták több mint 80 százalékanak igen kicsi esélye van megélni a második évet, a második évet megélt

madaraknak viszont közel fele jó eséllyel élhet akár több mint 10 évet is. A hímek és tojók túlélési valószínűsége között nincs lényeges különbség. Néhány gyakori énekesmadár túlélésével és fogási valószínűségével foglalkozó tanulmányunk itt olvasható (GyJ): http://biozoojournals.ro/.../v16n1/nwiz_e191601_Kiss.pdf
2020.09.02.

Bár a héten itt Tömördön a madaraké a főszerep, azért a herp sem maradhat ki. **Kecskebéka** (*Pelophylax kl. esculentus*) [Tömörd, Nagy-tó]. Fotó: Takács Péter
2020.08.31.

Ma reggel gyűrűztük a **füleskuvik** (*Otus scops*) második példányát Tömördön. Az elsőt 2014-ben (GyJ). Fotó: Takács Péter.
2020.08.04.

A nyári madárgyűrűzés első napján viszonylag sok madarat gyűrűztünk (120 pld.). Volt **erdei fülesbagoly**, **erdei cankó** (*Tringa ochrupos*) és **sordély** is. Fotó: Góczán József
2020.07.01.

A **cserregő nádiposzáta** (*A. scirpaceus*) nem fészkel a tömördi tó növényzetében, de vonuláskor kis számban előfordul. 2019. július 31-én gyűrűztünk egy fiatal madarat, sikeresen megjárta Afrikát és 2020. június 3-án visszafogták a Cseh Köztársaság déli részén. A hím példány valószínű születési helyére tért vissza költeni. Talán az idei őszi vonulása során is megpihen a tömördi tóban (GyJ).
2020.06.20.

A **vörösbegy** a legnagyobb példányszámban gyűrűzött madárfaj a madárvártán. Az éves fogások alapján állománya növekvő trendet mutatott 2001-től 2019-ig. 2019 nyári-őszi időszakában gyűrűztük a legtöbbet, 1430 példányt. Évente kétszer költ, egyelőre az idei év is sikeresnek tűnik a vörösbegy fészkelése szempontjából. Az első fészkelő fiókái júniusban repülnek ki. A mai, hetedik CES napon 20 fiatal vörösbegyét fogtunk, de volt fiatal **nyaktekercs**, **barátposzáta**, csilpcsalpfüzike, **fitiszfüzike** (*Ph. trochilus*), **kék cinege** és **széncinege** is.
2020.06.01.

A képen látható **tövisszúró gébics** hím példányát az ötödik CES napon fogtuk a 3a jelzésű hálóban. 2004 óta minden év költési időszakában fogunk ugyanezzel a hálóval egy-két hím és/vagy tojó tövisszúró gébicset. Azonban a gyűrűszámok alapján (ld. mellékelt táblázat) majdnem minden évben új fészkelőket fogtunk ugyanazon a költőterületen (territórium). Csak három, előző évben gyűrűzött

madarat fogtunk vissza. Ennek egyik oka, hogy mind a hím, mind a tojó tövisszúró gébicsek mindössze 20-30 százaléka tér vissza évről évre korábbi territóriumába. A másik, hogy a madarak nagy része elpusztul a vonulás, telelés során és ezeknek a példányoknak a költőhelyét foglalják el a túlélők. Vizsgálataink alapján a hazai tövisszúró gébicsek kb. felének van esélye megélni a következő fészkelési időszakot. A hímek és a tojók túlélési valószínűsége között nem tapasztaltunk lényeges különbséget. Néhány gyakori énekesmadár faj túlélésével kapcsolatos eredményeink itt olvashatók:

https://biozoojournals.ro/.../acc/nwjz_e191601_Kiss_acc.pdf

2020.06.01.

Félidejénél tart az idei CES program, javában zajlik a költési időszak. Az ötödik CES napon fogott madarak jelentős része még kotlófolttal rendelkezik, mint a mellékelt fotókon látható **nagy fakopáncs** és **csuszka** tojó példányai. Azonban fogtunk már idén kelt, fészkükből kirepült fiatal **kék cinegét** és **barátposztát** is. Visszafogtunk egy tavaly októberben Tömördön fiatalon gyűrűzött hím **fekete rigót**. Az őszi vonulás csúcs időszakában gyűrűztük, valószínű északabbi területről érkezett, mégis ide tért vissza költetni. A vadrózsa (gyepűrózsa) bokrokon sok virág van, gazdag csipkebogyó termésben bízik ember és madár (GyJ).

2020.05.04.

Május első napjaiban a madárvárta környékén költő, hosszú távú vonuló madárfajok, a **sárgarigó**, a **karvalyposzáta** (a mellékelt fotó nem most készült) és a **tövisszúró gébics** is visszatértek és elfoglalták hagyományos fészkelőhelyüket (territórium) a vizsgálati területen. Az **egybibés galagonyák** (*Crataegus monogyna*) teljes pompájukban virágzanak, rajtuk nektárfogyasztó, beporzó rovarok számos faja, így bízhatunk abban, hogy ősszel gazdag galagonyatermés fogadja majd a vonuló rigókat és pintyeket. A tómeder legmélyebb részén még van víz, a **széleslevelű gyékény** (*Typha latifolia*) és a **tavi káka** (*Schoenoplectus lacustris*) állományai még jó állapotban vannak, a **vízi harmatkása** (*Glyceria maxima*) és a **zsombéksás** (*Carex elata*) viszont tengődik a szárazságtól. A réteken az **ernyős sárma** (madártej) (*Ornithogalum umbellatum*) fehér virágai virítanak.

2020.04.15.

2019. március 30-án a kőszegi Abért-tónál gyűrűztek egy **vörösbeget**, és 2020. április 4-én visszafogtuk a madárvártán, a gyűrűzés helyétől mindössze 8 kilométerre. A vörösbeget tavaszi vonulásának csúcs időszaka március vége, április

eleje. Az ekkor befogott vörösbegyek nagy része valószínűleg É- és ÉK-Európában fészkel, az Alpoknál nagyjából ugyanott megpihen, és ha szükséges, vonulási zsírtartalékát is feltölti. Kőszegen viszonylag jó kondícióban (zsír 3, izom 3) volt a befogott példány, a következő éjszaka akár folytathatta is útját az északi területek felé. Tömördön viszont rosszabb állapotban (zsír 0, izom 1) fogtuk be a madarat, a folyamatos éjszakai repülés után energiatartalékai teljesen elfogytak. A vörösbegy vonulási stratégiájára jellemző, hogy két éjszakai folyamatos repülés alatt (amelynek során 700 km-t is megtehet) vonulási zsírtartaléka kimerül, és ezt követően egy táplálkozóhelyen átlagosan tíz nap alatt érheti el ismét azt a testtömeget, raktározott zsírmennyiséget, amellyel újabb kétéjszakai repülést kezdhet el (GyJ).

2020.04.02.

2019. október 17-én gyűrtünk egy fiatal tojó **zöldikét** a madárvártán (a mellékelt fényképen nem ez a madár látható). A madarat elpusztultán találták meg a Cseh Köztársaság D-i részén 2020. március 30-án. A madár üvegnek ütközés következtében pusztult el. Az eset nem egyedi, a problémáról és megoldási lehetőségeiről itt olvashatunk (GyJ): http://www.mme.hu/ablaknak_utkozes

2020.02.04.

2015. május 31-én gyűrtünk egy **énekes rigót** a madárvártán (képen egy másik példány látható), 2020. január 5-én találták meg elpusztultán Spanyolországban, Barcelonától ÉK-re. A madarat lelőtték. Ez az eset is bizonyítja, hogy a nemzetközi madárvédelmi egyezmények ellenére a mediterrán országokban sajnos napjainkban is folyik az énekesmadarak mészárlása (GyJ).

2019.12.19.

A Bolgár Tudományos Akadémia folyóirata közölte a madárvárta adatainak felhasználásával készült, a **kis poszáta** vonulási stratégiáját elemző tanulmányt. Itt olvasható (GyJ): <http://www.acta-zoologica-bulgarica.eu/.../71-4-545-556.pdf>

2019.11.25.

Lengyelországban, a Balti-tenger partvidékén 2017. szeptember 30-án, Tömördtől 777 km-re gyűrték fiatal korában a képen látható **vörösbegy**et. 2019. október 18-án fogtuk vissza a madárvártán reggel 7 órakor. Vonulási zsírtartaléka 0 volt, ami arra utal, hogy hosszú éjszakai repülés után kényszerült leszállni Tömördön (GyJ).

2019.10.30.

A képen látható fejlett korú **őszapót** Ausztriában, a Fertő tó (Illmitz) környezetében gyűrűzték 2019. október 21-én. Visszafogtuk 2019. október 26-án Tömördön, a gyűrűzés helyétől 47 kilométerre. Testtömege mindössze 0,2 grammot csökkent az 5 nap alatt. Az őszapókra kis mozgáskörzet jellemző, a külföldön és hazánkban jelölt madarak többsége által megtett távolságok általában nem haladják meg a 30 kilométert. Bár vannak kivételek is, mint a Szalonnán (ÉK-Mo.) gyűrűzött és innen 300 kilométerre fekvő Dombóváron visszafogott példány (GyJ).

2019.10.20.

2016. szeptember 8-án gyűrűztük a **barátposzáta** egy fiatal tojó példányát a madárvártán. A madarat visszafogták 2019. szeptember 26-án Szlovéniában. Ez a tojó szerencsés és/vagy ügyes, mert vizsgálataink alapján a hazai barátposzáták fiatal példányainak kevesebb mint 15 százalékának van esélye megélni második életévüket. A kétéves vagy idősebb madaraknak viszont már több mint 40 százaléka élheti meg a következő évet (GyJ).

2019.10.16.

2019. július 25-én gyűrűztek a Cseh Köztársaság Kelet-Morvaország részén, Zlin városától északra, Tömördtől 222 kilométerre egy fiatal **kék cinegét**. A madarat 2019. október 10-én visszafogtuk a madárvártán. Ez az eset is bizonyítja, hogy a kék cinege részleges (parciális) vonuló madárfaj, vagyis egyes példányai Európa északabbi területeiről az Adria partvidékéig is repülhetnek telelni, mások (elsősorban az öreg hímek) állandóan a fészkelőterületükön vagy annak közelében maradnak (GyJ).

2019.10.19.

Ma este került az egyik hálóba a mellékelt fényképeken látható **havasi partfutó** (*Calidris alpina*). Ez az első gyűrűzött példánya Tömördön.

A madárfajról itt lehet bővebben olvasni (GyJ):
<https://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-calalp>

2019.10.08.

Sok madár, sok gyerek, kutatás, nevelés. Napjainkban zajlik a **fekete rigó**, **énekes rigó**, **vörösbegy** és **csilpcsalpfüzike** őszi vonulásának csúcs időszaka, amikor a madárfajok legnagyobb példányszámban repülnek Európa északi területeiről a Földközi-tenger partvidékére telelni. Sokan közülük megpihennek és energiát gyűjtenek a tömördi bokrosban és mocsárban útjuk folytatásához. A madárvártán szerzett élmények és tapasztalatok alapján a legkisebbek is megértik, hogy miért

fontosak az „elhanyagolt”, „haszontalan” mocsaras, bokros élőhelyek is a szántóföldek mellett. Szinte nincs olyan nap, hogy egy-egy ovis vagy iskolás csoport ne érkezzon a madárvártára. Köszönet és tisztelet azoknak a pedagógusoknak Alpokaljától Székelyföldre, akik vállalják ennek megszervezését (GyJ).

2019.09.26.

A képen látható **kerti rozsdafarkú** tojó példányát 2018. május 19-én gyűrték két éves korában a svédországi Falsterbo településen, ahol Európa egyik legrégebbi madárgyűjtő állomása kb. 60 éve működik. (<http://en.falsterbobirdshow.com/.../falsterbo-fagelstation/>). A madár valószínű Svédországban költött és 2019. szeptember 22-én visszafogtuk Tömördön. Reméljük sikeresen megérkezik Afrika trópusi területeire (GyJ).

2019.09.26.

2019. szeptember 26-án fogtuk (gyűjtő: Varga László) a **törpesármány** mellékelt képeken látható példányát. Magyarországon ez a nyolcadik gyűjtött törpesármány. A faj Európában a Skandináv- és Kola-félszigeten, valamint Oroszországban fészkel. Költőterülete Kelet-Szibériáig terjed. Elsősorban a tajga övezet folyók menti fűzeseiben, valamint a tundrák törpefűzeseiben és törpenyíreseiben fészkel. Vonuló madár, a telet Észak-Indiában, Dél-Kínában vagy Délkelet-Ázsiában tölti. Az európai fészkelők egy része valószínűleg a Brit-szigeteken telel. Magyarországon nagyon ritka kóborlóként fordul elő. Vas megyében ez az első bizonyított előfordulása (GyJ).

2019.09.20.

Mai meglepetés a tömördi madárvártán! **Keresztcsőrű** (*Loxia curvirostra*).

2019.09.06.

2019. augusztus 16-án és 25-én is visszafogtunk egy Szlovéniában gyűjtött **fülemülét**. A mellékelt fényképen látható madarat fiatalon jelölték 2018. augusztus 7-én Tömördtől 135 kilométerre délre. Azt nem tudjuk, hogy hol kelt ki a tojásból, mert augusztus első felében már javában tart a fülemülék vonulása. A két visszafogás között eltelt időszak alatt a madár nagymértékben gyarapította vonulásához szükséges zsírraktárát (repüléshez szükséges energiaforrás), testtömege 6 grammot növekedett Tömördön. Ez bizonyítja, hogy a tömördi bokros nem csupán pihenőhely, de fontos táplálkozóhely is a vonuló fülemülék számára (GyJ). Fotó: Gyurácz József

2019.08.05.

A Cseh Köztársaság Madárgyűrűzési Központja már meg is küldte az MME Madárgyűrűzési Központjának a madárvártán 2019. augusztus 2-án reggel 6 órakor visszafogott, második évében lévő **fürj** (*Coturnix coturnix*) kakas gyűrűzési adatait. A madarat 2019. június 15-én hajnali 4 órakor gyűrűzték Kelet-Morvaországban, Zlín (1989-ig Gottwaldov) városától D-re, Tömördtől 209 kilométerre (GyJ).

2019.07.17.

Tömördön él az ország legidősebb **erdei pinty**. Legalábbis az ismert korú erdei pintyek közül az MME Madárgyűrűzési Központjának adatai alapján. 2019. május 18-án fogtunk vissza a madárvártán egy 2010. szeptember 19-én Tömördön gyűrűzött hím erdei pintyet. A madár a gyűrűzés évében (2010) kelt ki a tojásból és többször is visszafogtuk a madárvártán (ld. mellékelt táblázat). Az adatok bizonyítják a madár korát és nagyfokú területhűségét. Az európai madárgyűrűzési adatbázis (EURING) szerint egy svájci erdei pinty több mint 15 év 6 hónapot élt. Azt nem tudjuk, hogy a tömördi madarunk a vizsgálati területen vagy környékén látta-e meg a napvilágot, vagy egy kicsit távolabbról érkezett-e 2010 szeptemberében? A visszafogások dátumai alapján valószínű, hogy párjával több éven keresztül a madárvárta közelében sikeresen költött. Kondícióját jól tartja, testtömege 22,0 és 25,2 gramm között változott az évek során. Az különös, hogy felnőtt madárként egyszer sem fogtuk vissza az augusztustól novemberig tartó gyűrűzési időszakokban. Mikor vonul-el? Hol telelhet? Még sokáig élhet, talán egyszer ezekre a kérdésekre is választ ad. A fotó nem róla készült, hanem egy másik, Tömördön gyűrűzött hím példányról (GyJ).

KRÓNIKA

Beszámoló a „Vasi Természetvédelmi Konferencia 2025” rendezvényéről

Gyurácz József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, SEK BDPK, Biológiai Tanszék
9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. Gyurácz: Report on the Vas County Nature Conservation Conference 2025

The article reports on the opening ceremony of a trail and describes 13 presentations at the conference

Az MME Vas Megyei Helyi Csoportja és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság közös szervezésében természetvédelmi konferenciát rendeztünk 2025. november 15-én a kőszegi Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban. A konferencia szervezésével kapcsolatos feladatokat Harsányi Krisztián, az ŐNPI Észak-Vasi Tájéegység vezetője és Illés Péter, az MME Vas Megyei Helyi Csoport alelnöke végezte. A rendezvény fő célja az volt, hogy ismét lehetőséget adjunk a természet iránt érdeklődők számára a személyes találkozásra és az információcserére a megyében folyó természetvédelmi programokról és azok eredményeiről. Dr. Németh Csaba, az Őrségi Nemzeti Park igazgatójának, dr. Gyurácz József, a helyi csoport elnökének és Báthly Béla, Kőszeg város polgármesterének köszöntője után az alábbi előadásokat hallgathatta meg a nagyszámú érdeklődő.

Németh Csaba: 30 év tapasztalatai: A kis légykapó (*Ficedula parva*) állományalakulása és természetvédelmi helyzete a Kőszegi Tájvédelmi Körzetben

Bozó László, Yury Anisimov, Valentina Anisimova, Anders Zuschlag, Hans Lind, Bo Kayser, Molnár Péter, Gyurácz József: Az inváziós madárvonulás helyfüggése és madárvédelmi jelentősége

Illés Péter: A karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) 12 éve az Abért-tónál

Kóta András: A Vas vármegyei fehér gólyák (*Ciconia ciconia*) kutatásának legújabb eredményei

Szinetár Csaba és Török Tamás: A magyar vakbolharák (*Niphargus hungaricus*) a Kőszegi-hegység endemikus felemáslábú rákja

Keszei Balázs: Egyes sárma fajok ismerete és előfordulásuk Vas vármegye északi

területein

Gyöngyössy Péter: Tájéztető kutatások jelentősége a természetvédelemben

Bancsó Sándor: Hidrobiológiai értékek Kőszeg környéki vizes élőhelyeken

Végh Attila: A biodiverzitás ostroma: Inváziós fajok visszaszorítása Vas vármegyében

Harsányi Krisztián: Madarak és szeméttelpek

Zsebők Sándor: Automata hangrögzítők szerepe a madármegfigyelésben: lehetőségek, kihívások és tanulságok

Szakál Bianka: Legendás madarak és megsegítésük

Pitó Andor: Vízimadár Monitoring – hogyan csatlakozzunk és miért?

A szekciók levezetőelnöki feladatát dr. Szentirmai István az ŐNPI általános igazgató-helyettese vállalta. Az előadások után dr. Németh Csaba, az Őrségi Nemzeti Park igazgatója mondta el záró gondolatait, és megköszönte az előadók, szervezők, valamint a hallgatóság aktív részvételét. A mintegy 60 résztvevő egyetértett abban, hogy két év múlva további előadók és más témák bevonásával is érdemes lehet megrendezni a konferenciát.

**A *Chernel István* Madártani és Természetvédelmi
Egyesület munkájának támogatói 2025-ben**

- Adójuk 1%-át felajánló személyek
- ELTE Savaria Egyetemi Központ, Biológiai Tanszék
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
 - Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
- Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány

KÖSZÖNJÜK!

**Kérjük, támogassa Vas vármegye
természetvédelmét adója 1%-ával!**

Adószám: 18884351-1-18

**2026. ÉV AZ ÉNEKES RIGÓ (*TURDUS PHILOMELOS*)
VÉDELMÉNEK ÉVE**

Énekes rigó (*Turdus philomelos*) és fülemüle (*Luscinia megarhynchos*)

Rajz forrása: Chernel István (1899): Magyarország madarai. Budapest

Készült a Balogh és Társa Kft. nyomdájában, Szombathely

1. Üstökös sárma (*Ornithogalum pannonicum*). Jákfa 2025. május 3.
(Fotó: Keszei Balázs)

2. Degen-sárma (*Ornithogalum* × *degenianum*). Vámoscsalád 2018. április 21.
(Fotó: Keszei Balázs)

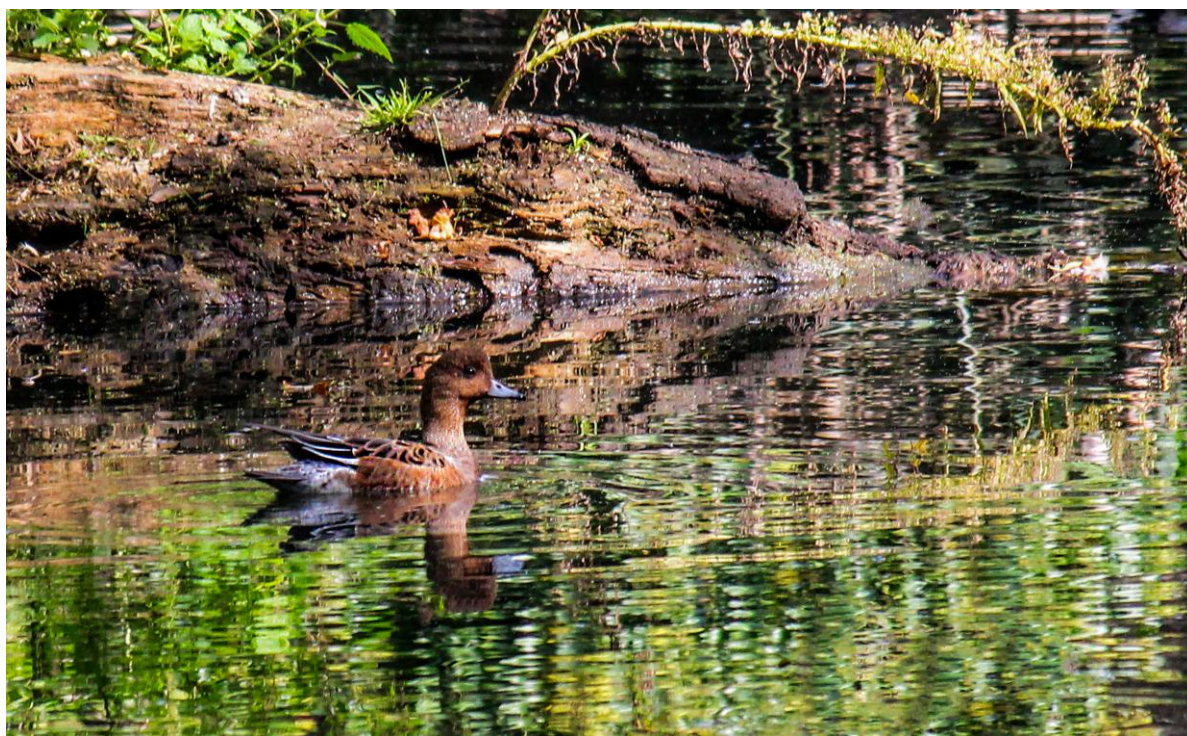
3. kép. A tiszavirág (*Palingenia longicauda*) rajzása. Körmend 2025.06.07.
(Fotó: Szingetár Csaba)

4. kép. Kontyos réce (*Aythya fuligula*). Ölbő 2025. július 13.
(Fotó: Borbás Katalin)

5. kép. Cigányréce (*Aythya nyroca*). Dozmat, víztározó 2025. szeptember 30.
(Fotó: Kelemen Tibor)

6. Fűtyülő réce (*Mareca penelope*). Körmend, Várkert 2025. október 1.
(Fotó: Bedőcs Gyula)

7. Böhji récék (*Anthus campestris*). Dozmat, víztározó 2025. április 25.
(Fotó: Zséder Péter)

8. kép. Bütykös ásóludak (*Tadorna tadorna*).
Ölbő, kavicsbányató 2025. április 27. (Fotó: Tóth Kornél)

9. Kis csér (*Sterna albifrons*). Ölbő, kavicsbányató 2025. május 1.
(Fotó: Tóth Kornél)

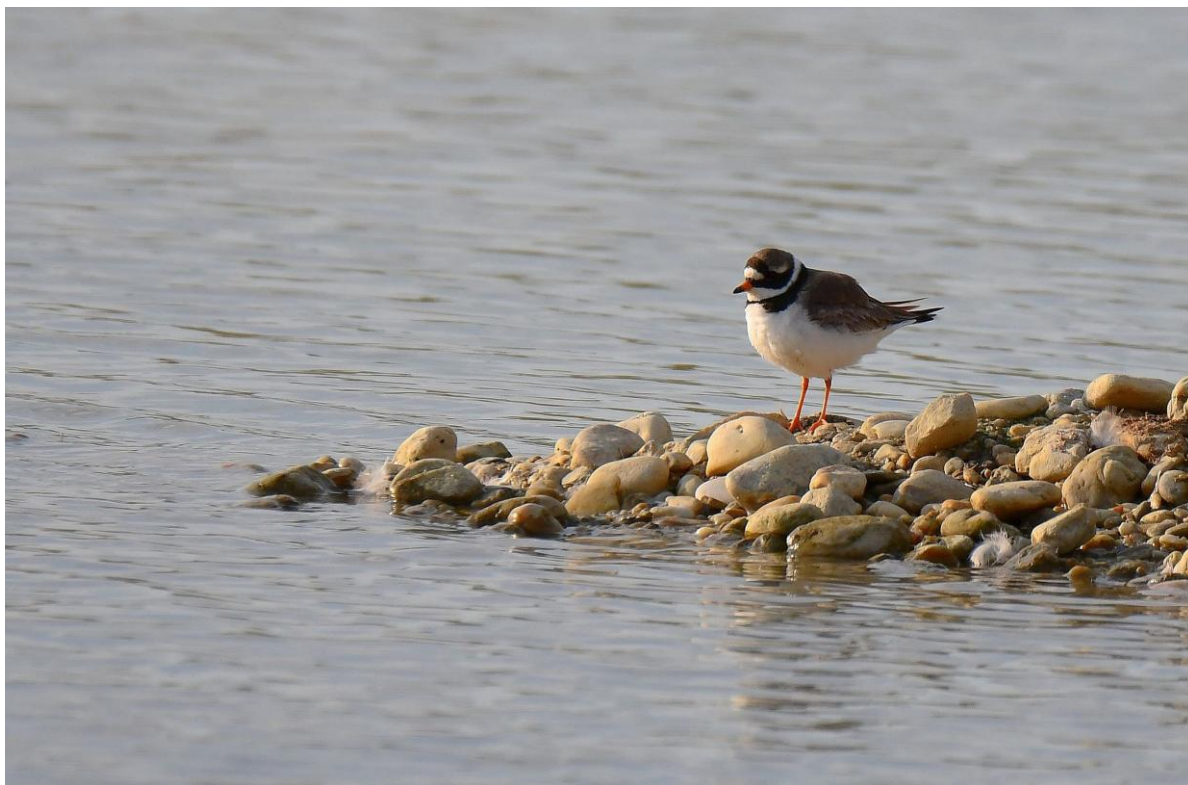
10. kép. Lócsér (*Hydroprogne caspia*). Ölbő, kavicsbányató 2025. augusztus 17.
(Fotó: Tóth Kornél)

11. kép. Fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*). Táplánszentkereszt 2025. május 7.
(Fotó: Borbás Katalin)

12. kép. Ezüstlile (*Pluvialis squatarola*). Ölbő, kavicsbányató 2025. szeptember
14. (Fotó: Tóth Kornél)

13. kép. Parti lile (*Charadrius hiaticula*). Ölbő, kavicsbányató 2025. augusztus 23. (Fotó: Tóth Kornél)

14. Kis goda (*Limosa lapponica*). Kőszeg, Abért-tó 2025. október 4. (Fotó: Kelemen Tibor)

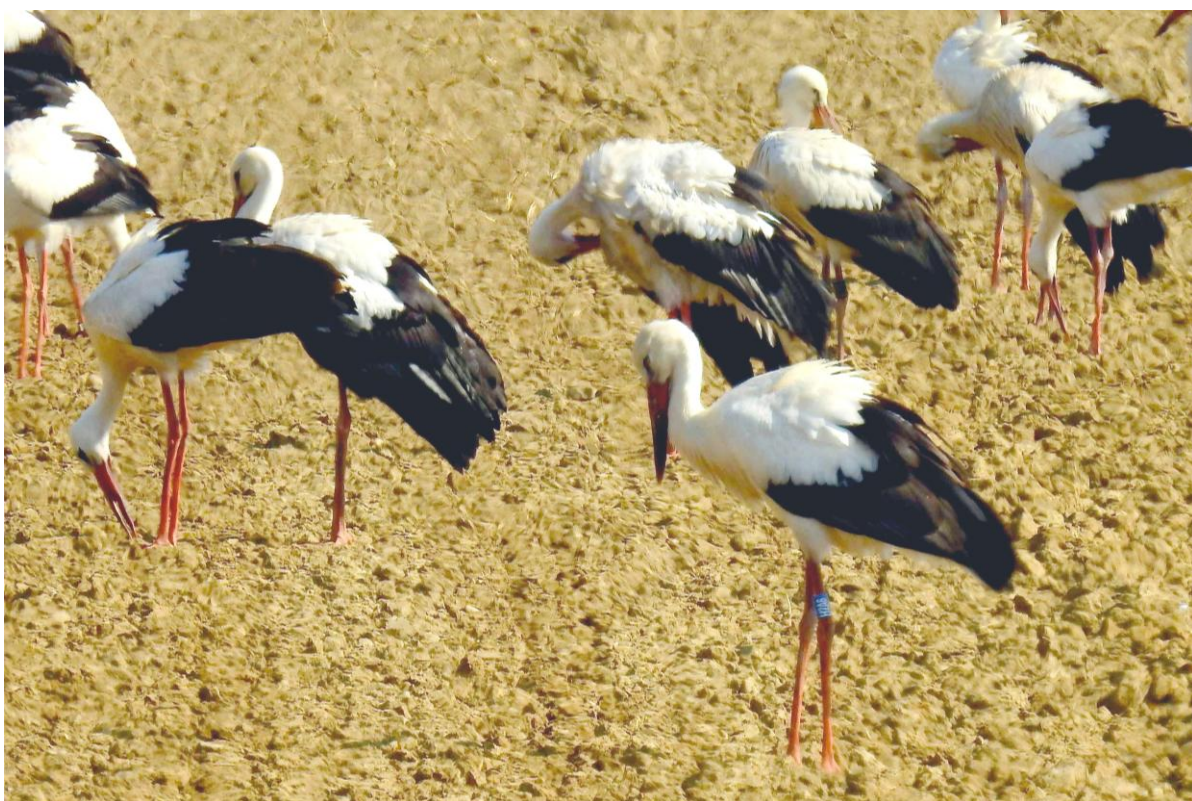
15. Túzok (*Otis tarda*) tojó példánya. Kenyeri 2025. április 11.
(Fotó: Teke Balázs)

16. kép. Nagy kócsag (*Ardea alba*) 2018-ban a Barbacsi-tavon, GyMS
vármegyében gyűrűzött példánya. Dozmat, víztározó 2025. március 26.
(Fotó: Kelemen Tibor)

17. Pásztorgém (*Bubulcus ibis*). Sárvár 2025. június 14.
(Fotó: Tóth Kornél)

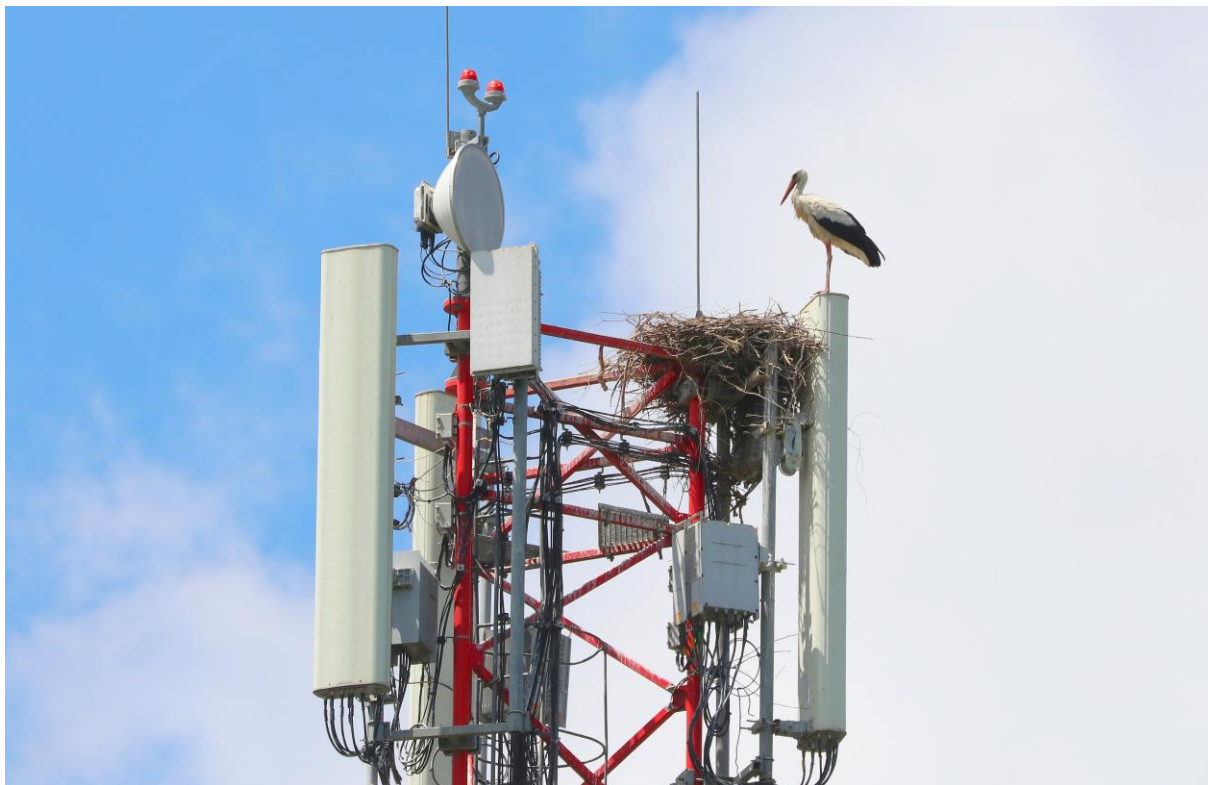
18. kép. Első magyar gyűrűs fehér gólya (*Ciconia ciconia*) Franciaországban.
Idén kelt a kőszegi Chernel-kertben, röpképtelen szülők fiókája.
Montélimar 2025. augusztus 13. (Fotó: Andre Aubenas)

19. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) öt éve a Chernel-kertben kelt példánya, röpképtelen szülők fiókája. 2025-ben Tormásligeten költött.
Tormásliget 2025. április 27. (Fotó: Kóta András)

20. kép. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészke fekete fenyőn, kb. 10 méter magasan. Szombathely 2025. július 22. (Fotó: Harsányi Krisztián)

21. kép. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkevel.
Szombathely 2025. július 22. (Fotó: Harsányi Krisztián)

22. kép. Holló (*Corvus corax*) fészke kb. 150 centiméter magas volt. A kép készítése után négy héttel már nem volt a helyén, ledőlhetett.
Vasegerszeg 2024. augusztus 10. (Fotó: Kutschi Péter)

23. kép. Barna kánya (*Milvus migrans*) és vörös kánya (*M. milvus*) példányai.
Sitke 2025. november 9. (Fotó: Tóth Kornél)

24. kép. Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*). Nick 2025. augusztus 2.
(Fotó: Eredics Bálint Koppány)

25. kép. Füleskuvik (*Otus scops*) harkály által épület szigetelésébe készített üregben. Szombathely 2025. május 16. (Fotó: Zséder Péter)

26. Füleskuvik (*Otus scops*) hívóhang segítségével, bokorfüzesben függőhálójával fogott példánya. Kőszegdoroszló, Doroszlói-rétek 2025. augusztus 25. (Fotó: Vágfalvi Simon)

27. Fenyőrigó (*Turdus pilaris*) fiókája. Kőszeg 2025. június 29.
(Fotó: Harsányi Krisztián)

28. kép. Széncinege (*Parus major*) sikeres fészkelése idén is a 2024-ben
elfoglalt csatornában. Szombathely, Csónakázó-tó 2025. április 28.
(Fotó: Kelemen Tibor)

29. kép. Vágfalvi Simon a színes gyűrűs kombinációval jelölt karmazsinpirókkal (*Carpodacus erythrinus*). Kőszeg 2025. május 28. (Fotó: Illés Péter)

30. kép. Fekete harkály (*Dryocopus martius*) hím példánya, a madár szemében jól látszik a „kettős pupilla”. Tömördi Madárvárta 2025. szeptember 25. (Fotó: Gyurácz József)

31.kép. Koszorús Péter beszámolója az egyesület taggyűlésén.
Kőszeg 2025. március 1. (Fotó: Gyurácz József)

32. kép. Kelemen Tibor tájékoztatja a Madarak és Fák Napja verseny
résztevőit. Szombathely 2025. április 4.
(Fotó: Gyurácz József)

33. kép. A madarásztúra résztvevői. Dozmat, víztározó 2025. április 18.
(Fotó: Bogáti András)

34. kép. Az ELTE SEK biológianár szakos hallgatói élőhely-gondozás közben.
Tömördi Madárvárta 2025. május 10. (Fotó: Gyurácz József)

35. kép. Takács Árpád az egyesületi standnál.
Pityerszeri Pünkösdlő, Szalafő, 2025. június 7. (Fotó: Márkus Evelin)

36. kép. Látogatók csoportja a fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fiókák látványgyűűzésén. Szombathely, Árkádia 2025. június 14.
(Fotó: Kóta András)

37. kép. Góczán József és a madárvárta résztvevői vadgerlével (*Streptopelia turtur*). Tömördi Madárvárta 2025. augusztus 7. (Fotó: Kámán Regina)

38. kép. Göncz István és Prof. dr. Winkler Dániel (középen) a Soproni Egyetem Németországból érkezett, Erasmus ösztöndíjas hallgatóival. Tömördi Madárvárta 2025. október 2. (Fotó: Gyurácz József)

39. kép. Illés Péter madárgyűrűzési bemutatója az Európai Madármegfigyelő Napok résztvevői részére. Kőszeg, Abért-tó 2025. október 4.
(Fotó: Erdő-Tóth Zsófia)

40. kép. A „Vasi Természetvédelmi Konferencia 2025” résztvevői.
Kőszeg 2025. november 15. (Fotó: Takács Árpád)